

Årsregnskapets informasjonskvalitet i små aksjeselskaper: gjør ekstern kompetanse og kontroll en forskjell?

En undersøkelse av årsregnskaper i små aksjeselskaper

Silje Anett Larsen

Hanne Sofie Seljebu Olsen

Masteroppgave i økonomi og administrasjon - Juni 2015

Forord

Denne oppgaven er en del av mastergraden i økonomi og administrasjon ved Handelshøyskolen (HHT) ved UiT Norges Arktiske Universitet, og er skrevet innen studieretningen bedriftsøkonomi (30 studiepoeng). Oppgaven undersøker om ekstern kompetanse og kontroll, i form av regnskapsførere, revisorer og eksterne personer i selskapsledelsen, bidrar til bedre informasjonskvalitet.

Arbeidet med undersøkelsen har vært krevende, og har utfordret oss faglig. Likevel synes vi arbeidet har vært interessant og lærerikt. Vi har tilegnet oss ny kunnskap som vi tror vil være av nytte for oss i framtiden. Vi håper oppgaven vil være interessant lesning for regnskapsbrukere, regnskapsprodusenter, studenter og andre med interesse for regnskap og revisjon.

I denne anledningen vil vi rette en spesiell takk til vår fantastiske hovedveileder; førstelektor Henning Sollid. Han har gjennom hele prosessen vært tilgjengelig for veiledning og har tatt seg god tid til å hjelpe oss. Vi setter stor pris på dine konstruktive tilbakemeldinger og oppmuntrende ord. Vi vil også rette stor takk til førstelektor Gunnar Ottesen, som har gitt uvurderlig hjelp med oppgavens teorikapittel, og professor Svein Ottar Olsen som har bidratt til metodekapittelet.

Vi vil også takke våre respektive livspartnere, venner og familie for støtte og oppmuntring gjennom hele studietiden. Sist, men ikke minst gir vi en takk til hverandre for et særdeles hyggelig samarbeid.

Sammendrag

I Norge kan en person alene eie og lede et aksjeselskap, ved at han eller hun utgjør hele generalforsamlingen, styret og daglig leder (heretter kalt enpersonsselskap). Formålet med oppgaven er å finne ut hvorvidt eksterne personer i forhold til en slik eier og -leder vil kunne bidra med kompetanse og kontroll slik at årsregnskapets informasjonskvalitet blir bedre. Disse eksterne personene kan være revisor, ekstern regnskapsfører eller eksterne personer innad i foretakets ledelse. Oppgavens problemstilling er:

”Hvilken betydning har bruk av ekstern kompetanse og kontroll for årsregnskapets informasjonskvalitet i små aksjeselskaper?”

Oppgaven definerer årsregnskapets informasjonskvalitet som *”i hvilken grad en samling av iboende egenskaper oppfyller informasjonskravene til årsregnskapet som er gitt i regnskapsloven.”* For å undersøke nivå av informasjonskvalitet ble det utarbeidet et måleinstrument bestående av 25 sjekkpunkter med tilhørende poengskala på 0- 0,5 – 1 poeng for hvert punkt.

Undersøkelsen ble gjennomført ved å måle årsregnskapets informasjonskvalitet til 80 små nyetablerte aksjeselskaper i Troms for regnskapsåret 2013. Deretter ble det utført sammenligninger for å finne ut om ekstern kompetanse og kontroll bidro til bedre informasjonskvalitet. Først sammenlignet vi informasjonskvaliteten til foretak med og uten regnskapsfører og/eller revisor. Vi sammenlignet deretter informasjonskvalitet for å finne ut hvilken type hjelp som er best; revisor, regnskapsfører eller begge deler? Til slutt gjorde vi en rekke sammenligninger med hensyn på foretakenes ledelsesmessige karakteristikk for å finne ut om eksterne personer innad i foretakets ledelse førte til bedre informasjonskvalitet. Vi testet om gjennomsnittene av informasjonskvalitet er statistisk forskjellige ved hjelp av t-test i Microsoft Excel.

Resultatene fra undersøkelsen indikerer at bruk av regnskapsfører og/eller revisor bidrar til bedre informasjonskvalitet. Revisor bidrar tilsynelatende til best kvalitet på årsberetningen. For øvrig kan vi ikke dra konklusjoner om hvilken type hjelp som er best.

Funnene fra undersøkelsen gir ikke klare indikasjoner på hvorvidt eksterne i foretakets ledelse fører til bedre eller verre informasjonskvalitet. Foretakene som hadde andre medlemmer i

styret enn aksjeeiere fikk noe høyere informasjonskvalitet, men en t-test påviste at forskjellen ikke var statistisk signifikant. Samtidig hadde selskap med flere styremedlemmer, der styreleder og daglig leder ikke var samme person og som ikke var enpersonsselskap lavere informasjonskvalitet, noe som var i strid med våre forventninger. Også her var forskjellene så små at de heller ikke var statistisk signifikant. Derfor kan vi ikke kan dra sikre konklusjoner om eksterne i ledelsen øker eller svekker informasjonskvalitet.

Resultatene gir dermed delvis klare og uklare svar på problemstillingen. Det som kommer tydeligst frem er at ekstern kompetanse og kontroll i form av revisor og/eller regnskapsfører bidrar til høyere informasjonskvalitet. Svaret er ikke like åpenbart når det kommer til ekstern kompetanse og kontroll i selskapets ledelse. Vår undersøkelse kan indikere at eksterne i ledelsen ikke har tilført selskapene bedre informasjonskvalitet i årsregnskapet.

Nøkkelord: Årsregnskap, informasjonskvalitet, informasjonskrav, rapportering, årsberetning, noter, små foretak, revisor, ekstern regnskapsfører, aksjeselskaper.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	1
1.1	Aktualisering	1
1.2	Problemstilling.....	2
1.3	Avgrensninger	4
1.4	Nyhetsverdi og nytteverdi	4
2	Teori	6
2.1	Hva er årsregnskapets informasjonskvalitet?	6
2.2	Sentrale forhold i rammeloavgivningen	8
2.2.1	Organisatoriske regler for aksjeselskaper	8
2.2.2	Endring i revisorloven.....	9
2.3	Årsregnskapet som informasjonssystem	11
2.3.1	Regnskapsbrukerne	12
2.3.2	Regnskapsspråk og regnskapsprosess	14
2.3.3	Regnskapsprodusent.....	16
2.3.4	Intern kontroll.....	19
2.3.5	Ekstern regnskapsfører og revisor.....	21
3	Årsregnskapets informasjonskrav	27
3.1	Rapportering	27
3.1.1	Sjekkliste for rapportering.....	29
3.2	Årsberetning	30
3.2.1	Sjekkliste for årsberetning.....	33
3.3	Notekrav	33
3.3.1	Sjekkliste for notekrav	36
4	Metode.....	38
4.1	Forskningsdesign	38
4.2	Utvalg og datainnsamling	40
4.3	Utarbeidelse av måleinstrument for regnskapets informasjonskvalitet.....	43
4.4	Analyse av data.....	45
4.4.1	Måling av regnskapets informasjonskvalitet.....	45
4.4.2	Test for gruppegjennomsnitt	46
4.5	Evalueringsmetoden	48
4.5.1	Reliabilitet	48
4.5.2	Validitet.....	48

4.6	Svakheter med undersøkelsen og undersøkelsens begrensninger	50
5	Resultater og drøfting	51
5.1	Foretak med og uten hjelp	51
5.2	Forskjell på typene ekstern hjelp	58
5.3	Eksterne i foretakets ledelse	66
6	Diskusjon og konklusjon	72
6.1	Undersøkelsens resultater	73
6.2	Diskusjon og konklusjon	73
6.3	Forslag til videre forskning.....	77
7	Litteraturliste	79
	Vedlegg 1 Måleinstrument for informasjonskvalitet.....	83
	Vedlegg 2 Resultater fra måling av rapportering	93
	Vedlegg 3 Resultater fra måling av årsberetning	96
	Vedlegg 4 Resultater fra måling av notekrav	99
	Vedlegg 5 Diagram for foretak med og uten hjelp.....	102
	Vedlegg 6 Diagram for foretak med ulike typer hjelp	103
	Vedlegg 7 Resultater fra t-tester.....	104

Figuroversikt

Figur 1 <i>Årsregnskapet som et informasjonssystem basert på Kristoffersen (2005) p. 21.</i>	11
Figur 2 <i>Illustrasjon av mulige brukere av årsregnskapet til en bedrift.</i>	12
Figur 3 <i>De ulike stegene i regnskapsavleggelsen jf. bokføringsloven og regnskapsloven</i>	15
Figur 4 <i>Styrets hovedansvar i henhold til aksjeloven basert på PricewaterhouseCoopers (2011) p. 30.</i>	17
Figur 5 <i>Samspillet mellom aktørene i et aksjeselskap jf. aksjeloven.</i>	19
Figur 6 <i>Styrets forvaltningsansvar basert på PricewaterhouseCoopers (2011) p. 32</i>	20
Figur 7 <i>Mulige oppgaver for ekstern regnskapsfører.</i>	23
Figur 8 <i>Revisors oppgave som informasjonsgransker.</i>	25
Figur 9 <i>Illustrasjon av krav til årsberetning for små foretak jf. rskl. § 3-3.</i>	31
Figur 10 <i>Sammenligninger som foretas for å besvare oppgavens forskningsspørsmål.</i>	38
Figur 11 <i>Oversikt over utvalgsprosessen.</i>	40
Figur 12 <i>Oversikt over karakteristikkene til foretakene i utvalget.</i>	42
Figur 13 <i>Sammenligning av informasjonskvalitet for å besvare forskningsspørsmål 1.</i>	51
Figur 14 <i>Gjennomsnittlig antall poeng for hvert av sjekkpunktene for rapporteringskvalitet.</i>	52
Figur 15 <i>Gjennomsnittlig antall poeng for hvert av sjekkpunktene for årsberetningskvalitet.</i>	54
Figur 16 <i>Gjennomsnittlig antall poeng for hvert av sjekkpunktene for notekvalitet.</i>	55
Figur 17 <i>Fordeling av score på total informasjonskvalitet for foretak med og uten hjelp.</i>	58
Figur 18 <i>Sammenligning av informasjonskvalitet for å besvare forskningsspørsmål 2.</i>	58
Figur 19 <i>Gjennomsnittlig antall poeng for sjekkpunkt for rapporteringskvalitet for foretak med hjelp.</i>	59
Figur 20 <i>Gjennomsnittlig rapporteringskvalitet for foretak med regnskapsfører, revisor eller begge deler.</i>	61
Figur 21 <i>Gjennomsnittlig antall poeng for sjekkpunkt for årsberetningskvalitet for foretak med hjelp.</i>	62
Figur 22 <i>Gjennomsnittlig poengsum for rettvise oversikt i årsberetningen.</i>	63
Figur 23 <i>Gjennomsnittlig antall poeng for sjekkpunkt for notekvalitet for foretak med hjelp.</i>	64
Figur 24 <i>Gjennomsnittlig total informasjonskvalitet for selskaper med ulike typer hjelp.</i>	65
Figur 25 <i>Sammenligning av informasjonskvalitet for foretak med ett eller flere styremedlemmer.</i>	66
Figur 26 <i>Gjennomsnittlig score for de forskjellige kvalitetsbegrepene for foretak med ett eller flere styremedlemmer.</i>	67
Figur 27 <i>Sammenligning av informasjonskvalitet for foretak med og uten styremedlemmer som ikke er aksjeeiere.</i>	67
Figur 28 <i>Gjennomsnittlig score for de forskjellige kvalitetsbegrepene for foretak med og uten styremedlemmer foruten om aksjeeiere.</i>	68
Figur 29 <i>Sammenligning av informasjonskvalitet for foretak der styreleder og daglig leder er samme/ulike personer.</i>	69
Figur 30 <i>Gjennomsnittlig score for de forskjellige kvalitetsbegreper for foretak der styreleder og daglig leder samme person og styreleder og daglig leder ikke er samme person.</i>	69
Figur 31 <i>Sammenligning av informasjonskvalitet mellom enpersonsselskaper og ikke-enpersonsselskaper.</i>	70
Figur 32 <i>Gjennomsnittlig score for de forskjellige kvalitetsbegreper for enpersonsselskaper og ikke-enpersonsselskaper.</i>	70

Tabelloversikt

Tabell 1 Oversikt over poeng for rapportering for foretakene uten hjelp.	94
Tabell 2 Oversikt over poeng for rapportering for foretakene med hjelp.	95
Tabell 3 Oversikt over poeng for årsberetning for foretak uten hjelp.	97
Tabell 4 Oversikt over poeng for årsberetning for foretakene med hjelp.	98
Tabell 5 Oversikt over poeng for notekrav for foretak uten hjelp.	100
Tabell 6 Oversikt over poeng for notekrav for foretak med hjelp.	101

Forkortelser og begrepsavklaringer

Asl.: Lov av 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven).

DnR: Den norske Revisorforening

EK: Egenkapital

Enpersonsselskap: Aksjeselskap der generalforsamling, styret og daglig leder er en og samme person

EU: Den europeiske union

Excel: Microsoft Excel

EØS: Det europeiske økonomiske samarbeidsområdet

ISO 9000: Samling av standarder for kvalitetsstyring

ISO: International Organization of Standardization

Med hjelp: Foretak som bruker regnskapsfører, revisor eller både regnskapsfører og revisor.

N= Antall observasjoner

NARF: Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening

NOU: Norges Offentlig Utredninger

NRS 16: Endelig regnskapsstandard om årsberetning som må følges.

NRS 8: Forkortelse for NRS 8 God regnskapsskikk for små foretak

NRS: Norsk Regnskaps Stiftelse med formål på å utgi regnskapsstandarder (NRS) og tolke spørsmål til disse. Har betydelig rettskildemessig vekt for å forstå hva som oppfattes som god regnskapsskikk. Endelige regnskapsstandarder blir ofte referert til som "NRS".

NUF: Norskregistrerte utenlandske foretak

Ot.prp.: Odelstingsproposisjoner

OTP: Obligatorisk tjenestepensjon

Prop. L: Proposisjon til Stortinget med forslag til lovvedtak

Regnskapets informasjonskvalitet: i hvilken grad en samling av iboende egenskaper oppfyller informasjonskravene til årsregnskapet som er gitt i regnskapsloven.

Revl.: Lov av 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven)

Rskl.: Lov av 17. juli 1998 nr. 56 årsregnskap m.v. (regnskapsloven)

Små aksjeselskaper: Aksjeselskaper som holder seg under terskelverdiene for driftsinntekt på fem millioner, balansesum på 20 millioner og gjennomsnittlig årsverk på 10.

Ulike typer hjelp: Ekstern regnskapsfører, revisor eller begge deler

Uten hjelp: Foretak som verken bruker revisor eller ekstern regnskapsfører

Årsregnskap: Årsregnskapet (bestående av resultatregnskapet, balansen og tilhørende noter) og årsberetningen

1 Innledning

Innledningskapittelet har som formål å presentere bakgrunn og aktualitet for studien. Etter å ha redegjort for dette presenterer vi problemstillingen, avgrensner undersøkelsen og redegjør for undersøkelse nyhetsverdi og nytteverdi i forhold til tidligere forskning.

1.1 Aktualisering

I Norge er den vanligste organisasjonsformen aksjeselskap, der majoriteten av disse blir betegnet som små. Disse selskapene er pliktig til å produsere og offentliggjøre årsregnskaper som oppfyller regnskapslovens krav. Lovgivningen som utgjør rammeverket for regnskapsproduksjon for små aksjeselskaper drar i ulike retninger, noe som gir utslag i en rekke interessante kontraster. Kontrastene oppstår særlig på grunn av endringer som er gjennomført i revisorloven og forhold ved aksjelovens organisatoriske regler. Med bakgrunn i kontrastene ønsket vi å undersøke: Hvordan står det egentlig til med kvaliteten på årsregnskapene i små aksjeselskaper?

I 2011 ble revisorloven endret slik at små aksjeselskaper fikk muligheten til å fravelge revisor. I tillegg pålegger ikke lovgivningen disse selskapene å benytte seg av ekstern regnskapsfører. Dette innebærer at de fleste aksjeselskaper i Norge har muligheten til å avlegge årsregnskap uten ekstern hjelp fra regnskapsfører og revisor. Dermed oppsto en kontrast til den strenge reguleringen som både revisor og ekstern regnskapsfører er underlagt. Denne reguleringen er gitt for å sikre høy kvalitet på regnskapene. I lovforarbeidene for endringen i revisorloven, ble det trukket fram at endringen kunne føre til redusert kvalitet på regnskapene (Prop. 51 L (2010-2011); NOU 2008:12). Endringen ble likevel gjennomført på bakgrunn av blant annet internasjonalt press om regelharmonisering og konkurransehensyn, samt at man ønsket å redusere de minste selskapenes administrative kostnader (Prop. 51 L (2010-2011)). Et annet argument for fjerningen av revisjonsplikten for små aksjeselskaper, er at denne gruppen foretak totalt sett har svært liten økonomisk betydning og færre regnskapsbrukere (Langli, 2009; Langli, 2015).

Reglene om aksjeselskapets organisering åpner for en svært enkel organisasjonsstruktur og ledelsessammensetning. Dette betyr blant annet at én person kan utgjøre generalforsamling, styret og daglig leder (heretter kalt enpersonsselskap). Dette resulterer i en annen kontrast i

forhold til de omfattende kravene som aksjelovgivningen stiller til forvaltning og kontroll. Et annet interessant forhold ved regnskapsavleggelsen er at det ikke stilles kompetansekrav til de ledende aktørene i selskapet. Det følger av aksjeloven at daglig leder og styret skal produsere regnskapet, men vil et enpersonsselskap ha den *tilstrekkelige kompetansen* og utøve *nødvendig kontroll* til å avlegge et godt årsregnskap?

Årsregnskapet har en sentral rolle som beslutningsgrunnlag for en rekke aktører. En forutsetning for at årsregnskapet skal kunne fungere som beslutningsgrunnlag er at det er av god kvalitet. Oppgaven fokuserer på årsregnskapets informasjonskvalitet, og dreier seg om oppfyllelse av regnskapslovens informasjonskrav. UC AB, som er Sveriges ledende kredittopplysningsbyrå, slo i fjor høst alarm om svekket regnskapskvalitet blant selskaper som verken har revisor eller ekstern regnskapsfører. Problemstillingen er også høyst aktuell i Norge, hvor hele 11 % av alle aksjeselskaper verken har revisor eller ekstern regnskapsfører (Revisorforeningen, 2014). Disse selskapene har valgt bort den eksterne kompetansen og den uavhengige tredjepart som ekstern regnskapsfører og revisor representerer. Dette er muliggjort av den ovennevnte endringen i revisorloven. Dette kan ha innvirkning på årsregnskapene foretakene leverer, og oppgavens hovedfokus er derfor å se hvorvidt bruk av ekstern regnskapsfører eller revisor har positiv innvirkning på informasjonskvaliteten til årsregnskapet.

Teori om forvaltning og kontroll tilsier at eksterne personer i ledelsen kan tilføre et selskap kompetanse og kontroll (PricewaterhouseCoopers, 2011). Små aksjeselskaper kjennetegnes av at det er ofte bare en person i selskapets ledelse (Knudsen-utredningen, 2011), noe som muliggjøres av aksjelovens organisatoriske regler. Sekundært ønsker vi derfor å se om eksterne personer innad i ledelsen vil føre til bedre informasjonskvalitet.

1.2 Problemstilling

Undersøkelsens formål er å finne ut hvorvidt eksterne personer i forhold til en eier og -leder vil kunne bidra med kompetanse og kontroll slik at regnskapets informasjonskvalitet blir bedre. Disse eksterne personene kan være revisor, regnskapsfører eller eksterne personer innad i foretakets ledelse. Mer spesifikt vil problemstillingen søke å avdekke:

”Hvilken betydning har bruk av ekstern kompetanse og kontroll for årsregnskapets informasjonskvalitet i små aksjeselskaper?”

For enkelhetsskyld bruker vi betegnelsen *med hjelp* om bruk av regnskapsfører og/eller revisor, og *uten hjelp* for foretak med verken regnskapsfører eller revisor. Med *eksterne personer* i foretakets ledelse sikter vi til fire forhold ved et foretak: hvorvidt det er flere enn ett styremedlem, om styreleder og daglig leder er samme person, om det er andre medlemmer i styret enn kun selskapets aksjeeiere, og om foretaket er et enpersonsselskap. Med *årsregnskap* mener vi både årsregnskapet (resultatregnskapet og balansen) med noter og årsberetningen.

For å besvare problemstillingen benytter vi følgende forskningsspørsmål:

1. Vil bruk av ekstern regnskapsfører og/eller revisor føre til bedre informasjonskvalitet?
2. Hvilken type hjelp vil bidra til best informasjonskvalitet - regnskapsfører, revisor eller begge deler?
3. Vil eksterne personer i foretakets ledelse føre til bedre informasjonskvalitet?

Vi skal løse problemstillingen ved å sammenlikne informasjonskvalitet til små aksjeselskaper med hensyn på om de bruker ekstern regnskapsfører/revisor. Dette gjør vi for å besvare forskningsspørsmål 1, som er oppgavens hovedfokus. Av de selskapene som bruker hjelp, skal vi sammenligne informasjonskvalitet med hensyn på hvilken type ekstern hjelp de bruker (regnskapsfører, revisor eller begge delene) for å besvare forskningsspørsmål 2. For selskapene uten hjelp skal vi gjøre fire sammenligninger med hensyn på organisatorisk struktur og ledelsessammensetning, for å besvare forskningsspørsmål 3. Konkret gjør vi fire sammenligninger. Først sammenligner vi informasjonskvaliteten for selskapene med flere styremedlemmer mot de som har enpersonsstyre. Deretter sammenligner vi årsregnskaper fra foretak hvor daglig leder og styreleder er en og samme person mot selskaper hvor det er ulike personer som innehar disse rollene. Vi sammenligner også informasjonskvaliteten for foretak der generalforsamling, styret og daglig leder er en og samme person, mot foretak der dette ikke er tilfellet. Informasjonskvaliteten sammenlignes i tillegg for selskaper hvor styret kun består av selskapets aksjeeier(e), mot selskaper hvor styret også har medlemmer som ikke er aksjeeier i selskapet. Vi vil presisere at dette er en underordnet del av vår oppgave, men som vi gjerne vil belyse siden våre data gir oss en viss mulighet til å vurdere denne sammenhengen.

1.3 Avgrensninger

Undersøkelsen har en rekke avgrensninger. For det første gjelder den kun små aksjeselskaper. Når vi snakker om *små aksjeselskaper* sikter vi til selskaper som holder seg under terskelverdiene for driftsinntekt på fem millioner, balansesum på 20 millioner og gjennomsnittlig årsverk på 10 som nevnt i asl. § 7-6. Disse foretakene kan som regel velge bort revisor. Ytterligere skal vi avgrense undersøkelsen til å gjelde selskaper med stiftelsesdato i perioden 01.01.2012 - 31.12.2012, med 30 000 i aksjekapital og som holder til i Troms. Årsaken for denne avgrensningen er å sikre sammenlignbarheten til foretakene med tanke på erfaring og størrelse. Undersøkelsen gjelder bare selskaper som anvender regnskapslovens alminnelige regler for små foretak, da det er disse reglene som er utgangspunktet for måleinstrumentet vi utarbeider.

1.4 Nyhetsverdi og nytteverdi

Det fins norsk forskning knyttet til revisjon og regnskapskvalitet. For eksempel undersøkte masteroppgaven til Bjørnerud og Vestli (2013) om selskaper som valgte bort revisor fikk lavere regnskapskvalitet. Undersøkelsen fant ingen generell forskjell i regnskapskvalitet mellom foretak med og uten revisor. Undersøkelsen fant derimot nedgang i regnskapskvalitet hos foretak som valgte bort store revisjonsselskaper, og at foretak med store revisjonsselskaper hadde jevnt over høyere regnskapskvalitet (Bjørnerud & Vestli, 2013).

En evaluering av unntaket for revisjonsplikten i små aksjeselskaper fant indikasjoner på redusert regnskapskvalitet blant selskapene med det største potensialet for å bruke skjønnsmessige vurderinger i regnskapsavleggelsen (Langli, 2015). Eksempel på slike skjønnsmessige vurderinger er avskrivning av varige anleggsmidler med begrenset levetid. Evalueringen oppdaget også nedgang i kvaliteten på ligningsoppgavene hos selskapene som fravalgte revisor. Samtidig avslørte evalueringen at fravalgselskapene som fikk hjelp av ekstern regnskapsfører eller revisor (uten at revisor reviderer regnskapene) oppnådde omtrent like god kvalitet på ligningsoppgavene som når selskapene hadde revisor (Langli, 2015). Vi har derimot ikke funnet forskning om fravalg av både revisor og ekstern regnskapsfører har negativ effekt på informasjonskvaliteten, og vår undersøkelse vil derfor kunne være et nyttig bidrag på området. Vi har heller ikke funnet forskning som sammenligner informasjonskvaliteten til årsregnskaper med hensyn på bruk av revisor, ekstern regnskapsfører eller begge deler.

Vi finner ingen norsk forskning som undersøker hvorvidt eksterne i ledelsen fører til bedre kvalitet på regnskapsinformasjon. Internasjonalt fins det studier om selskapets ledelse og finansiell rapportering. For eksempel antyder Kleins (2006) undersøkelse av store selskaper at styreverger som er uavhengig av daglig leder overvåker regnskapsprosessen bedre. Beasley (1996) fant ut at en høyere andel av eksterne styremedlemmer signifikant reduserte sannsynligheten for regnskapsmanipulasjon. Disse studiene har kun tatt for seg større selskaper og undersøker ikke heller ikke de samme forholdene ved ledelsen som denne undersøkelsen. Etter vår kjennskap fins det heller ingen norske studier som har undersøkt hvorvidt eksterne personer i ledelsen har påvirkning på informasjonskvaliteten.

Ingen av de gjennomgåtte studiene undersøker informasjonskvalitet, der kvalitetsnivået handler om grad av oppnåelse av regnskapslovens informasjonskrav. Undersøkelsen bidrar med et måleinstrument for informasjonskvalitet som kan anvendes på alle foretak som defineres som små jf. regnskapsloven, uavhengig av bransje og kjennskap til den underliggende økonomien til selskapet.

2 Teori

Teorikapittelet presenterer relevant teori på bakgrunn av oppgavens problemstilling. Først gjør vi rede for årsregnskapets informasjonskvalitet. Deretter fokuseres det på aksjelovens organisatoriske regler og endringer i revisorloven, som oppgaven betegner som sentrale forhold i rammeverket for regnskapsproduksjon for aksjeselskaper. Dette utgjør bakgrunnen for problemstillingen. Videre introduseres årsregnskapet som informasjonssystem.

Delkapittelet presenterer årsregnskapet som en viktig informasjonskilde for regnskapsbrukeren, forklarer regnskapsprosessen og regnskapsspråk samt beskriver de ulike aktørene i regnskapsproduksjonen. Denne delen forklarer hvorfor det kan være problematisk for regnskapsavleggelsen at styret kun har ett styremedlem, at selskapets styre kun består av aksjeeiere, eller at styret og daglig leder er en og samme person. Delkapittelet belyser også hvorfor bruk av ekstern regnskapsfører og/eller revisor kan føre til bedre informasjonskvalitet.

2.1 Hva er årsregnskapets informasjonskvalitet?

Som nevnt i oppgavens innledningskapittel, viser UC ABs rapport at langt fra alle regnskaper er av god kvalitet (Revisorforeningen, 2014). Men hva er egentlig kvalitet, og når kan en si at et årsregnskap har lav eller god kvalitet? Det fins en rekke tilnærminger til kvalitetsbegrepet knyttet til regnskapet.

En etablert tilnærming til regnskapskvalitet er Penmans (gjengitt i Langli, 2010). Penman anser regnskapskvaliteten som god *«når årsrapporten gir god informasjon om den underliggende økonomien og riktige signaler om utviklingen i økonomiske inntekt»* (Langli, 2010, p. 743). Med årsrapporten siktes det til både tallene i regnskapsoppstillingene og tekst som følger med i noter og årsberetning. Definisjonen betyr ikke at man nødvendigvis skal være i stand til å beregne selskapets økonomiske verdi, men at den økonomiske situasjonen som er tegnet i årsregnskapet skal ha rot i virkeligheten og gi korrekte signaler om utviklingen til foretaket (Langli, 2010).

En annen vanlig tilnærming til kvalitet i relasjon til regnskapet er regnskapets kvalitetskrav. Kvalitetskrav er krav som stilles til regnskapet for at det skal fungere som beslutningsgrunnlag for regnskapsbrukerne (Moen & Havstein, 2009). Det er ikke enighet om nøyaktig hvilke krav som bør stilles, men eksempler er relevans, pålitelighet, forståelighet og sammenliknbarhet (Elling, 2002).

I oppgaven har vi valgt en annen tilnæringsmåte til kvaliteten på årsregnskapet enn de to ovennevnte. Dette er på grunn av at vi ikke har kjennskap til foretakenes underliggende økonomiske situasjon, og ikke kan vite hva slags opplysninger som regnskapsbrukerne vil anse som nyttige. Derfor tar vi utgangspunkt i kvalitetsbegrepet som er anvendt i ISO 9000:2006 (s. 15) som er *”i hvilken grad en samling av iboende egenskaper oppfyller krav.”* For at årsregnskapene skal være av god kvalitet i henhold til vår definisjon, må de oppfylle kravene som følger av regnskapsloven.

Regnskapslovens krav til årsregnskapet kan deles inn i informasjonskrav og måleregler. Informasjonskravene gis i form av krav om rapportering, årsberetning og noter. Målereglene for de ulike tallstørrelsene i årsregnskapet gis i regnskapslovens kapittel 4 og 5. Vi har valgt å fokusere på regnskapslovens informasjonskrav og vil undersøke nivået av informasjonskvalitet. Dette er fordi det er problematisk å si noe om riktigheten til tallstørrelsene som gis i årsregnskapet. Oppgavens definisjon av årsregnskapets informasjonskvalitet blir dermed *”i hvilken grad en samling av iboende egenskaper oppfyller informasjonskravene til regnskapet som er gitt i regnskapsloven.”*

På grunn av at informasjonskravene omfatter regler om rapportering, årsberetning og noter - deler vi kvalitetsbegrepet inn i tre dimensjoner. Dimensjonene kalles rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet og notekvalitet, og handler om i hvilken grad årsregnskapet oppfyller regnskapslovens krav til henholdsvis rapportering, årsberetning og noter. Regnskapets informasjonskvalitet handler om graden av oppfyllelse av alle dimensjonene, altså i hvilken grad årsregnskapets iboende egenskaper oppfyller samtlige informasjonskrav i regnskapsloven.

Vi mener at dette begrepet er spesielt relevant for oppgavens hovedfokus, siden formålet med å bruke revisor eller ekstern regnskapsfører er blant annet å sikre at årsregnskapene som blir avlagt er i samsvar med lover. Samtidig vil et årsregnskap som er utarbeidet i overensstemmelse med lover gi bedre informasjon om de underliggende økonomiske forholdene, enn et årsregnskap som ikke er utarbeidet i henhold til lover. På den måten er begrepet regnskapets informasjonskvalitet relatert til regnskapskvalitet ifølge Penman. Det er også relatert til regnskapets kvalitetskrav, da regnskapsbrukerne vil kunne dra større nytte av årsregnskapet når det oppfyller informasjonskravene. I kapittel 3 vil vi gå gjennom lovens informasjonskrav for små foretak.

2.2 Sentrale forhold i rammelovgivning

Delkapittelet tar utgangspunkt i noen sentrale forhold i aksjeloven og revisorloven. Først tar vi for oss organisatoriske regler for aksjeselskaper. Til slutt ser vi på lemping av revisjonsplikt for små aksjeselskaper. Disse forholdene tror vi kan ha innvirkning på små aksjeselskapers informasjonskvalitet.

2.2.1 Organisatoriske regler for aksjeselskaper

Reglene om aksjeselskapets organisering er regulert av aksjeloven kapittel 6. Loven bestemmer at aksjeselskaper må ha et styre som kan bestå av ett eller flere medlemmer. Selskapet kan velge å ha daglig leder. Dersom selskapet velger bort daglig leder, er det styret som står for den daglige ledelsen (Bråthen, 2013).

Tidligere måtte alle aksjeselskaper med over 3 millioner i aksjekapital ha minst tre styremedlemmer, daglig leder, og daglig leder kunne ikke være styreleder. Selskapene med under 3 millioner i aksjekapital kunne ha styre med færre enn tre styremedlemmer, men da måtte styret ha varamedlem. I midten av 2013 kom en lovendring som representerte en forenkling av de organisatoriske reglene, først og fremst for selskapene med over 3 millioner i aksjekapital. Ved endringen forble grunnstrukturen i selskapet den samme, men det er gitt adgang til å ha ett styremedlem og unnlate å ha daglig leder uavhengig av kapitalstørrelse. Det ble også tillatt å unnlate varamedlem uavhengig av størrelsen på styret (Prop. 111 L (2012-2013)). Dette har åpnet for at en aksjeeier alene kan være hele styret (og eventuell daglig leder) uten ekstern innblanding i alle aksjeselskaper. For foretakene vi undersøker representerer dette ingen realitetsendring, da disse har hatt muligheten til å ha en slik organisatorisk struktur før lovendringene i 2013. Vi trekker likevel fram lovendringen, da vi ønsker å finne ut om forholdene som lovendringen angår kan ha effekt på informasjonskvaliteten.

Argumentasjonen bak lovendringen var at selskapene ikke bør være underlagt flere regler enn nødvendig for tilrettelegging av en hensiktsmessig organisering av selskapet. En ønsket å gi selskapene større frihet til å regulere sine organisasjonsmessige forhold. Det ble i tillegg lagt vekt på å begrense selskapenes administrative kostnader (Knudsen-utredningen, 2011; Prop. 111 L (2012-2013)).

Før lovendringen viste Knudsen-utredningen (2011) til erfaringer fra andre land og norske aksjeselskaper med under 3 millioner i aksjekapital. Så langt utredningen kjente til hadde det

ikke vært registrert negative erfaringer med bare ett eller to styremedlemmer. Utredningen mente at selskaper med en aksjeeier som selv står for den daglige driften ikke har behov for flere eller eksterne personer i foretaket, og burde kunne bestemme hvordan selskapet skal organiseres (Knudsen-utredningen, 2011).

Norske unoterte selskaper kjennetegnes av denne type organisering. Aksjeselskaper har som regel et begrenset antall aksjeeiere, og de fleste har majoritetseier (Knudsen-utredningen, 2011). Majoritetseier sitter nesten alltid i styret og utfyller i de fleste tilfeller rollene som både styreleder og daglig leder (Berzins & Bøhren, 2009). Det vil derfor være interessant å se om dette er forhold som kan ha innvirkning på informasjonskvaliteten. Det konkrete spørsmålet er hvorvidt et selskap hvor styreleder og daglig leder er samme person, selskaper som har kun ett styremedlem, kun aksjeeiere er representert i styret eller er et enpersonsselskap vil få svekket informasjonskvalitet.

2.2.2 Endring i revisorloven

Hovedregelen var tidligere at alle regnskapspliktige også hadde revisjonsplikt jf. revl. § 2-1 (Gulden, 2012). I 2011 ble loven endret slik at små aksjeselskaper, som oppfyller de kumulative kravene i asl. § 7-6, kan velge bort revisor. Vilkårene for fravalget er at driftsinntekten må være under 5 mill, at balansesummen må være mindre enn kr 20 mill, og at gjennomsnittlig antall ansatte ikke overstiger ti årsverk (Prop. 51 L (2010-2011)).

Aksjeselskaper som er morselskap i konsern og foretak som er under Finanstilsynets tilsyn omfattes riktignok ikke av unntaket jf. revl. § 2-1 (Gulden, 2012).

Lovendringen hadde blant annet bakgrunn i EØS-retten. Utviklingen i EØS-retten ga norske selskaper mulighet til å velge hvilket lands selskapslovgivning det skulle underlegges. Dette førte til en betydelig økning av såkalte norskregistrerte utenlandske foretak (NUF), det vil si selskaper som er registrert i utlandet, men som driver næringsvirksomhet i Norge. Spesielt ble den britiske aksjeselskapsformen populær, sannsynligvis på grunn av at kravet til minste aksjekapital kun er 1 pund, men også fordi små NUF ikke var underlagt revisjonsplikt (Knudsen, 2014). Dette ble av flere instanser, slik som Økokrim, Konkursrådet og Skattedirektoratet ansett som en uheldig utvikling. Årsaken til skepsisen var den manglende kontrollen med slike selskaper, kombinert med at eierne hadde begrenset personlig økonomisk ansvar (Prop. 148 L (2010-2011); Buanes, 2009).

Lovendringen gikk på tvers av anbefalingen fra flertallet i utvalget til NOU 2008:12. Utvalget hadde som mandat å vurdere om revisjonsplikten skulle avvikes for små aksjeselskaper. I stedet for å fjerne revisjonsplikten for små aksjeselskaper, anbefalte utvalget heller å innføre revisjonsplikt for små NUF (NOU 2008:12). Denne lovendringen ble aldri gjennomført, og det er temmelig tvilsomt om dette ville vært forenlig med EU-retten (Bråthen, 2008). Utvalget argumenterte for å beholde revisjonsplikten hovedsakelig på grunn av revisjonens betydning for riktig skatte- og avgiftsbelastning, korrekte årsregnskaper samt avdekking av økonomisk kriminalitet (NOU 2008:12).

Når lovendringen likevel ble gjennomført ble det lagt utslagsgivende vekt på forenkling for små aksjeselskaper og hensynet til internasjonal utvikling (Prop. 51 L (2010-2011)). Departementet mente at nytten samfunnet hadde av revisjon ikke nødvendigvis oppveide den ulempen små aksjeselskaper ble ilagt ved revisjonsplikt. De poengterte at det typisk er en begrenset krets av regnskapsbrukere i små aksjeselskaper. Når det gjaldt internasjonal utvikling framhevet departementet at nesten samtlige land i EU hadde opphevet revisjonsplikten for små selskaper med begrenset ansvar. Å opprettholde revisjonsplikten ville derfor gi norske selskaper en konkurranseulempe i forhold til nabolandene. I forlengelse av dette ønsket departementet å likestille små aksjeselskaper med NUF, da disse som nevnt ikke er underlagt revisjonsplikt. Departementet trakk fram at majoriteten av små aksjeselskaper benyttet seg av ekstern regnskapsfører, noe de mente økte kvaliteten på regnskapsinformasjonen (Prop. 51 L (2010-2011)).

Departementet forutså at lovendringen ville innebære at de foretakene som fravalgte revisjon snitt ville spare mellom 10 000 og 15 000 kroner i revisjonshonorar. De turte riktignok ikke å anslå samfunnets nettogevinst (eventuelt nettotap) på grunn av usikkerhet om blant annet selskapenes interne kostnader ved revisjon, samfunnets nytte av revisjonen og hvor stor andel som faktisk kom til å fravelge revisor. De antok at det kunne bli økt behov for kontrollinnsats fra brukerne av regnskapsinformasjonen, inkludert offentlige myndigheter. I denne sammenheng uttalte de *”Det kan ikke utelukkes at et revisjonsfritak for de minste aksjeselskapene vil kunne ha konsekvenser for skatteprovenyet, både som følge av økt fare for skatteunndragelse, men også som følge redusert kvalitet på regnskapene.”* (Prop. 51 L (2010-2011)).

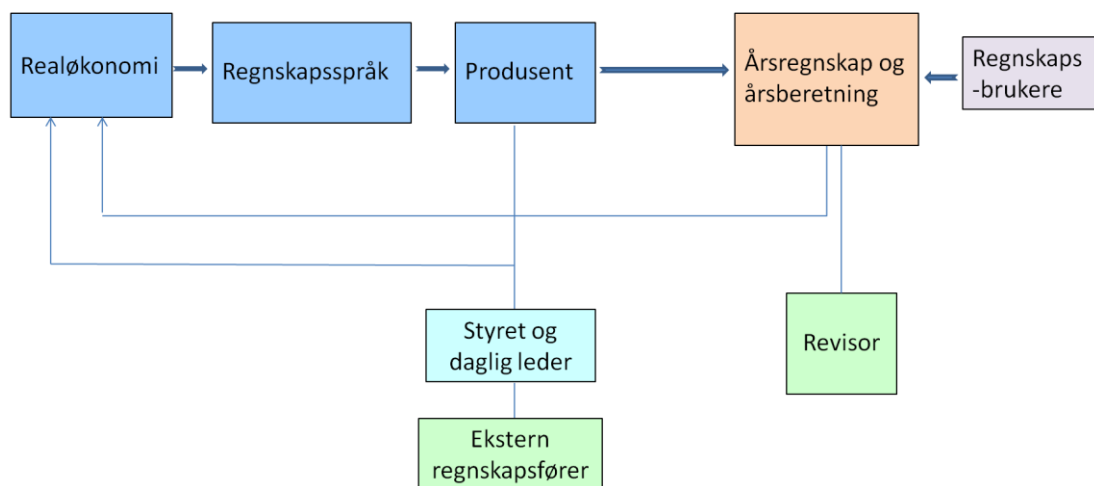

2.3 Årsregnskapet som informasjonssystem

«Regnskapet er et system for innsamling, måling og rapportering av økonomisk informasjon fra en økonomisk enhet til brukerne»

Kristoffersen (2005) p. 21

Av definisjonen ser vi at årsregnskapet er mer enn bare oppstilling av tall, men et system hvor man behandler økonomisk informasjon. Kristoffersen (2005, p.21) har utarbeidet et begrepsrammeverk som kan anvendes i studier av årsregnskap som informasjonssystem. Vi har i vårt teoretiske rammeverk tatt utgangspunkt i Kristoffersens rammeverk og tilpasset det til vårt tema og problemstilling. Forrige delkapittel gjennomgikk sentrale forhold i rammeloavgivning som vi tror kan ha effekt på informasjonskvaliteten. Hensikten med dette delkapittelet er å forklare ved hjelp av teori hvorfor disse forholdene kan føre til en forskjell i informasjonskvalitet. Vårt fokus vil først og fremst være å forklare betydningen av ekstern kompetanse og kontroll i form av ekstern regnskapsfører og revisor; hvorfor kan de bidra til at kvaliteten på regnskapsinformasjon blir bedre? Sekundært vil vi også differensiere mellom revisor og regnskapsfører, samt se på ledelsens betydning for informasjonskvaliteten.

Figur 1 Årsregnskapet som et informasjonssystem basert på Kristoffersen (2005) p. 21.

Figuren ovenfor illustrerer årsregnskapet som et informasjonssystem. Årsregnskapet er underlagt et sett med regler som kalles regnskapsspråk. Regnskapsprodusenten har ansvaret for regnskapsavleggelsen. Produsenten kan være ledelsen i selskapet, men ledelsen kan også assisteres av ekstern regnskapsfører. Formålet med årsregnskapet er å gi relevant informasjon om selskapets økonomiske utvikling og finansielle stilling, det skal med andre ord gjenspeile den realøkonomiske situasjonen. Dette er slik at brukerne kan fatte informerte beslutninger

om foretaket (Kristoffersen, 2005). Revisor er en uavhengig part som verifiserer at regnskapsinformasjonen gir et korrekt bilde av realøkonomien (Cappelen, 2004).

I dette delkapittelet skal vi gå innom alle elementene i figuren ovenfor. Vi begynner med formålet med årsregnskapet og regnskapsbrukerne, deretter forklarer vi regnskapsspråket og regnskapsprosessen før vi over til regnskapsprodusenten, ekstern regnskapsfører og revisor sin rolle.

2.3.1 Regnskapsbrukerne

Årsregnskapet er et grunnleggende medium for å formidle økonomisk informasjon. Det vil si at årsregnskapet har som formål å gi brukerne opplysninger om selskapets økonomiske resultat, finansielle stilling og utvikling (Huneide, et al., 2014). Det er viktig at årsregnskapet tilfredsstiller brukernes informasjonsbehov, men siden det kan være mange forskjellig regnskapsbrukerne vil behovet for informasjon være forskjellig (Kristoffersen, 2005).

Figur 2 Illustrasjon av mulige brukere av årsregnskapet til en bedrift.

Interessenter er alle aktører som har en økonomisk interesse i et selskap, og alle interessentene representerer mulige regnskapsbrukere (Moen & Havstein, 2009). Det er vanlig å skille mellom eksterne og interne interessenter som to hovedkategorier av regnskapsbrukere.

Ledelsen og eventuelle ansatte er de interne interessentene. Disse har ofte kontinuerlig tilgang på informasjon om selskapets økonomiske stilling. På den andre siden må de eksterne interessentene hente informasjon fra årsregnskapet, siden de befinner seg utenfor bedriften (Langli, 2010). Eksempler på eksterne interessenter er potensielle eiere, eiere i selskaper med stor eierspredning, konkurrenter, kreditorer, kunder, leverandører, kredittopplysningsfirmaer og offentlige myndigheter (Moen & Havstein, 2009; Langli, 2009).

I små aksjeselskaper er det færre som er avhengig av årsregnskapet som informasjonskilde, både fordi færre aktører har økonomisk interesse i slike foretak og på grunn av at de som har interesse vil ha tilgang på kontinuerlig økonomisk informasjon. For eksempel vil eierskapet i små selskaper ofte være konsentrert, slik at eierne på generalforsamling kan beslutte hvor mye innsyn de ønsker i virksomheten (Langli, 2009). Nedenfor vil vi gjennomgå noen mulige regnskapsbrukere for små selskaper.

Ansatte er naturlig opptatt av foretakets økonomiske utvikling. De kan ønske informasjon som henter om deres karrieremuligheter og fremtidige lønnsutvikling. Dette behovet gjør seg kanskje ikke like sterkt gjeldende i små aksjeselskaper. Årsaken er at majoriteten har ingen ansatte. Eventuelle ansatte er ofte eieren eller familiemedlemmer av eieren som får informasjon internt (Langli, 2009). Leverandører kan være opptatt av økonomien til selskapet for å vurdere kredittverdighet eller sannsynligheten for økte leveranser i framtiden (Langli, 2010).

Andre eksterne regnskapsbrukere er banker og finansinstitusjoner. Disse institusjonene er blant brukerne som anvender regnskapsinformasjonen til systematisk og årlig analyse som grunnlag for risikoklassifisering og løpende kredittvurdering av engasjement (NOU 2003:23). Samtidig er det kun 26 % av små aksjeselskaper som har rentebærende gjeld, slik at banker og finansinstitusjoner ofte ikke har interesse i selskapene. Myndighetene og kredittopplysningsselskaper kan bruke årsregnskap til statistikk- og kontrollformål (Langli, 2009). Offentlige myndigheter er ikke like avhengig av årsregnskapet som informasjonskilde som andre eksterne interessegrupper, da deres informasjonsbehov blir tilgodesett gjennom bokføringsloven, merverdiavgiftsloven, skatteloven og likningsloven (Moen & Havstein, 2009).

2.3.2 Regnskapsspråk og regnskapsprosess

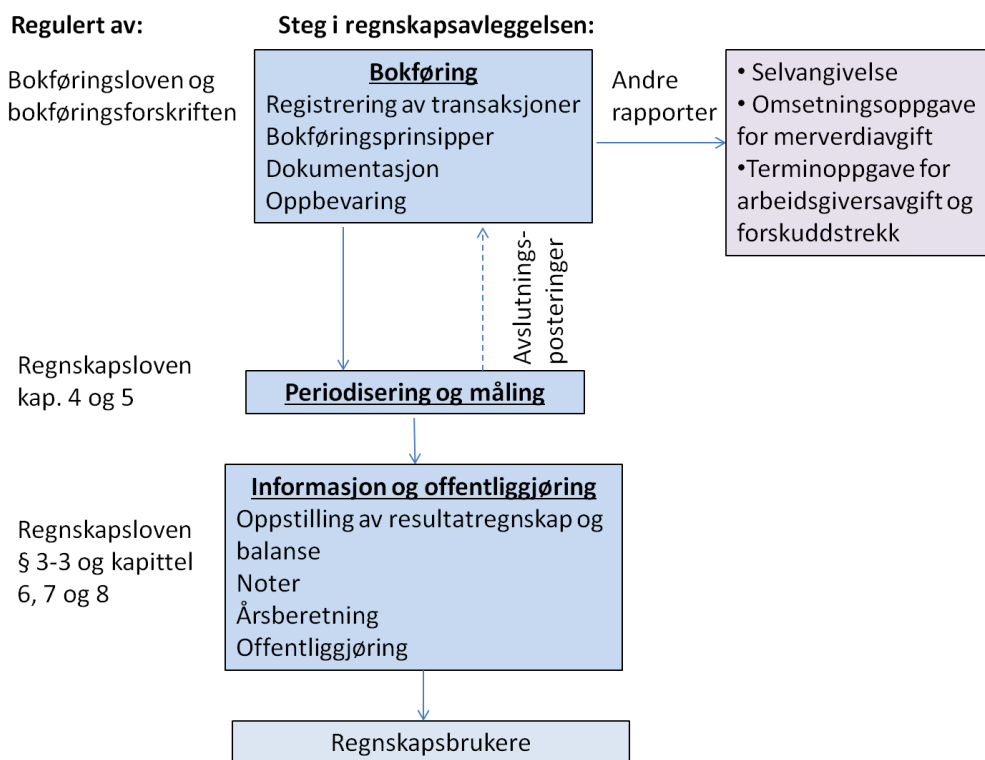
Regnskapsspråk handler om hvilket sett med regler som angir hvordan inntjening og finansiell stilling skal måles. I Norge operer vi med to hovedkategorier av regnskapsspråk:

internasjonalt regnskapsspråk der man følger internasjonale standarder for regnskapsføring, og vårt nasjonale regnskapsspråk hvor norske regler og regnskapsstandarder følges (Langli, 2010).

Innenfor det norske regnskapsspråket differensieres det mellom regler for små foretak, og øvrige og store foretak. Rskl. § 1-6 oppstiller tre kriterier knyttet til henholdsvis salgsinntekter (70 millioner kroner), balansesum (35 millioner kroner) og ansatte (50 årsverk) – hvorav minst to av kriteriene må være oppfylt for at et foretak skal falle i kategorien små foretak (Handeland & Schwencke, 2011). Foretakene som benevnes som små i oppgaven vil dermed også falle inn under kategorien små foretak jf. regnskapsloven. Små foretak kan benytte seg av forenklede regler for årsregnskapet.

Siktemålet med forenklingsreglene er å redusere disse foretakenes ressursbruk for utarbeidelse av årsregnskapet. Lovforarbeidene trakk fram at kravene til regnskapsføringen bør stå rimelig i forhold til regnskapsbrukernes informasjonsbehov, og kostnadene ved framskaffelse av informasjonen (NOU 1995:30; Ot. prp. nr. (1997-98)). Det bør dermed ligge en kost/nyttevurdering til grunn for hvor omfattende regnskapsplikten skal være for ulike typer foretak. Selv om det ikke ble utarbeidet noen form for kost/nytteanalyse knyttet til regnskapsplikten, antok departementet at det var forsvarlig å legge til grunn at regnskapsbrukernes behov for informasjon er mindre når det gjelder små regnskapspliktige (Ot. prp. nr. 1997-98)). Dette er både fordi små foretak har færre regnskapsbrukere, og fordi brukernes informasjonsbehov kan være av en annen karakter enn for øvrige foretak (NOU 2003: 23). Oppgaven er begrenset til små foretak som bruker norsk regnskapsspråk. Derfor skal vi i det følgende skal gå gjennom regnskapsprosessen for et slikt foretak, som er illustrert i figuren nedenfor.

Figur 3 De ulike stegene i regnskapsavleggelsen jf. bokføringsloven og regnskapsloven

Prosessen i regnskapsavleggelsen kan noe forenklet deles inn i tre steg, hvor det er ulike bestemmelser som regulerer hvert av stegene. Det første steget er bokføring og dokumentasjon av transaksjoner. Dette reguleres av bokføringsloven og bokføringsforskriften, som gir regler om blant annet hvem som har plikt til å bokføre, hvilke prinsipper som skal legges til grunn for bokføringen, hva slags opplysninger som skal registreres og hvordan disse skal dokumenteres og oppbevares (Langli, 2010).

Bokføring er registrering i et regnskapssystem av økonomiske transaksjoner og hendelser som påvirker eiendeler, gjeld, inntekter eller kostnader (Kaaby, 2013). Bokføringen og dokumentasjonen av transaksjonene utgjør utgangspunktet for selvangivelse, omsetningsoppgave for merverdiavgift og terminoppgave for arbeidsgiveravgift og forskuddstrekk. Reglene i bokføringsloven og -forskriften er derfor svært detaljerte og udifferensiert for ulike typer foretak. Lovgivningen legger opp til et system knyttet til bokføringen som bidrar til at informasjonen blir riktig og som vanskeliggjør skatte- og avgiftsunndragelser (Langli, 2010).

Bokføringen av transaksjoner er også grunnlaget for årsregnskapet. Av bokføringen danner man en foreløpig saldobalanse, som viser en foreløpig saldo på alle kontoene i regnskapet. For å komme fram til et ferdig årsregnskap herfra må målereglene i regnskapsloven følges.

Målereglene består av de ordinære reglene i regnskapsloven kapittel 4 og 5 pluss forenklingsreglene som små foretak kan anvende (Langli, 2010). Målereglene innebærer at inntekter og kostnader periodiseres og postene i balansen måles slik at regnskapet kan vise et korrekt resultatregnskap og balanse. Dette gjøres ved hjelp av en rekke avslutningsposter. Avslutningsposter bokføres på samme måte som de løpende transaksjonene gjennom året (Kristoffersen, 2005).

Til slutt må regnskapslovens informasjons- og offentliggjøringsregler følges. Informasjons- og offentliggjøringsreglene handler om formatet på regnskapsoppstillingene, kravene om hva som skal omtales i noter samt i årsberetningen og regler om offentliggjøring av regnskapet (Langli, 2010). Resultatregnskapet og balansen må oppstilles på en bestemt måte jf. rskl. kapittel 6, og må akkompagneres av en rekke noter jf. rskl. kapittel 7. Videre skal flere forhold omtales i årsberetningen jf. rskl. § 3-3. Når regnskapet er ferdig utformet skal det gjøres tilgjengelig for regnskapsbrukerne jf. rskl. kapittel 8. Årsregnskapet, årsberetning og eventuell revisjonsberetning skal være tilgjengelig for ansatte på selskapets kontor, og er tilgjengelig for øvrige regnskapsbrukere i Regnskapsregisteret mot et gebyr (Huneide et al., 2013).

2.3.3 Regnskapsprodusent

I dette delkapittelet drøftes de forskjellige aktørene innad i et aksjeselskap og hvilken rolle de har i avleggelsen av regnskapet. Deretter forklares intern kontroll og viktigheten av en god intern kontroll med tanke på finansiell rapportering. Formålet er å få fram hvordan eksterne i selskapets ledelse kan påvirke informasjonskvaliteten. I tillegg gjennomgås rollene til ekstern regnskapsfører og revisor for å vise hvordan deres rolle som regnskapsekspert og kontrollører vil kunne påvirke regnskapet.

Organer i aksjeselskapet

Aksjeloven skiller mellom tre aktører i selskapet, generalforsamling, styret og daglig leder. Samspillet mellom disse er viktig, og det er nødvendig å skille mellom aktørenes plikter og roller (Thoresen, 2005).

Generalforsamlingen er arenaen hvor aksjeeierne utøver selskapets øverste myndighet. Det er generalforsamlingen som velger styremedlemmene jf. asl § 6-3. Styret er kontaktpunktet mellom aksjeeier og selskap, og rapporterer til generalforsamlingen. Det er styret som har i oppgave å velge daglig leder, dersom selskapet skal ha daglig leder jf. asl § 6-2. Styret og

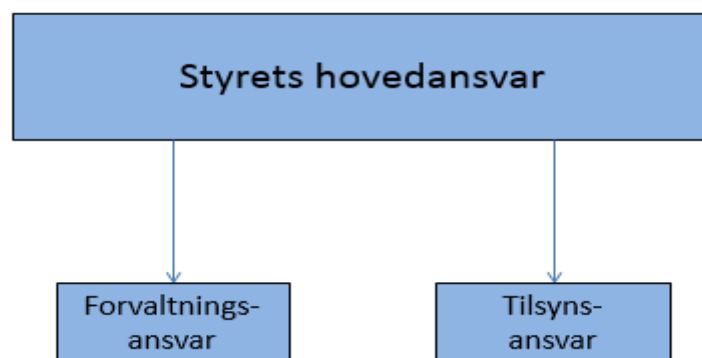
daglig leder representerer selskapsledelsen. Av selskapsledelsen er styret overordnet og delegerer oppgavene knyttet til den daglige virksomheten til daglig leder. En vanlig måte å uttrykke rollefordelingen mellom styret og daglig leder er at styret skal *påse at* mens daglig leder skal *sørge for at* (PricewaterhouseCoopers, 2011). Det er viktig å være klar over at styret og daglig leder skal ivareta selskapets interesser og ikke særinteresser.

Selskapsinteressene er ikke begrenset til kun eiernes interesser, men er summen av eierne, samfunnets, samt eventuelle ansattes og kreditorers interesser (Thoresen, 2005).

Samspillet mellom styret og daglig leder

Styret er aksjeselskapets øverste ledelse. Et godt styre kjennetegnes av at det ivaretar interessene og formålet til aksjeselskapet, tar gode og gjennomtenkte beslutninger og har oversikt og kontroll over det som skjer i selskapet (EY, 2013). Styrets viktigste ansvarsområder framkommer av blant annet §§ 6-12 og 6-13 aksjeloven, som kan betegnes som faneparagrafene for styrets arbeid og oppgaver (PricewaterhouseCoopers, 2011).

Faneparagrafene omhandler styrets forvaltnings- og tilsynsplikt og er av så stor betydning at de kan sies å være obligatorisk kunnskap for alle styremedlemmer. Bestemmelsene er overlappende og må ses i sammenheng med hverandre (Bråthen, 2013; PricewaterhouseCoopers, 2011). Ansvaret består av flere elementer og omfatter planlegging, organisering, fastsettelse av retningslinjer samt kontroll, og dette ansvaret kan ikke styret delegerer vekk. I forhold til regnskapsavleggelsen er det spesielt kontrolloppgaven som er viktig (Andenæs, 2006).

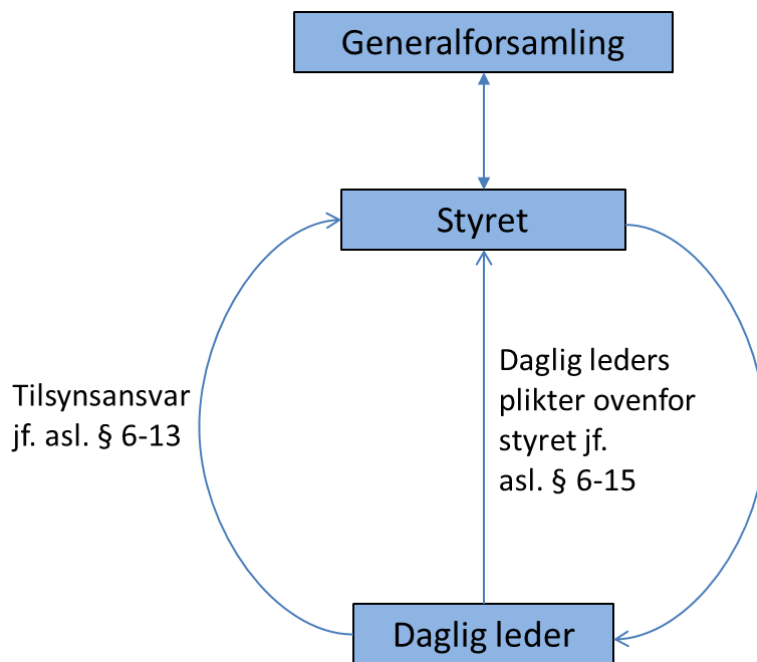
Figur 4 Styrets hovedansvar i henhold til aksjeloven basert på PricewaterhouseCoopers (2011) p. 30.

Kontrolloppgaven følger blant annet av aksjeloven § 6-12 tredje ledd som uttrykker at styret skal ”*påse at selskapets virksomhet, regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for*

betryggende kontroll”. Paragrafen innebærer blant annet at styret skal kvalitetssikre den økonomiske rapportering samt påse at interne systemer og kontroll knyttet til regnskap er betryggende. Plikten innebærer et overordnet og selvstendig ansvar for selskapets interne kontroll som ikke må forveksles med en eventuell revisors eksterne kontroll. For øvrig medfører tilsynsplikten jf. asl. § 6-13 at styret skal føre kontroll ved at daglig leder oppfyller de krav som følger med stillingen på en hensiktsmessig måte (Andenæs, 2006).

Teori om forvaltning og kontroll fremhever derfor viktigheten av at styret er sammensatt av representanter med forskjellig kompetanse, og på en måte som gir rom kritiske spørsmål. Anbefalingen er at minst ett medlem av styret burde være ekstern i den forstand at han eller hun ikke har en større eierpost eller står for den daglige driften i selskapet. Begrunnelsen er at en ekstern person vil se virksomheten med andre øyne og ta hensyn til andre forhold enn kun aksjeeiers eller daglig leders interesser (PricewaterhouseCoopers, 2011).

Daglig leders rolle er nærmere regulert i asl. § 6-14. Daglig leder skal stå for den daglige driften av virksomheten og følge de pålegg som styret har gitt. Jamfør bestemmelsens siste ledd skal daglig leder sørge for at selskapets regnskap er i samsvar med lov og forskrifter. Dette ansvaret kan ikke daglig leder delegere seg vekk fra (Andenæs, 2006). Mens daglig leder skal sørge for at regnskapet utformes riktig, har styret et kvalitetssikringsansvar for regnskapet. Styret har med andre ord ikke utførelsesansvar knyttet til regnskapet, men skal stille spørsmål om innholdet og utførelsen av regnskapet til daglig leder. Dette for å sikre at det er utformet i samsvar med lov og forskrift og at det er gjenstand for betryggende kontroll.

Figur 5 Samspillet mellom aktørene i et aksjeselskap jf. aksjeloven.

Av diskusjonen overfor ser vi at det er et samspill mellom styret og daglig leder som munner ut i det endelige årsregnskapet, og derfor betegnes disse som regnskapsprodusent. Etter at regnskapsåret er omme, sluttbehandler styret og daglig leder årsregnskapet (Huneide, et al., 2014). Årsregnskapet vedtas av styret, og alle styremedlemmer og daglig leder (dersom selskapet har daglig leder) skal undertegne dokumentet jf. rskl. § 3-5. Undertegning av årsregnskapet er en bekreftelse på at vedkommende står for innholdet, og understreker at hver av undertegnerne har et selvstendig ansvar for at informasjonen i årsregnskapet er korrekt (Handeland & Schwencke, 2011).

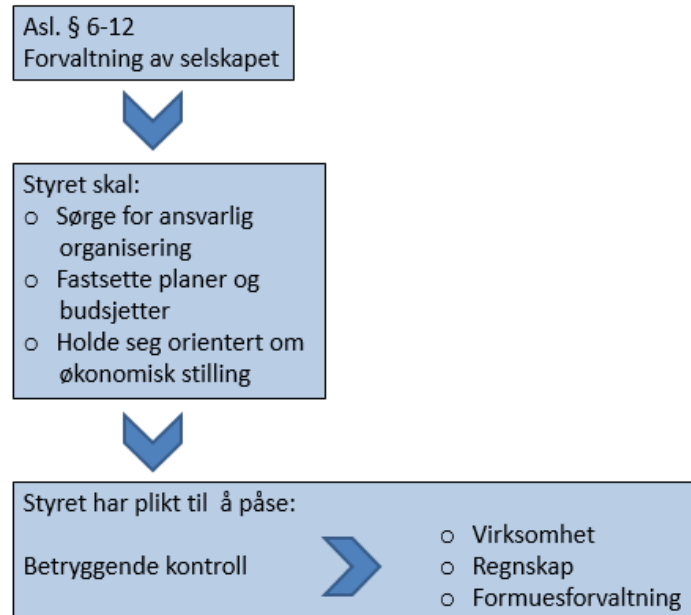
2.3.4 Intern kontroll

«Intern kontroll er en prosess, igangsatt og gjennomført av virksomhetens styre, ledelse og ansatte. Den utformes for å gi rimelig sikkerhet vedrørende måloppnåelse innen målrettet og effektiv drift, finansiell rapportering og overholdelse av lover og regler»

COSO`s definisjon på intern kontroll (Moen & Havstein, 2009, p. 62)

Intern kontroll er sentral i forbindelse med styring og kontroll av ethvert selskap. Selskapet kan anvende intern kontroll som et verktøy for å sikre at selskapet når sine mål, deriblant målet om pålitelig finansielle rapportering og at lover og regler overholdes. Selv om ordlyden i begrepet intern kontroll antyder det kun handler om kontroll, omfatter begrepet i realiteten både styring og kontroll i organisasjoner (Moen & Havstein, 2009). Selskaper som har god

intern kontroll vil fremstå som tillitsskapende og har som regel et mer korrekt finansiell rapportering. Hva som regnes å være tilfredsstillende intern kontroll vil variere med selskapets art og kompleksitet (Agdesteen, 2013).

Figur 6 Styrets forvaltningsansvar basert på PricewaterhouseCoopers (2011) p. 32

Som vi diskuterte ovenfor, under samspillet mellom styret og daglig leder, er det styret som har det overordnede ansvaret for at det foreligger intern kontroll. Dette følger av forvaltningsansvaret i aksjeloven § 6-12. Bestemmelsen innebærer at det må være kontroller internt i foretakene som sikrer bokføringen, regnskapsrapporteringen og økonomiforvaltningen. Styret må ha kompetanse om disse områdene for å føre en betryggende intern kontroll. Den interne kontrollen som utformes må basere seg på risikoene som foreligger i selskapet. Det betyr at styret først må gjennomføre en risikovurdering der de kartlegger og analyserer hvilken risiko virksomheten er utsatt for. Eksempel på type risiko som virksomheten kan stå ovenfor er risikoen for feilrapportering i årsregnskapet eller risikoen for at lover og andre rammebetingelser ikke blir overholdt. Når styret har identifisert risikoene er det nødvendig å igangsette tiltak som kan forhindre at risikoen blir et faktum (Moen & Havstein, 2014).

Kontrollaktiviteter er spesifikke kontrolltiltak som kan etableres for å håndtere risikofaktorene som foreligger i virksomheten, og dermed sikre at virksomheten når sine mål. At en og samme person utfører alle handlinger i en transaksjonskjede, vil øke risikoen for at bevisste eller ubevisste feil blir begått uten at feilen blir oppdaget eller rettet opp. Derfor er

arbeidsdeling en av de viktigste kontrollaktivitetene. Arbeidsdeling betyr at arbeidsoppgavene og ansvar blir fordelt mellom forskjellige personer, slik at de kontrollerer hverandre.

Hovedprinsippet bak arbeidsdeling er å fordele oppgaver blant de ansatte slik at hvis en person begår en feil, er det stor sjanse for at det blir oppdaget i neste ledd i prosessen (Moen & Havstein, 2014).

I små foretak med få ansatte er arbeidsdeling umulig, og det vil dermed være vanskelig å oppnå en god intern kontroll. Daglig leder bør da foreta etterkontroller i form av stikkprøver. Å bruke ekstern regnskapsfører for å foreta ulike regnskaps- og økonomioppgaver vil også opprette en arbeidsdeling mellom utføringen av de daglige oppgavene og regnskapsarbeidet (Moen & Havstein, 2014).

2.3.5 Ekstern regnskapsfører og revisor

Ekstern regnskapsfører og revisor er to ulike former for ekstern regnskapshjelp et foretak kan benytte seg av. Disse kan representere en objektiv og kompetent part som kvalitetssikrer regnskapsinformasjonen. Forenklet kan en si at regnskapsfører produserer regnskapet i henhold til lover og regler, mens revisor etterkontroller at regnskapet tilfredsstillende lover og regler (Ellefsen, 2011). Vi vil gå nærmere inn på rollene til ekstern regnskapsfører og revisor nedenfor. Vi vil spesielt fokusere på hvordan de ulike rollene bidrar med kontroll og kompetanse, som kan påvirke informasjonskvaliteten.

Ekstern regnskapsførers rolle

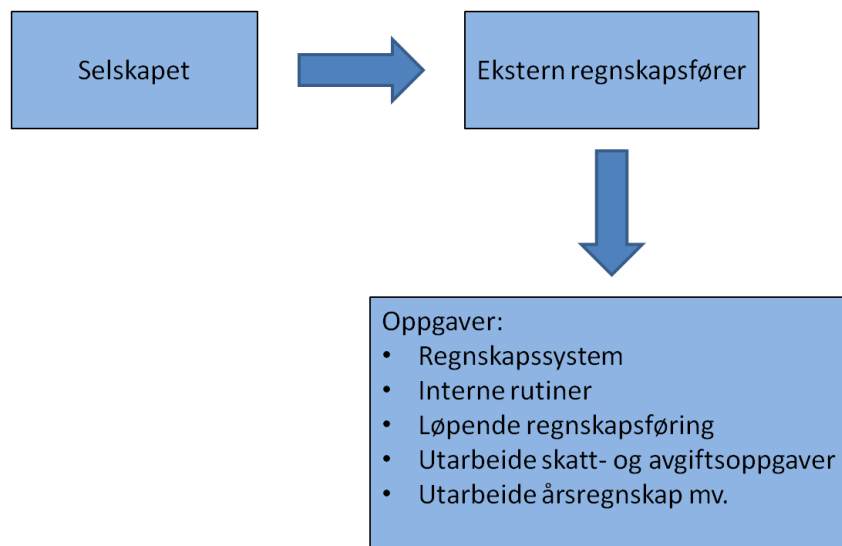
De fleste små selskaper benytter seg av ekstern regnskapstjeneste istedenfor å bygge opp den nødvendige regnskapskompetansen selv. Ekstern regnskapsfører er enhver som utfører regnskapsføreroppdrag på vegne av andre. Kravene til ekstern regnskapsfører er angitt i regnskapsførerloven og standard for god regnskapsførerskikk (Høylye, et al., 2011; NARF, 2014). Lovreguleringen krever at ekstern regnskapsfører må godkjennes av Finanstilsynet. Det stilles i tillegg en rekke krav for å oppnå godkjenning, slik som krav til utdanning, etterutdanning, praksis og hederlig vandel. Yrkesgruppen er underlagt tilsyn av Finanstilsynet og det er vanlig at de kvalitetskontrolleres av bransjeorganisasjoner slik som NARF (Ellefsen, 2011). Det stilles krav om at oppdraget utføres på en måte som bidrar til at regnskapsavleggelsen er utarbeidet og fastsatt i samsvar med gjeldende regler. Dersom regnskapsfører bryter kravet om å gjennomføre sitt oppdrag i samsvar med lover og regler, vil han eller hun stå i fare for å miste sin autorisasjon (Høylye, et al., 2011).

Regnskapsførerloven er også indirekte regnet som en kvalitetssikrende faktor ovenfor skattemyndighetene. Dette på grunn av at regnskapsførerne ikke har taushetsplikt ovenfor kunden når det kommer til samfunnsmessige interesser (Høylye, et al., 2011). Regnskapsfører er også rapporteringspliktig etter hvitvaskingsloven. Dette innebærer at de må foreta identitetskontroll ved etablering av et nytt kundeforhold, og løpende oppfølging av kunder på grunnlag av en risikobasert tilnærming. Jamfør hvitvaskingsloven har de en undersøkelsesplikt dersom de har mistanke om transaksjoner knyttet til utbytte fra straffbare handlinger eller terrorfinansiering. Dersom mistanken ikke avkreftes må regnskapsfører rapportere til Økokrim (Siebke, 2009; Moen & Havstein, 2014).

Den strenge reguleringen som ble gjennomgått ovenfor skal sikre at kundene, det offentlige og allmennheten generelt skal føle trygghet for at finans- og skatteregnskapet blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte og at det innehar tilstrekkelig kvalitet. Dette ved at regnskapsfører skal ha en objektiv og kompetent rolle gjennom yrkesutøvelsen (Høylye, et al., 2011).

Hvilke oppgaver en ekstern regnskapsfører påtar seg varierer fra kunde til kunde. De vanligste arbeidsoppgavene er å hjelpe kundene med å etablere regnskapssystem og interne rutiner, stå for den løpende regnskapsføringen (det vil si bilagssortering, skanning, kontering, bokføring, foreta avstemming), utarbeide merverdiavgiftsoppgaver, skattetrekk- og arbeidsgiveravgiftsoppgaver samt utarbeide årsregnskap og ligningsoppgaver (årsoppgjør) (NOU 2008:12). I tillegg tilbyr mange regnskapsførere andre tjenester vedrørende økonomifunksjonen og IT-baserte løsninger (Moen & Havstein, 2014). I 2013 kom bransjestandardutvalget med en anbefaling om at regnskapsfører kan utarbeide en uttalelse om utførelsen av regnskapsarbeidet. Regnskapsbrukere vil ha nytte av å få bekreftet at en ekstern regnskapsfører har fulgt lov, forskrifter og god regnskapsførerskikk ved utarbeidelsen av årsregnskapet, kanskje spesielt dersom selskapet ikke har revisor. Regnskapsføreruttalelsen er frivillig tjeneste og kan gis i oppdrag som omfatter bistand med utarbeidelsen av årsregnskapet (Sæther, 2013).

Figur 7 Mulige oppgaver for ekstern regnskapsfører.

Regnskapsførere har med andre ord et stort spenn av tjenester de kan utføre for en kunde. Som vi diskuterte i delkapittelet om regnskapsspråk og regnskapsprosess, består regnskapsavleggelsen av ulike steg (se Figur 3 *De ulike stegene i regnskapsavleggelsen* jf. bokføringsloven og regnskapsloven). Det vil variere hvilke(t) av stegene en regnskapsfører bistår med; det kan eksempelvis være snakk om en liten del av bokføringen, kun periodisering og måling eller alle stegene i prosessen. Uansett hvilken løsning et foretak velger, må det på forhånd avtales hvilke oppgaver regnskapsfører skal utføre, og hvilke plikter som gjenstår for foretaket selv å ta hånd om (Moen & Havstein, 2009).

Siden regnskapsførers oppgaver defineres ikke i loven, blir den definert i hvert enkelt oppdrag. Et regnskapsføreroppdrag baserer seg derfor alltid på en avtale mellom oppdragsgiver og regnskapsfører. I avtalen er det avgjørende at oppdragsgiver tydeliggjør hvilke krav og forventninger som stilles til tjenestene som mottas fra regnskapsbyrået. For regnskapsbyrået er oppdragsavtalen essensiell for å få klarlagt hvilke forutsetninger oppdraget bygger på. Det er likevel den regnskapspliktige som har det formelle ansvaret for å overholde lover og forskrifter, men regnskapsfører kan ha et medansvar – dette følger av regnskapsførers profesjonsansvar (Moen & Havstein, 2014).

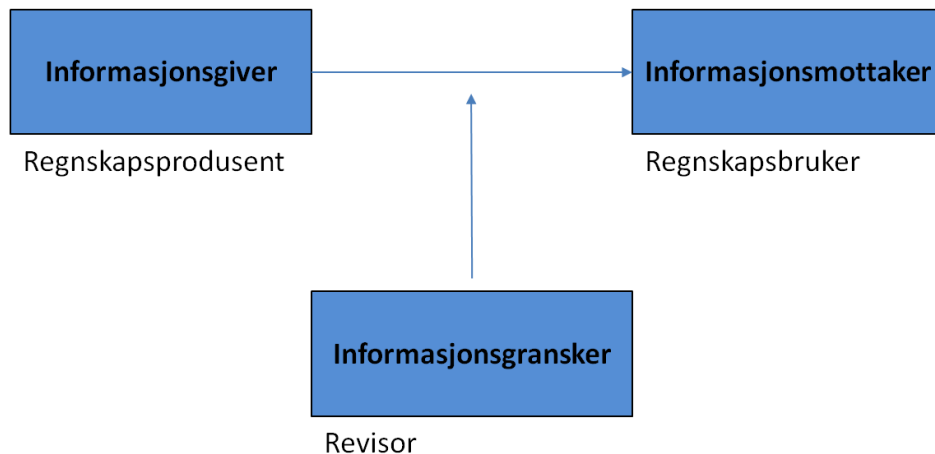
Som en rekke andre profesjonelle yrkesutøvere, er regnskapsfører underlagt et profesjonsansvar. Profesjonsansvar betyr at regnskapsfører kan bli erstatningspliktig dersom han eller hun ikke følger lover og regler som gjelder for regnskapsførere og/eller oppdragsavtalen. Et øvrig vilkår er at denne mangelfulle håndteringen av oppdraget har påført oppdragsgiveren et formuestap enten som følge av handling eller unnlatelse av en handling.

Profesjonsansvaret innebærer at regnskapsførers aktsomhet og eventuelle klandreverdige forhold vurderes i forhold til hva en gjennomsnittlig kompetent og dyktig regnskapsfører ville ha gjort (Høylye, et al., 2011; Anbefaling av 17. desember 2012). Vi antar at disse kravene vil påvirke en ekstern regnskapsfører til å tilføre årsregnskapet økt informasjonskvalitet. Tidligere forskning har påvist en positiv sammenheng mellom bruk av ekstern regnskapsfører og kvaliteten på ligningsoppgavene (Langli, 2015), men sammenhengen mellom bruk av ekstern regnskapsfører og informasjonskvalitet er etter vår kjennskap ikke blitt påvist i tidligere forskning.

Revisor

Revisor er en ekstern, uavhengig og nøytral person som har hovedfunksjon å føre kontrollarbeid for å sikre at selskapsledelsen følger lov og forskrifter i regnskapsutførelsen og at det er gitt relevant økonomisk informasjon i årsoppgjøret (NOU:1985:36; Cordt-Hansen, et al., 2010). Dette inkluderer at revisor skal vurdere om opplysninger i årsberetningen om rettvise oversikt, forutsetningen om fortsatt drift og forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap er i samsvar med lov og forskrifter, og om opplysningene er konsistente med årsregnskapet (EY, 2013). Revisors oppgave er med andre ord å kontrollere at alle stegene i regnskapsprosessen blir utført i henhold til lov og forskrift, og de oppgavene som inngår i alle revisjonsoppdrag er derfor klart definert i revisorloven og medfølgende standarder.

Revisor er underlagt liknende krav som ekstern regnskapsfører. Yrkesutøvelsen er regulert ved at revisorer må følge revisorloven med forskrifter og standarder for god revisjonsskikk. Revisor må i tillegg godkjennes av Finanstilsynet og det stilles krav til utdanning, etterutdanning, praksis og hederligandel. Ved mistanke om ulovlige eller uredelige aktiviteter må revisor fratse oppdraget, og har rapporteringsplikt i henhold til hvitvaskingsloven (Ellefsen, 2011). På samme måte som regnskapsfører er revisor er underlagt et profesjonsansvar, men ansvaret er i henhold til revisorloven og god revisjonsskikk (Cordt-Hansen, et al., 2010).

Figur 8 *Revisors oppgave som informasjonsgransker.*

Det kan hevdes at det produktet revisor selger er tillit (Cappelen, 2004). Det er derfor helt sentralt at revisor ikke må opptre på en slik måte som kan gjøre at rollen som allmennhetens tillitsperson svekkes (Elvestad, 2009). Dette vil si at revisor ikke bare skal ta hensyn til oppdragsgivers ønsker ved utførelsen av revisjon, men også er avhengig av regnskapsbrukernes tillit til at han eller hun er uavhengig og objektiv i sitt arbeid. Revisorens uavhengighet til revisjonskunden kan av denne grunn betraktes en grunnpilar i revisjon av regnskapet. Det stilles derfor krav til at revisor både skal ha en uavhengig grunnholdning og innstilling (faktisk uavhengighet) og fremstå som uavhengig (tilsynelatende uavhengighet). Dette følger av den generelle bestemmelsen om uavhengighet, objektivitet og etikk i revisorloven § 4-1 (Cappelen, 2004; Siebke, 2009).

Revisorer har en bred kompetanse som er etterspurt næringslivet, men kravet til uavhengighet setter en begrensning på hvilke typer tjenester som revisor kan utføre for revisjonsklienten. Dersom revisor utfører rådgivningstjenester utover ren revisjon kan det skape interessekonflikter ved at revisor skal være uavhengig og objektiv i sitt kundeoppdrag. Dersom en rådgivningstjeneste står i motsetning til revisors uavhengighet, må revisor enten avstå fra å yte tjenesten eller si fra seg revisjonsoppdraget jf. revl. § 4-5. Det er revisor selv, basert på profesjonelt skjønn, som må vurdere om den aktuelle rådgivningstjenesten er forenelig med revisors rolle (Siebke, 2009).

Hele revisjonsprosessen innebærer veiledning og rådgivning fra revisors side, men ifølge revl. § 4-5 anses riktignok ikke dette som rådgivning. Det er forbudt for revisor å delta i regnskapsføringen, utarbeidelsen av årsberetningen, gi konkrete råd om vurdering av poster i årsregnskapet eller i oppgaver til offentlig myndighet til en revisjonsklient. Revisor kan

imidlertid innenfor rammen av loven yte såkalt regnskapsteknisk bistand. Bistanden omfatter rent oppsett av årsregnskapet, herunder noter. Forutsetningen for slik bistand er at prinsipper og vurderinger er utført av revisjonsklienten, slik at revisor ikke bestemmer årsregnskapets materielle innhold. Revisor kan for eksempel ikke bestemme hva slags avskrivningsplan som skal gjelde for et driftsmiddel, men kan rent teknisk sette opp note for avskrivning for driftsmiddelet (Siebke, 2009). Revisor kan også gi generell veiledning til klienten om hvordan et regelverk er å forstå, men det må forutsettes en viss minimumskunnskap hos revisjonsklienten slik at ikke revisor gjennom sin veiledning over tid erstatter den revisjonspliktiges kapasitet og kompetanse (Elvestad, 2009).

Mens Bjørnerud og Vestli (2013) ikke finner en klar sammenheng mellom bruk av revisor og nivået av regnskapskvalitet, fant Langli (2015) at selskapene med størst mulighet for skjønnsmessige vurderinger fikk svekket regnskapskvalitet ved fravalg av revisor. Det fins også sterke beviser for at bruk av revisor bidrar til bedre kvalitet på ligningsoppgaver (Langli, 2015). På bakgrunn av diskusjonen ovenfor tror vi at revisor også kan bidra til høyere informasjonskvalitet.

3 Årsregnskapets informasjonskrav

Vår definisjon av informasjonskvalitet handler om i hvilken grad det er samsvar mellom informasjonen som er gitt i årsregnskapene og informasjonskravene som følger av regnskapsloven. I dette kapittelet går vi igjennom lovbestemmelser og tilhørende rettskildefaktorer (lovforarbeider, regnskapsstandarder samt juridisk teori) som er relevante for utviklingen av vårt måleinstrument. Når lovbestemmelsene er gjennomgått, setter vi opp sjekklister som angir ulike forhold som må være tilstede for at et årsregnskap skal oppfylle lovens informasjonskrav. På slutten av hvert delkapittel setter vi opp sjekklister som utgjør utgangspunktet for måleinstrumentet vi utarbeider i oppgavens metodekapittel. Listene angir punkter som vi skal sjekke om hvert av de utvalgte årsregnskapene oppfyller. Vi gjør listene generell, slik at de passer for alle bransjer og er mulig å bruke på alle årsregnskaper uten at man trenger informasjon om den underliggende økonomien.

Noen bestemmelser unnlater vi å gjennomgå fordi det vil være umulig å finne ut om det er samsvar mellom årsregnskapet og lovbestemmelsen. For eksempel stiller loven krav til at selskaper med forsknings- og utviklingsaktiviteter (FoU) må informere om dette i årsberetningen. Samtidig havner forsknings- og utviklingskostnader under kategorien ”annen driftskostnad” i resultatregnskapet, slik at vi har ingen mulighet å sjekke om foretakene som har drevet med FoU faktisk informerer om det i årsberetningen. Det samme gjelder krav om noteopplysninger knyttet til fordringer og gjeld jf. rskl. § 7-40. Bestemmelsen betyr at foretak som har fordringer som forfaller om mer enn ett år og langsiktig gjeld som forfaller om mer enn fem år plikter å opplyse om dette i note. Vi har sett bort fra denne bestemmelsen siden vi ikke har mulighet å sjekke når fordringene og forpliktelsene forfaller.

3.1 Rapportering

Bestemmelsene om regnskapsoppstillingen er gitt i regnskapsloven kapittel 6. Små foretak skal benytte de samme obligatoriske oppstillingsplanene for balanse og resultatregnskap, men kan unnlate å utarbeide kontantstrømoppstilling jf. rskl. § 3-2,2 ledd.

Resultatregnskapet skal følge en av to oppstillingsplaner som er gitt i rskl. § 6-1 eller § 6-1a. Den førstnevnte oppstillingsplanen medfører at postene i resultatregnskapet spesifiseres etter art, mens den andre spesifiseres etter funksjon. De fleste poster i de to oppstillingsplanene er nær sagt identiske, men med en funksjonsinndelt oppstillingsplan fremgår f.eks. ikke

foretakets lønnskostnader på egen linje; kostnadene er i stedet fordelt på den funksjon de har i foretaket: produksjon («kostnad solgte varer»), distribusjon eller administrasjon (Handeland & Schwencke, 2011). Balansen skal oppstilles etter oppstillingsplanen i rskl. § 6-2.

Oppstillingsplanen er inndelt i tre nivåer; bokstaver, romertall og arabertall. Bokstavnivået fastsetter de grunnleggende skillene, blant annet mellom anleggsmidler og omløpsmidler og mellom egenkapital og gjeld. Romertallnivået spesifiserer på nivået under bokstavnivået. For eksempel er omløpsmidler delt inn i varelager, fordringer, finansinvesteringer og bankinnskudd/kontanter. På arabertallnivået foretas ytterligere en spesifisering. For hver post i resultatregnskapet og balansen skal det vises tilsvarende tall fra foregående regnskapsår jf. rskl. § 6-6.

Poster i resultatregnskapet og balansen, unntatt poster under egenkapital, skal sammenslås hvis det gjør årsregnskapet mer oversiktlig jf. rskl. § 6-3. Formuleringen innebærer en vidtgående adgang og plikt til å slå sammen poster i resultatregnskapet og balansen (Handeland & Schwencke, 2011). I små foretak kan det være tilstrekkelig bare å angi poster som er merket med romertall i balansens oppstillingsplan i rskl. § 6-2, men kun dersom det gjør årsregnskapet mer oversiktlig. Dette betyr at man har mulighet til å sammenslå alle varige driftsmidlene som selskapet har slik at det blir presentert som en størrelse i balansen. Ved sammenslåing av poster i resultatregnskapet kreves det spesifisering om dette i egne noter, men det er ikke et tilsvarende notekrav for sammenslåing av poster balansen jf. rskl. § 7-38 (Huneide, et al., 2014). Å sammenslå for mange betydelige poster i balansen eller resultatregnskapet uten å gi noter vil ikke være i tråd med lovens hensikt og dermed gi et årsregnskap av lavere kvalitet.

Når den regnskapspliktiges forhold tilsier det må en ytterligere oppdeling av poster eller tilføyelser av poster som ikke inngår i oppstillingsplanene foretas jf. rskl. § 6-2. For eksempel bør vesentlige enkeltbeløp som inngår i generelle sekkeposter som f.eks. *øvrig langsiktig gjeld*, jf. rskl. § 6-2 og *annen driftsinntekt* eller *annen driftskostnad* i rskl. § 6-1 spesifiseres (Handeland & Schwencke, 2011).

Det er sammenheng mellom resultatregnskapet og balansen, og dette må gjennomføres på korrekt måte. Anleggsmidler er eiendeler som er bestemt til varig eie eller bruk. For eksempel er tomter, bygninger, maskiner, goodwill osv. anleggsmidler. I samsvar med opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet må anskaffelseskostnaden fordeles over den perioden anleggsmidlet bidrar til å generere inntekt. Derfor må anleggsmidler som har en

begrenset økonomisk levetid avskrives etter en fornuftig avskrivningsplan jf. rskl § 5-3 (Langli, 2010).

Når alle inntekter og kostnader er periodisert vil man komme frem til årets resultat. Ved avslutning av årsregnskapet blir periodens resultat etter skatt og utdeling til eierne overført til posten annen egenkapital eller udekket tap i balansen. Det følger av kongruensprinsippet jf. rskl. § 4-3 at det kun er årets resultat som kan øke eller minke posten annen egenkapital/udekket tap i balansen. Derfor forventer en at annen egenkapital/udekket tap i balansen utgjør fjorårets annen egenkapital med tillegg for årets resultat. Det er riktignok gjort unntak fra kongruensprinsippet når det gjelder endring av regnskapsprinsipp og korrigerende feil, som kan føres direkte mot annen egenkapital. Når virkning og korrigerende feil er ført mot egenkapitalen, skal det gis opplysninger i note om endringer i egenkapitalen i løpet av regnskapsåret jf. NRS 8.

3.1.1 Sjekkliste for rapportering

Regnskapsloven § 6-3 innebærer at ubetydelige poster i årsregnskapet må sammenslås dersom det gjør regnskapet mer oversiktlig. Et krav som kan stilles til årsregnskapet er dermed at det ikke bør inneholde for mange linjer med ubetydelige poster slik at regnskapet er uoversiktlig (sjekkpunkt 1). Videre bør betydelige samleposter spesifiseres både i resultatregnskapet og balansen (sjekkpunkt 2 og 4). Siden for mye sammenslåing bryter med lovens hensikt, er sjekkpunkt nr. 3 at det ikke må sammenslås betydelige poster i balansen (vi har et tilsvarende sjekkpunkt for resultatregnskapet under note, siden sammenslåing i resultatregnskapet må spesifiseres i note). Der foretak har anleggsmidler med begrenset levetid, bør disse avskrives og avskrivningen må ha effekt på anleggsmiddelets verdi i balansen. Sjekkpunkt nr. 5 er derfor at avskrivning blir gjennomført i både resultatregnskap og balanse. En annen sammenheng mellom resultatregnskapet og balansen er overføringen av årets resultat etter utdeling til annen egenkapital/udekket tap (sjekkpunkt nr. 6). Det siste sjekkpunktet er at det må oppgis sammenligningstall for regnskapsåret før.

Sjekkliste for rapportering

Rskl. § 6-3	Sjekkpunkt nr. 1 Mangel av sammenslåing av ubetydelige poster
Rskl. § 6-3	Sjekkpunkt nr. 2 Mangel av oppdeling av betydelige samleposter i resultatregnskapet
Rskl. § 6-3	Sjekkpunkt nr. 3 Sammenslåing av betydelige poster i balansen
Rskl. § 6-3	Sjekkpunkt nr. 4 Mangel på oppdeling av betydelige samleposter i balansen
Rskl. § 6-1 og § 6-2	Sjekkpunkt nr. 5 Avskrivning gjennomført i både resultatregnskap og balanse
Rskl. § 6-1 og 6-2	Sjekkpunkt nr. 6 Årsresultat korrekt overført til annen egenkapital/udekket tap
Rskl. § 6-6	Sjekkpunkt nr. 7 Sammenligningstall for forrige regnskapsår

3.2 Årsberetning

Årsberetningen skal være en selvstendig informasjonskilde om den regnskapspliktige. Dokumentets hovedformål er å styrke årsregnskapets begrensninger ved å gi tilleggsopplysninger og forklaringer (Huneide, et al., 2014). Meningen er at årsberetningen skal gi informasjon på et overordnet nivå som utgangspunkt for å bedømme foretakets resultat og verdi (Handeland & Schwencke, 2011).

Plikten til å utarbeide årsberetningen følger av rskl. § 3-1. Små foretak har anledning til å utarbeide årsberetning etter rskl. § 3-3 og kravene til innholdet til årsberetningen er utdypet i NRS 8. Paragraf 3-3 er en forenklingsregel som betyr at årsberetningen for små foretak ikke behøver være like omfattende som for store foretak. I aksjeselskaper er det styret som skal utarbeide årsberetningen (Huneide, et al., 2014). Regnskapsbrukeren oppfordres til å lese denne med sunn skepsis siden styret kan ønske å fremstille selskapet i et bedre lys enn den underliggende økonomien skulle tilsi (Langli, 2010).

Figur 9 Illustrasjon av krav til årsberetning for små foretak jf. rskl. § 3-3.

Paragraf 3-3 i regnskapsloven oppstiller spesifiserte krav til innholdet i årsberetningen. Ikke alle opplysningskravene er aktuelle for hvert foretak og kan da unnlates uten at det kreves noen nærmere begrunnelse for dette (Handeland & Schwencke, 2011). Det oppstilles ingen formkrav til årsberetningen, men i praksis er det vanlig at den oppstilles i samme rekkefølge som opplysningskravene i rskl. § 3-3.

Årsberetningen skal inneholde opplysninger om arten av virksomheten og hvor virksomheten drives. Videre skal årsberetningen omfatte ”...en rettvisende oversikt over utviklingen og resultatet av den regnskapspliktiges virksomhet og av dens stilling” jf. rskl. § 3-3. Det er usikkert hvordan å tilfredsstille opplysningskravet om en rettvisende oversikt for små foretak. Noen mener det er tilstrekkelig å bekrefte at årsregnskapet med noter gir en rettvisende oversikt, mens andre argumenterer for at det bør gis en mer utfyllende oversikt og analyse av økonomiske nøkkeltall, risikoer og usikkerhetsfaktorer (Handeland & Schwencke, 2011). Ifølge NRS 8 innebærer kravet at det skal gis visse overordnede opplysninger om forretningsmessige forhold i årsberetningen, derfor er det etter vår mening neppe tilstrekkelig å bekrefte at årsregnskapet med noter gir en rettvisende oversikt. NRS 8 konstaterer at opplysningskravet er ikke like omfattende for små selskaper som for øvrige selskaper, men henviser til NRS 16 Årsberetning punkt 2.5 for eksempler på aktuelle opplysninger. Ut i fra

regnskapsstandardens ordlyd kan man forvente at en rettvise oversikt bør omfatte informasjon utover det som fremkommer av balansen og resultatregnskapet.

Fortsatt drift forutsetningen skal uttrykkes i årsberetningen og vil dekke tre prinsipielt forskjellige situasjoner; utvilsom fortsatt drift, usikker fortsatt drift og avvikling. Dersom forutsetningen om fortsatt drift legges til grunn ved avleggelsen av årsregnskapet, skal årsberetningen inneholde en kortfattet positiv bekreftelse på dette jf. NRS 8. Om sannsynligheten er stor for foretaket står ovenfor en avvikling, skal selskapet vurderes til virkelig verdi ved avvikling og årsberetningen skal redegjøre for hvordan denne verdien er beregnet dersom det ikke framkommer i note jf. rskl. § 3-3. Hvis det er tvil om videre drift skal det redegjøres for usikkerheten jf. NRS 8. Denne redegjørelsen bør omhandle forutsetninger som er vektlagt for videre drift, eventuelle tiltak som er besluttet iverksatt og mulige konsekvenser av ulike forhold som kan inntreffe (Handeland & Schwencke, 2011).

Årsberetningen må også gi opplysninger knyttet til styrets handleplikt jf. aksjeloven § 3-5. Styrets handleplikt inntreffer hvis det antas at egenkapitalen er lavere enn forsvarlig ut fra risikoen med og omfanget av virksomheten i selskapet. Handleplikten inntreffer også hvis selskapets egenkapital er blitt mindre enn halvparten av aksjekapitalen. I de tilfeller der styrets handleplikt har inntrefft skal årsberetningen angi egenkapitalsituasjonen, opplyse om det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet jf. NRS 8.

Hvis forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap ikke kommer fram i årsregnskapet skal årsberetningen oppgi dette. Arbeidsmiljøet skal også omtales i årsberetningen, men det er ikke nødvendig med en omfattende omtale. Hvis arbeidsmiljøet er godt vil det være tilstrekkelig å konstatere dette, samt nevne tiltak av arbeidsmiljømessig betydning som eventuelt er iverksatt. Der arbeidsmiljøet dårlig, er det mer nærliggende å legge større vekt på gjennomførte eller planlagte forbedringstiltak. Hvis foretaket ikke har noen ansatte og dermed ikke noe arbeidsmiljø, bør dette framkomme (Handeland & Schwencke, 2011). Årsberetningen skal også minst gi en generell statusoversikt om skader og ulykker.

Loven stiller krav om å berette om likestillingssituasjonen i foretaket. For små foretak vil det vanligvis være tilstrekkelig å opplyse om andelen kvinner og menn i virksomheten og i styret. Det følger av NRS 8 at det ikke er krav om å opplyse om likestillingstiltak dersom det ikke har vært behov for å iverksette slike tiltak. Årsberetningen må også gi informasjon om forhold

ved virksomheten som kan påvirke det ytre miljø. Når foretaket ikke forurener det ytre miljø i vesentlig grad er det tilstrekkelig å opplyse at man ikke forurener det ytre miljø jf. NRS 8. Dersom foretaket har forurenset, er det vanligvis tilstrekkelig å gi en kortfattet beskrivelse av de aktuelle forhold og negative miljøkonsekvensene disse medfører (Handeland & Schwencke, 2011).

3.2.1 Sjekkliste for årsberetning

Nedenfor er sjekklisten for årsberetningen, basert på de kravene regnskapsloven § 3-3 stiller.

Sjekkliste for årsberetning	
Rskl. § 3-3 1. ledd	Sjekkpunkt nr. 8 Virksomhetens art og hvor den drives
Rskl. § 3-3 2. ledd	Sjekkpunkt nr. 9 Rettvisende oversikt over virksomhetens resultat og stilling
Rskl. § 3-3 3. ledd	Sjekkpunkt nr. 10 Fortsatt drift forutsetningen
Rskl. § 3-3 3. ledd	Sjekkpunkt nr. 11 Opplysning om styrets handleplikt har inntrådt
Rskl. § 3-3 4. ledd	Sjekkpunkt nr. 12 Bruk av overskudd/dekning av tap
Rskl. § 3-3 5. ledd	Sjekkpunkt nr. 13 Kommentar om arbeidsmiljø
Rskl. § 3-3 6. ledd	Sjekkpunkt nr. 14 Kommentar om likestillingssituasjonen
Rskl. § 3-3 8. ledd	Sjekkpunkt nr. 15 Kommentar om påvirkning av det ytre miljø

3.3 Notekrav

Det er ikke hensiktsmessig eller plass til å gi alle opplysninger som regnskapsbrukerne har behov for i resultatet og balansen. Å oppgi denne informasjonen i egne noter er derfor en

bedre løsning. Målet med noter er å øke regnskapsoppstillingens informasjonsverdi med tanke på brukerne av årsregnskapet (Huneide, et al., 2014).

Bestemmelsene for noteopplysning til små foretak er lovfestet i regnskapsloven § 7-1 og kapittel 7 II. Disse er de samme kravene som er gitt til øvrige og store foretak, men er ikke like omfattende og detaljstyrte (Langli, 2010). Noter er en del av årsregnskapet jf. rskl. § 3-2. Dette innebærer at opplysninger som kreves omtalt i noter i utgangspunktet ikke kan gis i årsberetningen i stedet (Handeland & Schwencke, 2011).

Regnskapsloven § 7-1 er en viktig og generell bestemmelse om noteopplysningsplikten som supplerer de spesifikke notekravene. Bestemmelsen uttrykker at alle opplysningene som er nødvendig for å vurdere selskapets stilling og resultat, og som ikke fremkommer av årsregnskapet for øvrig, skal gis i noter. Å gi noter utover de spesifikke notekravene som loven stiller er kun aktuell i særlige tilfeller. Eksempel på områder som kan være aktuell for tilleggsopplysninger er hvor poster i årsregnskapet er oppført etter skjønnsutøvelse med stor usikkerhet, eksempelvis en avsetning til tap på fordringer (Handeland & Schwencke, 2011). NRS 8 anbefaler at det skal gis spesifisering av skattekostnaden på betalbar skatt og endring utsatt skatt som tilleggsopplysning i note.

Et annet sentralt moment i rskl. § 7-1 er at opplysninger kan utelates når de ikke er av betydning for å bedømme selskapets stilling og resultat. Kriteriet *av betydning for* betyr at det enkelte foretak kan bestemme at noteopplysninger helt eller delvis kan utelates hvis opplysningene anses som uvesentlige og/eller lite relevante i vedkommende selskap (Handeland & Schwencke, 2011). Det skal følgelig gjelde et vesentlighetsprinsipp for en del av notekravene. Lovforarbeidene uttrykker i denne sammenheng at ”... *det må gjøres avveininger mellom nytten av noteinformasjon og kostnadene ved å utarbeide den. Vesentlighetsprinsippet setter en grense for hvor detaljerte noteopplysninger som skal gis.*” Ot.prp. nr. 42 (1997-98). Dette vil si at det er den som utarbeider regnskapet som må legge sin subjektive tolkning til grunn. Tolkningen skal avgjøre hvilke tilleggsopplysninger som bør tas med i notene for å belyse forhold som foreligger i resultatregnskapet og balansen til det aktuelle selskapet (Huneide, et al., 2014). I praksis kan det likevel være vanskelig å vurdere hva som kan utelates og det er vanlig å medta alle de ikke-obligatoriske noteopplysningene (Handeland & Schwencke, 2011).

Regnskapsloven § 7-1 spesifiserer noen notebestemmelser som er obligatoriske og som ikke kan fravikes, uavhengig om de anses som vesentlig. Notekravene som er angitt som obligatoriske er de som er nevnt fra og med rskl. § 7-42 til og med § 7-45, mens notene som kun må gis dersom de anses som vesentlige er gitt i rskl. § 7-35 til og med § 7-41. I det følgende skal vi først gå gjennom de obligatoriske notekravene, og deretter de ikke-obligatoriske.

Obligatoriske noter

Den første av de obligatoriske notene, rskl. § 7-42, omhandler selskapets aksjer og aksjeeiere. Notene skal oppgi aksjekapitalen og aksjenes pålydende. Selskapet skal opplyse om de 10 største aksjeeierne og deres eierandeler, men aksjeeiere som har under 5 % av aksjene kan utelates, selv om de er blant selskapets ti største eiere. Hvis daglig leder eller medlemmer av styret eier aksjer i selskapet skal dette også meddeles.

Notene må inneholde opplysning om antall årsverk som selskapet har sysselsatt i regnskapsåret jf. rskl. § 7-43. Benevnelsen *årsverk* framfor antall *ansatte* innebærer at det skal tas hensyn til deltidsstillinger i beregningen (Handeland & Schwencke, 2011). Det skal også opplyses om selskapet er pliktig til å ha tjenstepensjonsordning etter lov om obligatorisk tjenstepensjon og om foretaket har pensjonsordning som oppfyller kravene etter loven jf. rskl. § 7-43a.

Jamfør § 7-44 skal notene informere om samlede utgifter til henholdsvis lønn, pensjonsforpliktelser og annen godtgjørelse til daglig leder og styremedlemmer. Opplysningene må spesifiseres for det enkelte organ, det vil si på daglig leder og styre. Imidlertid kan lønn, pensjon, og annet vederlag slås sammen til ett beløp, og utgiftene kan oppgis samlet for styret og behøver ikke å være spesifisert for hvert enkelt medlem (Handeland & Schwencke, 2011). Godtgjørelse til revisor og hvordan godtgjørelsen er fordelt på revisjon og andre tjenester skal også oppgis dersom selskapet har revisor (Handeland & Schwencke, 2011).

Ikke-obligatoriske notekrav

Regnskapsloven § 7-35 handler om foretakets anvendelse av regnskapsprinsipper. Her heter det at ”*Det skal gis opplysninger om anvendte regnskapsprinsipper, herunder prinsipper for inntektsføring og omregning av utenlandsk valuta*” jf. rskl. § 7-35. NRS 8 sier det kun er

regnskapsprinsipper som er aktuelle for selskapet som skal beskrives, og understreker at beskrivelsen er særlig viktig hvor det er valgmuligheter for små foretak (NRS 8). Handeland og Schwencke (2011) registrerer at det i praksis forekommer beskrivelser av regnskapsprinsipper som ikke er aktuelle for selskapene. En slik praksis kan være uheldig, da prinsippbeskrivelsen i slike tilfeller gir grunnlag til å tro at det eksisterer poster i årsregnskapet som ikke finnes igjen i resultatregnskapet eller balansen. Også Norsk Regnskapsstiftelse understreker at det fins uheldig praksis knyttet til dette kravet. De framhever det følgende: *”Standardformuleringer slik som ”De unntaksregler som gjelder for små foretak er anvendt der ikke annet er angitt i regnskapsprinsipper.” anses ikke å være tilstrekkelig til å oppfylle kravet i regnskapsloven § 7-35 om å gi opplysninger om anvendte regnskapsprinsipper jf. NRS 8.*

Regnskapsloven § 7-36 krever at foretak som er med i konsern eller eier aksjer eller andeler i tilknyttede selskaper skal gi visse opplysninger. For fordringer, annen langsiktig gjeld og kortsiktig gjeld skal det angis det samlede beløp som gjelder foretak i samme konsern, tilknyttet selskap og felles kontrollert virksomhet. Mellomværende skal spesifiseres samlet for hver hovedpost, dvs. fordringer, annen langsiktig gjeld og kortsiktig gjeld. Bestemmelsen tillater å presentere det samlede mellomværende for datterselskaper, tilknyttede selskaper og felles kontrollert virksomhet (Handeland & Schwencke, 2011).

I henhold til rskl. § 7-38 skal poster i oppstillingsplanen for resultatregnskapet som er slått sammen etter rskl. § 6-3 spesifiseres, som nevnt tidligere under punkt 3.1 om rapportering. Lønnskostnader skal da spesifiseres på lønninger, folketrygdavgift, pensjonskostnader og andre ytelser. For varige driftsmidler og immaterielle eiendeler skal det opplyses om anskaffelseskost, tilgang og avgang i løpet av regnskapsåret, samlede avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger, og avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger i regnskapsåret jf. § 7-39. Det skal videre opplyses om økonomisk levetid og valg av avskrivningsplan for immaterielle eiendeler.

3.3.1 Sjekkliste for notekrav

Nedenfor er sjekklisen for noteopplysninger. Sjekklisen er utformet slik at den kun inneholder punkter som kan kontrolleres mot årsregnskapene uten å ha kjennskap til den underliggende økonomien.

Sjekkliste for noteopplysninger

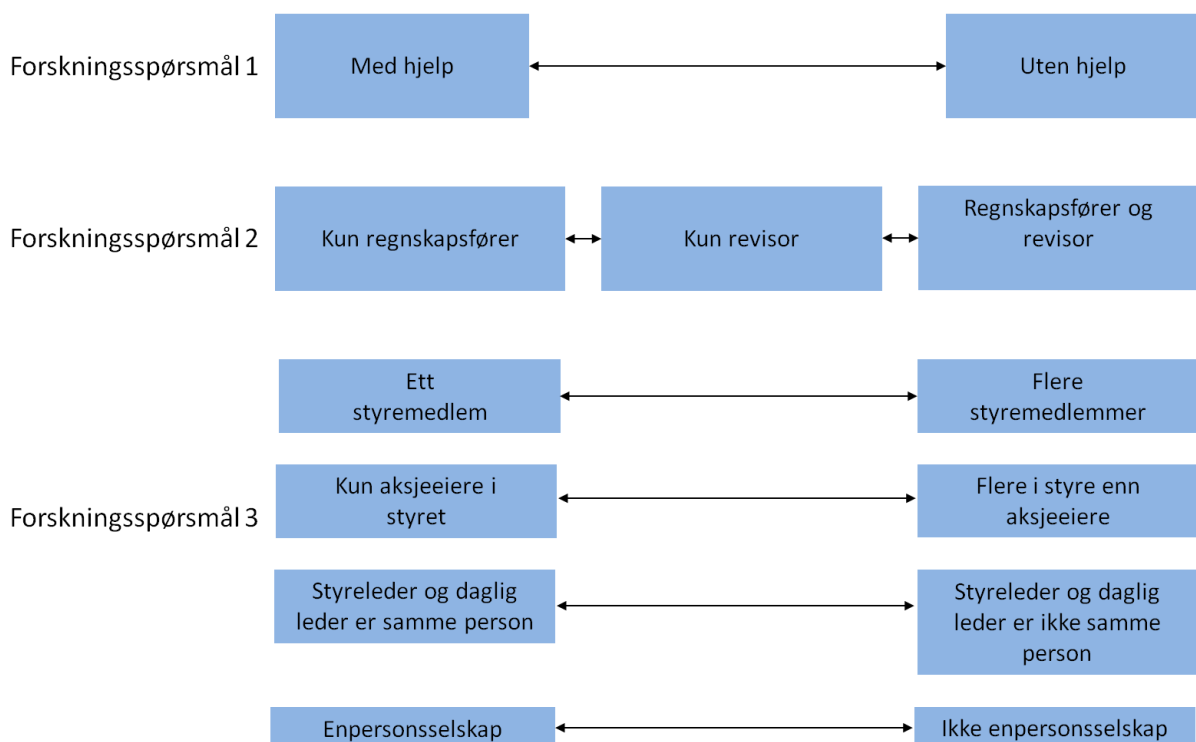
Rskl. § 7-42	Sjekkpunkt nr. 16 Opplysning om antall aksjer, aksjekapitalen og aksjenes pålydende.
Rskl. § 7-42	Sjekkpunkt nr. 17 Opplysning om største aksjeeiere og om ledende personer i selskapet eier aksjer
Rskl. § 7-43	Sjekkpunkt nr. 18 Opplyses om antall årsverk sysselsatt i regnskapsåret
Rskl. § 7-43 a	Sjekkpunkt nr. 19 Opplysninger om obligatorisk tjenestepensjon
Rskl. § 7-1 og NRS 8	Sjekkpunkt nr. 20 Spesifikasjon av skattekostnaden på betalbar skatt og endring utsatt skatt
Rskl. § 7-35	Sjekkpunkt nr. 21 Opplyses om anvendelse av regnskapsprinsipper.
Rskl. § 7-36	Sjekkpunkt nr. 22 Opplyse om fordring eller gjeld til selskap i samme konsern, tilknyttet selskap eller felles kontrollert virksomhet
Rskl. § 7-38	Sjekkpunkt nr. 23 Spesifisering av sammenslåtte poster og lønnskostnader etter rskl. § 6-3, andre ledd.
Rskl. § 7-39	Sjekkpunkt nr. 24 Opplyses om avskrivning, nedskrivning med mer av varige driftsmidler
Rskl. § 7-39	Sjekkpunkt nr. 25 Opplyse om avskrivning, nedskrivning med mer av immaterielle eiendeler

4 Metode

Dette kapitlet gjennomgår metodiske tilnærmingen for undersøkelsen. Først belyser vi undersøkelsens forskningsdesign. Videre i kapitlet blir utvalgsmetoden og datainnsamlingen beskrevet, før vi forklarer hvordan måleinstrumentet for informasjonskvalitet utvikles. Måten data analyseres vil også forklares, før vi til slutt evaluerer metoden.

4.1 Forskningsdesign

Forskningsdesign er en generell plan eller et rammeverk for hvordan forskeren skal gå fram for å besvare problemstillingen (Saunders, et al., 2012, p. 159). Problemstillingen i vår undersøkelse har en kausal utforming, da den går ut på om ekstern kompetanse og kontroll har betydning for informasjonskvaliteten (Zikmund, et al., 2013). Vi valgte å kombinere en form for pre-eksperimentell design i kombinasjon med beskrivende analyse hvor vi sammenlignet forskjeller og likheter i informasjonskvalitet mellom ulike grupper i et utvalg.

Figur 10 Sammenligninger som foretas for å besvare oppgavens forskningsspørsmål.

I den delen av designet er en form for pre-eksperimentell delte vi utvalget vårt i to hovedgrupper, foretak med hjelp og uten hjelp. Disse gruppene ble sammenlignet med hensyn på informasjonskvalitet for å besvare på vårt første forskningsspørsmål: Vil bruk av ekstern regnskapsfører og/eller revisor føre til bedre informasjonskvalitet? Videre delte vi gruppen

med hjelp i tre undergrupper ut fra hvilken type hjelp foretakene bruker, for å besvare vårt andre forskningsspørsmål. Her sammenlignet vi informasjonskvaliteten for foretak med kun regnskapsfører, kun revisor eller både regnskapsfører og revisor for å undersøke hvilken type hjelp som fører til best informasjonskvalitet.

Det siste forskningsspørsmålet går ut på om eksterne i foretakets ledelse fører til bedre informasjonskvalitet. For å besvare dette gjorde vi flere sammenligninger mellom undergrupper av foretakene uten hjelp. Dette er for å isolere effekten av de ledelsesmessige karakteristikkene til foretaket fra bruk av regnskapsfører og revisor. Vi sammenliknet årsregnskapenes informasjonskvalitet med hensyn på flere ledelsesmessige faktorer. De ledelsesmessige faktorene ble valgt ut med bakgrunn i teori om forvaltning og kontroll samt endringene i aksjelovens organisatoriske regler, som er beskrevet i teorikapittelet. Konkret ønsket vi å gjøre fire sammenligninger. Først sammenlignet vi informasjonskvaliteten for selskapene med flere styremedlemmer mot de som har enpersonsstyre. Deretter sammenlignet vi årsregnskaper fra foretak hvor daglig leder og styreleder er en og samme person mot selskaper hvor det er ulike personer som innehar disse rollene. Informasjonskvaliteten ble i tillegg sammenlignet for selskaper hvor styret kun består av selskapets aksjeeier(e), mot selskaper hvor styret også har medlemmer som ikke er aksjeeier i selskapet. Vi sammenlignet også informasjonskvaliteten for foretak der generalforsamling, styret og daglig leder er en og samme person (enpersonsselskap), mot foretak der dette ikke er tilfellet.

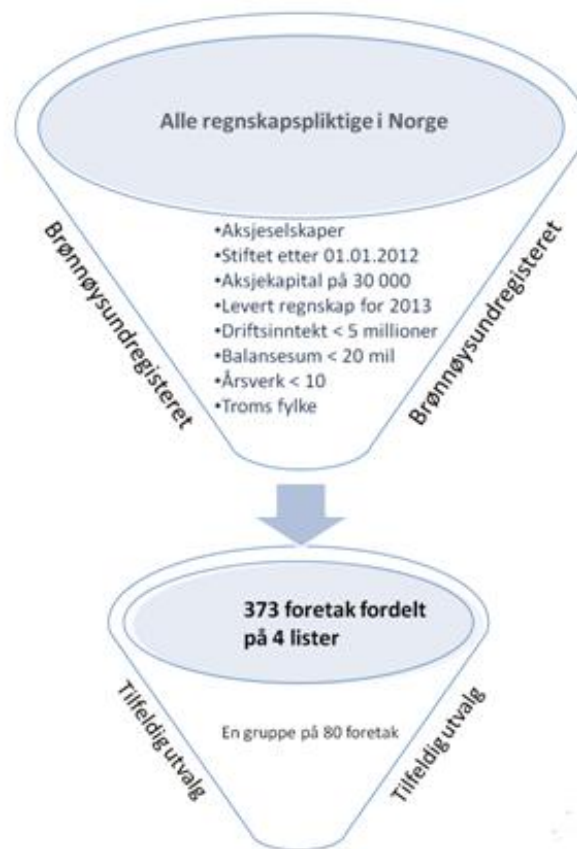
Logikken bak designet er at foretakene vi sammenligner er relativt like med hensyn på erfaring og størrelse. Derfor regner vi med at en eventuell forskjell i informasjonskvalitet kan skyldes karakteristikkene som sammenligningene tar utgangspunkt i. Det som skiller dette designet fra et ekte eksperiment er at våre grupper ikke er tilfeldige fordelt i sammenligningsgruppene – randomisert. Vi har med andre ord ikke valgt hvem som har revisor, regnskapsfører, flere styremedlemmer osv. Dette har bedriftene valgt, og vil dermed ikke være gjenstand for tilfeldighet, som er ett av hovedkriteriene for sanne eksperimenter. Konsekvensene er at en rekke andre faktorer kan forklare forskjellen i informasjonskvalitet, altså at vi ikke kan utelukke andre forklaringer (Aaker & Kumar, 1998). For eksempel kan foretak som har valgt regnskapsfører og revisor være mer opptatt av regnskap, og ville derfor hatt bedre informasjonskvalitet uavhengig av om de hadde brukt hjelp eller ikke.

Vår undersøkelse benyttet også beskrivende metode hvor vi sammenlignet forskjellen mellom gruppenes gjennomsnittscorer for hver av kvalitetsdimensjonene og total

informasjonskvalitet, og testet for hvorvidt forskjellene er statistisk signifikant ved hjelp av statistiske tester for gruppesammenligning.

4.2 Utvalg og datainnsamling

Hele populasjonen til undersøkelsen er i utgangspunktet alle foretak som er regnskapspliktige etter rskl. § 1-2. Å undersøke alle disse foretakenes årsregnskaper er ikke gjennomførbart med tanke på den begrensede tiden og ressursene vi hadde til rådighet, derfor måtte utvalget avgrensnes. Avgrensninger ble i tillegg gjort for å sikre at selskapene er mest mulig sammenliknbare med hensyn på viktige kriterier, slik at vi i større grad kan være sikre på at forskjell i informasjonskvalitet ikke skyldes andre faktorer enn de vi undersøker. Hvis vi for eksempel hadde sammenliknet årsregnskap fra et nystiftet lite selskap som ikke har noe eksternt hjelp med regnskapet til et børsnotert selskap som har drevet lenge og har eksternt hjelp vil det ha vært vanskelig å si hvorvidt det er den eksterne hjelpen som resulterer i ulik informasjonskvalitet og ikke andre forhold.

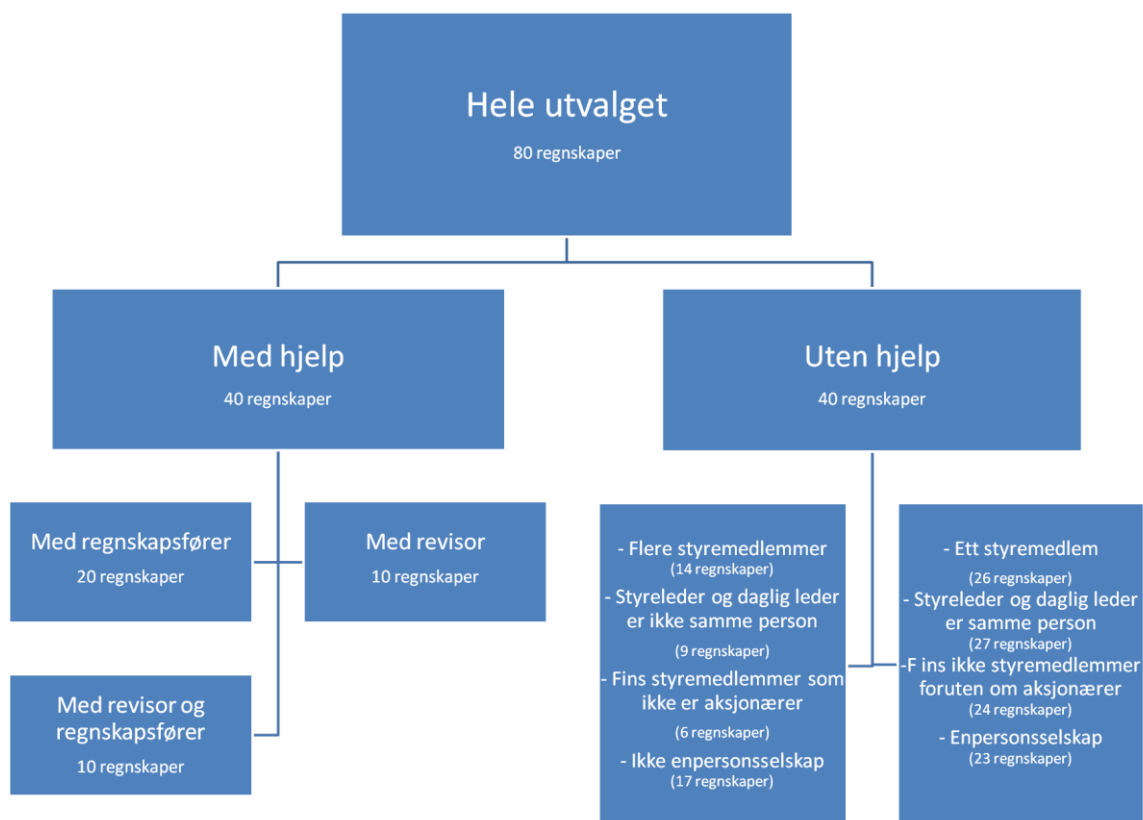

Figur 11 Oversikt over utvalgsprosessen.

Allerede i problemstillingen reduserte vi utvalget ved å avgrense undersøkelsens område til å gjelde små aksjeselskaper. Små aksjeselskaper er i denne oppgaven selskaper som holder seg under terskelverdiene for driftsinntekt, balansesum og gjennomsnittlig antall årsverk som gitt i asl. § 7-6. Dette er hovedkriteriene for fravalg av revisor og de fleste av disse selskapene står fritt til å velge hvordan regnskapsproduksjonen skal gjennomføres. Vi ønsket å se på selskaper som er stiftet mellom 01.01.2012 til 31.12.2013 med en aksjekapital på 30 000. For å redusere antall selskaper til et håndterlig nivå begrenset vi søket i tillegg med et geografisk kriterium, der bare foretak fra Troms ble valgt ut. Det er en forutsetning at foretakene har levert årsregnskap for år 2013, siden vi undersøkte årsregnskapene fra dette året. For å identifisere foretakene som skal være med i utvalget tok vi kontakt med Brønnøysundregisteret. Vi bestilte en oversikt over foretakene som har de karakteristikkene som er beskrevet ovenfor. Oversikten ble delt inn i 4 oppsett:

- 1)De som verken har revisor eller regnskapsfører.
- 2)De som kun har revisor.
- 3)De som kun har regnskapsfører.
- 4)De som har både revisor og regnskapsfører.

Videre tok vi et tilfeldig utvalg på 40 foretak i gruppen som verken har ekstern regnskapsfører eller revisor og et tilfeldig utvalg på 10 hver fra gruppene med kun revisor og med både revisor og ekstern regnskapsfører. Vi valgte også 20 foretak som kun har ekstern regnskapsfører. Dermed hadde utvalget 40 foretak i gruppen *uten hjelp* og 40 foretak i gruppen *med hjelp*. Årsregnskapene til disse foretakene ble samlet inn ved å bestille dem fra Brønnøysundregisteret.

Figur 12 Oversikt over karakteristikkene til foretakene i utvalget.

For å besvare det tredje forskningsspørsmålet, om eksterne i et selskap sin ledelse vil føre til bedre informasjonskvalitet, måtte vi finne hvilke ledelsesmessige egenskaper foretakene i gruppen uten hjelp hadde i regnskapsåret 2013. Dette fant vi ut ved å sjekke selskapenes kunngjøringer i Brønnøysundregisteret, kombinert med foretaksinformasjon på bedriftssøkesiden www.purehelp.no. Av kunngjøringene fra Brønnøysundregisteret ble selskapets daglig leder, styreleder, eventuelle andre styremedlemmer og varamedlemmer identifisert. Foretakenes aksjeeiere ble identifisert på www.purehelp.no. På denne måten kunne vi dele inn utvalget med hensyn på ledelsens sammensetning slik det fremkommer i figur 12. Som det fremgår av figuren er det betydelige forskjeller i størrelsen på gruppene. Dette er et forhold vi ikke hadde kontroll over etter som vi baserte vårt utvalg på 40 tilfeldige selskaper uten hjelp.

Vi registrerte svarene i Microsoft Excel slik at vi kunne bruke dataen til å analysere forskjeller på informasjonskvalitet i hver av gruppene.

4.3 Utarbeidelse av måleinstrument for regnskapets informasjonskvalitet

Med bakgrunn i kapittelet om informasjonskravene og de tilhørende sjekklister, utviklet vi et måleinstrument for informasjonskvalitet. Sjekklister forsøkte å få med den informasjonen som skal inkluderes i årsregnskapet, noter og årsberetning til små foretak for å oppnå god informasjonskvalitet. For å lage måleinstrumentet utviklet vi en poengskala for hvert av punktene i sjekklister. Poengskalaen gir en tallmessig verdi som representerer i hvilken grad informasjonskravene oppfylles for et bestemt sjekkpunkt, og dermed i hvilken grad det aktuelle punktet bidrar til god informasjonskvalitet. Skalaen består av tre nivåer: 0, 0,5 og 1 poeng som hver representerer en ulik grad av oppfyllelse av informasjonskravet. For hvert sjekkpunkt ble det utarbeidet underpunkter som beskriver hvilken grad av informasjon som gir 0, 0,5 eller 1 poeng.

Måleinstrumentet består av tre sjekklister med tilhørende poengskala, for rapportering, årsberetning og noteopplysninger. Vi anser et årsregnskap å ha god informasjonskvalitet når det scorer høyt på alle punktene i samtlige sjekklister. Vi ønsket likevel å dele måleinstrumentet i tre sjekklister for å belyse at regnskapet kan ha ulik kvalitet på hvert av disse områdene, og vi ønsket å få fram nyansene av dette. For eksempel kunne vi oppdage om forskjellen i kvalitet er størst for årsberetningen eller noter for de som bruker en bestemt type hjelp.

Redegjørelse for utarbeidelse av enkelte punkter i poengskalaen

På flere av punktene i sjekklister er lovteksten og NRS 8 veldig tydelig, slik at utarbeidelsen av vurderingsskalaen er klar og uten behov for særlige vurderinger. På enkelte punkter måtte vi riktignok gjøre en selvstendig vurdering av hva som ligger i lovkravet og hva som bør gi poeng. Dette dreier seg for eksempel punkter som kun gjelder i spesielle tilfeller og kravet om rettvise oversikt for årsberetning. Vurderingen som ligger bak disse punktene skal vi redegjøre for i dette underkapitlet.

Når det gjelder kravene til rapportering gir regnskapsloven stort rom for subjektive vurderinger fra regnskapsprodusentens side. Her konkretiserte vi lovkravene ved å sette terskelverdier for hva vi anser som betydelige poster i resultatregnskapet og balansen. Dette gjelder kravet for mangel på sammenslåing, oppdeling av samleposter og for mye sammenslåing. Vi vurderer poster som betydelig både med tanke på absolutt størrelse og relativ størrelse (prosentvis størrelse). Poster under 100 000 anses som ubetydelig uansett

hvor stor andel dette utgjør av driftsinntekter eller balansesum. I tillegg satt vi krav basert på prosentandel av driftsinntekt for poster i resultatregnskapet og prosentandel av balansesum for poster i balansen. For at en post i resultatet regnes som betydelig må den være både over 100 000 og utgjøre over 50 % av driftsinntekter, mens balanseposter regnes som betydelig når de overstiger 100 000 og 20 % av balansesummen.

For sjekkpunktet om overføring av årsresultat til egenkapital stiller vi krav om at følgende likning skal gå opp: $\text{Annen egenkapital/Udekket tap i 2013} = \text{Annen egenkapital/Udekket tap i 2012} + \text{årsresultat i 2013}$. Det kan være tilfeller hvor unntak fra kongruensprinsippet har blitt fulgt i samsvar med god regnskapsskikk, slik at likningen ikke går opp, men NRS 8 gir da krav om at endring i egenkapital skal redegjøres for i note. Vi stilte derfor krav om at dersom likningen ikke går opp, må det gis note om endring i egenkapitalen.

Sjekklisten er omfattende og ikke alle punkter gjelder for samtlige selskaper, siden mange av punktene gjelder eventuelle forhold. Ved utarbeidelsen av vurderingsskalaen måtte vi være spesielt oppmerksomme på punkter som gjelder eventuelle forhold. For eksempel vil kravet om avskrivningsnote kun være aktuell for foretak som har anleggsmidler med begrenset levetid. Når et sjekkpunkt ikke er aktuelt for et spesifikt foretak, registrerte vi ikke noen poeng for foretaket, det vil si verken 0, 0,5 eller 1 poeng. Dette var for å unngå at de foretakene som ikke har det spesielle tilfellet verken får en fordel eller ulempe framfor de som har det spesielle tilfellet. Vi utarbeidet derfor vurderingsskalaen på en slik måte at vi unnlattet å registrere poeng for de foretakene som ikke har indikasjoner på det relevante tilfellet. For eksempel får et foretak som ikke har hatt anleggsmidler i regnskapsåret ikke registrert poeng for note for avskrivning, mens et foretak som har hatt anleggsmidler med begrenset levetid, men ikke har gitt note, får null poeng og et foretak som har anleggsmidler og gitt note får 1 poeng.

Kravet om å gi en rettvise oversikt over utviklingen og resultatet i årsberetningen er et komplekst krav. Vi tok utgangspunkt i NRS 8 sin vurdering og krever at foretaket må gi overordnet informasjon om virksomheten utover det som framkommer av resultatregnskapet og balansen. Vi stilte ikke strenge krav på dette punktet – bare litt informasjon som forklarer faktorer som har påvirkning på foretakets økonomi er tilstrekkelig for å få poeng.

Når det gjelder punktet om redegjørelsen av styrets handleplikt måtte vi også gjøre en vurdering. Styrets handleplikt oppstår i to grupper av tilfeller: når egenkapitalen er lavere enn forsvarlig *eller* når egenkapitalen er under halvparten av aksjekapitalen. Det førstnevnte

tilfellet vil avhenge av hvert enkelt selskap sine forhold og er dermed vanskelig for en utenforstående å bedømme. Det andre tilfellet er uavhengig av styrets skjønn og vil kunne bedømmes på en objektiv måte, selv av utenforstående. Derfor valgte vi å gi null poeng til foretak hvor over halvparten av aksjekapitalen er tapt, og dette ikke er kommentert i årsberetningen. Vi tok ikke stilling til om handleplikten har inntrådt når egenkapitalen er lavere enn forsvarlig, siden dette ikke kan vurderes uten å ha kjennskap til selskapet.

Punktet om arbeidsmiljø er stort sett selvforklarende, men vi valgte å gi null poeng til foretak med null ansatte og likevel gir kommentar om arbeidsmiljøet. Dette er fordi at en slik kommentar gir et misvisende bilde av selskapet. Den samme type vurdering gjorde vi under notekravet om regnskapsprinsipper. Her er kravet at foretaket skal redegjøre for regnskapsprinsipper som er anvendt i løpet av året. Vi kan ikke vite hva slags regnskapsprinsipper et foretak har anvendt. Det vi derimot kan se fra årsregnskapene er om de nevner overflødige prinsipper. For eksempel bør ikke et foretak som ikke har anleggsmidler med begrenset levetid, redegjøre for avskrivningsplan i denne noten. Derfor ga vi kun poeng til foretak som greier ut om regnskapsprinsipper som synes å være relevante for foretaket basert på resultatoppstillingen og balansen.

Når det gjelder note om nødvendige opplysninger for å vurdere selskapets stilling og resultat jf. rskl. § 7-1 gir NRS 8 flere forhold foretaket må opplyse om. Et eksempel er skjønnsmessige vurderinger som er gjort i regnskapet. Mange av forholdene som kreves opplyst er av en slik karakter at vi ikke kunne sjekke dette på en sikker måte. Vi valgte derfor kun kravet om å spesifisere skattekostnaden i note, da dette vil gjelde alle foretak. For å se hele måleinstrumentet, Se Vedlegg 1 Måleinstrument for informasjonskvalitet.

4.4 Analyse av data

I det følgende gjennomgår hvordan vi analyserte dataen. Vi beskriver først hvordan informasjonskvalitet ble beregnet for hver av kvalitetsdimensjonene og totalkvalitet. Deretter forklares hvordan vi gjennomførte t-tester for å se om gruppegjennomsnittene vi sammenlignet er statistisk ulike.

4.4.1 Måling av regnskapets informasjonskvalitet

Måleinstrumentet for informasjonskvalitet ble benyttet for å analysere årsregnskapene. Analysen gjennomgikk hvert av sjekkpunktene og det ble skrevet ned en verbal beskrivelse av hvordan det enkelte årsregnskapet oppfyller informasjonskravet. Denne beskrivelsen ble gitt

for å gi en utfyllende oversikt over praktiseringen av informasjonskravene som kunne brukes i kapittel 5. Samtidig ble poengskalaen brukt og antall poeng årsregnskapene oppnådde for hvert sjekkpunkt ble registrert i Excel.

For hver sjekklister beregnet vi en kvalitetsstørrelse basert på gjennomsnittlig antall poeng hvert årsregnskap oppnådde. Vi opererte totalt med fire kvalitetsbegreper: rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet, notekvalitet og totalkvalitet. De tre førstnevnte kvalitetsbegrepene gir et uttrykk for hvor stor prosentandel av poengene for henholdsvis rapportering, årsberetning og noter hvert foretak får. Totalkvalitet dreier seg om hvor stor prosentandel av samtlige poeng i måleinstrumentet et foretak får. Grunnen til at prosentandel ble brukt i stedet for absolutt antall poeng er fordi at ikke alle sjekkpunktene er relevante for alle foretak i utvalget, og vi ønsket sammenlignbare størrelser.

For å illustrere likhetene og ulikhetene mellom gruppene illustrerte vi gruppegjennomsnitt for hvert sjekkpunkt og kvalitetsbegrepene ved hjelp av diagrammer. En del av disse diagrammene er vist i oppgavens kapittel 5, mens resten er tatt med som vedlegg. Om populasjonene til gruppene har samme gjennomsnittlige informasjonskvalitet, vil man anta at differansen mellom informasjonskvalitetsgjennomsnittene til gruppene i utvalget å være null. Om det er forskjell mellom populasjonenes gjennomsnitt, kan en forvente å finne forskjell mellom utvalgsgjennomsnittene til gruppene også (Lind, et al., 2012). T-testing hjalp oss å finne ut om forskjellene vi så mellom utvalgsgjennomsnittene kan ha oppstått ved en tilfeldighet.

4.4.2 Test for gruppegjennomsnitt

Etter at informasjonskvalitet ble målt for alle foretakene kunne vi begynne sammenligningen. Undersøkelsen testet om gjennomsnittene til gruppene som ble sammenlignet er statistisk forskjellige, eller om det er stor sannsynlighet for at forskjellene i gjennomsnittene har oppstått ved en tilfeldighet. Gjennomsnittsverdiene er score på rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet, notekvalitet og totalkvalitet. For forskningsspørsmål 1 og 3 sammenlignet vi gjennomsnittet for to grupper av gangen. For å teste om det er et statistisk signifikant forskjell mellom gjennomsnittene til to grupper brukte vi t-tester (Lind, et al., 2012).

For å besvare forskningsspørsmål 2 sammenlignet vi gjennomsnittene mellom tre grupper, de som bruker kun regnskapsfører, kun revisor og både regnskapsfører og revisor. For å finne ut

om forskjellen mellom tre gruppegjennomsnitt er statistisk signifikant, kan en ANOVA-test brukes. Anvendelse av ANOVA-test forutsetter riktignok at dataen i hver gruppe er normalfordelt eller at det er over 30 tilfeller i hver av gruppene (Saunders, et al., 2012). Denne forutsetningen oppfylte ikke utvalget vårt, slik at signifikanstesting ikke kunne gjennomføres for dette forskningsspørsmålet. Derfor fant vi det mer hensiktsmessig å drøfte en gjennomsnittsvurdering med usikkerhet.

For å teste forskjellene mellom selskaper med og uten hjelp og med og uten eksterne personer i ledelsen, benyttet vi t-tester i statistikkpakken til Excel. Vi brukte t-tester fordi vi ikke kjente populasjonsstandardavviket og måtte bruke standardavviket til utvalget som estimat. T-tester brukes også typisk ved små utvalgsstørrelser, slik som vårt utvalg. T-test bygger på forutsetning om at dataen må være normalfordelt, noe dataen vår ikke er. Denne forutsetningen kan riktignok ignoreres uten for mange problemer, selv med små utvalgsstørrelser (Saunders, et al., 2012).

Det fins flere typer t-tester, som bygger på ulike forutsetninger. Vi brukte en type t-test som forutsetter at variansene til populasjonen er ulik. Testen var også basert på at gruppene er uavhengige, da det er ulike foretak i hver gruppe og disse ikke er matchet. Dette er en strengere t-test enn testene som forutsetter at populasjonsvariansene er like og gruppene er avhengige. Da vi ikke var sikker på retningen kvaliteten varierer mellom gruppene, brukte vi en to-halet t-test, med et signifikansnivå på 0,05. P-verdien er et tall mellom 0 og 1 og representerer sannsynligheten for at forskjellene i gjennomsnitt vi observerer, eller en større forskjell i gjennomsnitt, har oppstått ved en tilfeldighet. Dess lavere p-verdi, dess mindre forenlig er observasjonene våre med at det ikke er forskjell mellom gruppegjennomsnittene, og små p-verdier fører derfor til at man konkluderer med at det er forskjell mellom gjennomsnittene (Lind, et al., 2012).

Når vi kjørte t-test anvendte vi dataanalyseverktøyet i Excel, og valgte å utføre en t-test med to utvalg med antatt forskjellige varianser. Vi plottet inn de relevante kvalitetsverdiene for hver av gruppene, og Excel genererte en tabell som viste t-verdi og p-verdi. Når p-verdien er under 0,05 konkluderer vi med at informasjonskvaliteten er ulik mellom gruppene. Når p-verdien er over 0,05 kan vi ikke konkludere med at det er forskjell mellom gjennomsnittene. Det kan fortsatt være en forskjell mellom gruppegjennomsnittene, men vi kan ikke dra sikre konklusjoner om at det er en forskjell (Lind, et al., 2012).

4.5 Evaluering av metoden

For at resultatene av undersøkelsen skal være troverdige, må dataene og anvendte metoder oppfylle kravene til reliabilitet og validitet (Saunders, et al., 2012). Nedenfor vurderer vi undersøkelsens reliabilitet og validitet, før vi til slutt redegjør for de viktigste begrensningene og svakhetene ved undersøkelsen.

4.5.1 Reliabilitet

Med reliabilitet menes pålitelighet. Dette knytter seg til nøyaktigheten av forskningsundersøkelsens data, hvilke data som anvendes, hvilken måte data innhentes på og hvordan datamaterialet bearbeides (Johannessen, et al., 2011). At målingene er stabile er avgjørende for å sikre høy reliabilitet. Stabile målinger innebærer at det er overensstemmelse mellom målingene som er foretatt med det samme måleinstrumentet. Det vil si at man skal få samme resultat dersom målingen utføres flere ganger (Brymen & Bell, 2007). For å sikre stabile målinger ga vi klare retningslinjer i måleinstrumentet for når poeng skal gis, og vi evaluerte kontinuerlig kvaliteten på måleinstrumentet. Vi valgte også å skrive ned en verbal forklaring for oppnåelsen av alle sjekkpunkt for hvert foretak. På denne måten ble vi tvungen til å begrunne at hver enkelt score vi ga er i samsvar med måleinstrumentet. Et tredje tiltak for å sikre reliabilitet er at vi gjennomførte målingene sammen, og derfor kontrollerte hverandre slik at muligheten for feilmåling og feilregistrering ble redusert.

4.5.2 Validitet

Validitet betyr relevans og gyldighet. Validitet innebærer at det som måles må ha relevans og å være gyldig for den problemstillingen som undersøkes (Brymen & Bell, 2007). Validitet kan defineres med følgende spørsmål: ”måler vi det vi tror vi måler?”. Dersom det er sammenheng mellom fenomenet som undersøkes og de dataene som er samlet inn, er undersøkelsen valid (Johannessen, et al., 2011). Tiltaket vi gjorde for å sikre at måleinstrumentet er i samsvar med vår teoretiske definisjon av informasjonskvalitet, er at vi satt oss godt inn i lovens informasjonskrav og tilhørende rettskildefaktorer. På den andre siden har vi i utformingen av måleinstrumentet måtte se bort fra noen av kravene i loven, siden vi ikke kunne sjekke hvorvidt de aktuelle kravene var gjeldende for hvert foretak. For eksempel gjaldt dette kravet om å opplyse om forsknings- og utviklingsaktiviteter. Dette gjør at måleinstrumentet ikke fanger opp samtlige informasjonskrav i loven. Vi har også satt noen absolutte grenser i vårt måleinstrument i tilfeller hvor hvert enkelt foretak må ta en subjektiv vurdering. For eksempel har vi definert betydelige balanseposter som poster på over 100 000

som utgjør over 20 % av balansesummen. Vår definisjon av betydelig vil kanskje ikke være riktig i alle tilfeller, men vi måtte sette en slik grense for å ha et objektivt mål på begrepet. Det at vi utviklet måleinstrumentet sammen med hverandre og i samarbeid med veileder styrker sikkerheten på at vi målte er informasjonskvalitet.

Vi har valgt å tilegne regnskapsførere, revisorer og personer i ledelsen egenskaper som kompetansepersoner og kontrollører (kompetanse og kontroll) i vår problemstilling. Dette er gjort ut fra vår faglige tilnærming. Det er rimelig å anta at det er stor variasjon i kompetanse/ekspertise og kontrolloppgaver mellom personer, og dette kan gjenspeiles på gruppenivå. Vi har heller ikke grunnlag for å validere hvilken kompetanse og kontroll bedriftene selv har eller utfører (for eksempel en intern regnskapsfører). Med andre ord kan validiteten i vårt kompetanse- og kontroll-begrep være gjenstand for usikkerhet.

Når det handler om validitet skilles det ofte mellom indre og ytre validitet. Indre validitet dreier seg om hvorvidt forskeren kan konkludere med at det er en årsakssammenheng mellom to eller flere faktorer. For å si at X påvirker eller forårsaker Y, må en være sikker på at det er X som er årsaken til Y, og at variasjonen ikke er et resultat av andre omstendigheter (Zikmund, et al., 2013). Undersøkelsen prøver å avdekke om forhold som eksempelvis bruk av regnskapsfører, antall styremedlemmer med mer har påvirkning på informasjonskvaliteten. Foretakene vi valgte har relativt lik størrelse med hensyn på omsetning, antall ansatte og balansesum og alle foretakene ble stiftet i løpet av 2012. Siden samtlige av foretakene vi undersøkte har disse karakterstikkene, kan vi til en viss grad ekskludere årsaksfaktorer til informasjonskvalitet som knytter seg til størrelse, ressurser og erfaringen til selskapene. Samtidig kan vi ikke ekskludere andre årsaksfaktorer fullstendig, og kan derfor ikke dra bastante konklusjoner knyttet til årsakssammenhenger.

Ekstern validitet dreier seg om forskningen kan generaliseres til å gjelde grupper utenfor utvalget (Saunders, et al., 2012). I vår studie vil ekstern validitet handle om resultatene vi har kommet fram til vil kunne gjelde alle små aksjeselskaper. Vi tok et begrenset utvalg både med hensyn på størrelse, at alle foretakene holder til i Troms, alle selskapene er stiftet i løpet av 2012 og alle har en aksjekapital på 30 000. Utvalget vårt representerer dermed ikke alle aksjeselskaper i Norge, slik at vi neppe kan generalisere til populasjonen. Samtidig er utvalget tatt tilfeldig og har 80 foretak, slik at det kan være et rimelig representativt utvalg for små nylig oppstartede aksjeselskaper i Troms.

4.6 Svakheter med undersøkelsen og undersøkelsens begrensninger

Dataen som måleinstrumentet fanger opp for hvert sjekkpunkt er ordinaldata. Dette betyr at vi kan si at 1 poeng er bedre enn 0,5 poeng, men ikke kvantifisere hvor mye bedre det er. Det er i utgangspunktet begrenset hva slags typer analyse man kan gjøre med ordinaldata. Vi behandler derfor dataen som om den var intervalldata og beregnet gjennomsnitt for lettere å kunne gjøre en sammenligning. Flere forskere hevder at ordinaldata kan analyseres som om de var intervalldata, og dette er også vanlig praksis (Saunders, et al., 2012).

Vi kunne ikke gjennomføre signifikanstesting for forskningsspørsmål 2, siden forutsetningene for å kunne bruke en ANOVA-test ikke var oppfylt. Dette gjør at vi ikke kan dra sikre slutninger for om en type regnskapshjelp er bedre enn den andre. For en rekke av sammenligningene i forskningsspørsmål 3 er størrelsen på gruppene veldig små, slik at det er vanskelig å få statistisk signifikante svar.

På grunn av undersøkelsens begrensede ressurser brukte vi kun en datakilde. Dersom vi hadde brukt flere datakilder, for eksempel intervju av ledere i foretakene, ville resultatene fra studien vært sikrere. Vi kunne for eksempel ha funnet ut om regnskapsførers kompetanse eller kontrollfunksjon er viktigst for å sikre informasjonskvaliteten.

I forlengelse av dette kan vi ikke si noe nøyaktig om hvorfor informasjonskvaliteten varierer for hver av sammenligningene. Dersom revisor for eksempel gir bedre informasjonskvalitet enn regnskapsfører, kan det være snakk om kompetanse, kontroll, revisors uavhengighet, forhold ved foretakene eller de ulike typene tjenester revisor gir sammenlignet med regnskapsfører, som er årsaken til bedre informasjonskvalitet. Dersom flere styremedlemmer gir bedre informasjonskvalitet vet vi heller ikke om det er fordi ekstra styremedlemmer tilfører kompetanse og kontroll eller om det typisk er flere styremedlemmer i foretak som er opptatt av kvaliteten på finansiell rapportering.

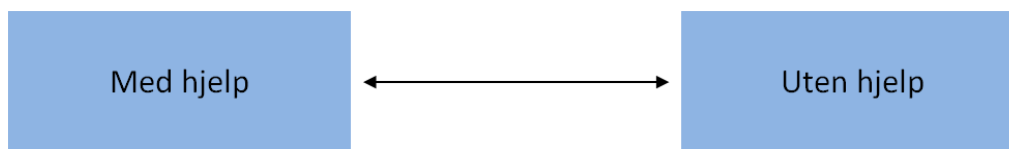
Vi vil bemerke at dette er første gang vi gjennomfører et forskningsprosjekt, noe undersøkelsens metodiske kvalitet kan bære preg av.

5 Resultater og drøfting

Hensikten med kapittelet er å analysere og drøfte funnene fra undersøkelsens datainnsamling. Kapittelets struktur tar utgangspunkt i oppgavens tre forskningsspørsmål, og baserer seg på et utvalg av totalt 80 selskaper. På bakgrunn av dette kapittelet vil vi kunne besvare forskningsspørsmålene og den overordnede problemstillingen i konklusjonskapittelet. For å unngå å henge ut spesifikke foretak er de blitt anonymisert. Årsregnskapene ble analysert ved hjelp av måleinstrumentet for informasjonskvalitet.

5.1 Foretak med og uten hjelp

Delkapittelet beskriver og drøfter analysene som ble gjort for å besvare forskningsspørsmål 1: *Vil bruk av ekstern regnskapsfører og/eller revisor føre til bedre informasjonskvalitet?* For å besvare spørsmålet undersøkte vi om det var forskjell i informasjonskvalitet for foretak som verken brukte ekstern regnskapsfører eller revisor (uten hjelp, n=40), og de som brukte enten regnskapsfører, revisor eller begge deler (med hjelp, n=40).

Figur 13 Sammenligning av informasjonskvalitet for å besvare forskningsspørsmål 1.

Bakgrunnen for sammenligningen er at fjerning av revisjonsplikten innebærer at foretak nå kan levere årsregnskap helt uten ekstern hjelp. Sammenligningen ble også utført på grunn av at teori om regnskapsfører og revisor sier at disse aktørene vil kunne opptre som eksterne kontrollører og bidra med regnskapskompetanse, og dermed øke informasjonskvaliteten. Resultatene deles inn i de forskjellige kvalitetsdimensjonene, det vil si rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet og notekvalitet. Til slutt ser vi på den totale informasjonskvaliteten hver av gruppene har oppnådd.

Rapporteringskvalitet

For å undersøke foretakenes rapporteringskvalitet har vi brukt måleinstrumentet for rapportering, og undersøkt i hvilken grad foretakene oppfyller rskl. kapittel 6. Figur 14 viser gjennomsnittlig antall poeng gruppen uten hjelp og med hjelp har oppnådd for hvert enkelt sjekkpunkt for rapporteringskvalitet. Begge grupper gjør det relativt godt på det første sjekkpunktet, som handler om regnskapets oversiktlighet. Av de 40 foretakene uten hjelp var det 7 som ikke hadde oversiktlig regnskap, og dermed fikk 0 poeng. De med hjelp gjorde det

bedre, og der var det kun 1 av de 40 som fikk 0 poeng. Foretakene har generelt et oversiktlig regnskap. Dette betyr at de har med relevante poster og ikke en rekke tomme linjer i balanse- og resultatoppstillingen. De har heller ikke mange henvisninger til irrelevante noter.

Foretakene som fikk 0 poeng hadde spesifisert hver eneste konto i regnskapssystemet i regnskapsoppstillingene. Dette er ikke bare overveldende for regnskapsbrukere, men det kan også gå på bekostning av ansattes privatliv, da noen valgte å spesifisere feriepenger og lønn på hver enkelt person.

Figur 14 Gjennomsnittlig antall poeng for hvert av sjekkpunktene for rapporteringskvalitet.

Sjekkpunkt 2 til 4 handler om sammenslåing og oppdeling av poster i både resultatregnskapet og balansen. Her ser vi ingen klar tendens til hvilken gruppe foretak som gjør det best. Det virker som de fleste følger regnskapslovens oppstillingsplan til punkt og prikke, og verken sammenslår, tilføyer eller oppdeler poster, selv om dette kunne vært hensiktsmessig i noen tilfeller.

Vi anser sjekkpunkt nummer 5 og 6 som svært viktige, da de måler hvorvidt foretakene har vist riktig sammenheng mellom resultatregnskapet og balansen. Disse sjekkpunktene er teknisk, slik at regnskapskompetanse kreves for å sikre riktig gjennomføring. Det kan også tenkes at foretak har interesse av manipulere regnskapet på de nevnte punktene, eksempelvis for å framstille foretakets stilling som bedre. Derfor kan kontroll være viktig for korrekt gjennomføring av disse punktene. Av de foretakene som hadde anleggsmidler med begrenset

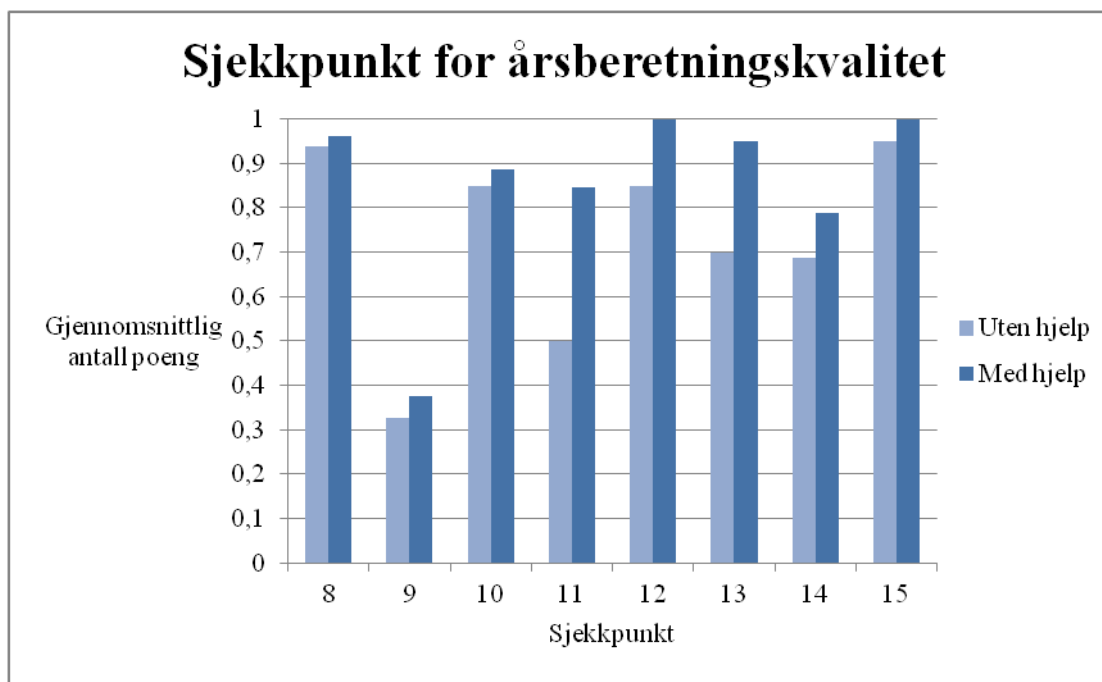
levetid, hadde alle med hjelp utført avskrivninger på en korrekt måte, mens ca. 60 % av foretakene uten hjelp gjennomførte avskrivninger korrekt. Når det gjelder overføringen av årsresultatet til annen egenkapital, gjorde 2 foretak med hjelp overføringen feil. Til sammenligning var det 12 av foretakene uten hjelp som gjorde overføringen feil. Foretakene som gjorde feil har brukt mange kreative løsninger for å overføre resultatet; deriblant har noen fullstendig unnlatt å overføre, mens andre kun overfører deler av resultatet uten å spesifisere hvor det resterende resultatet blir allokert. En gjenganger er at resultatet for 2013 overføres, mens det negative resultatet for år 2012 unnlates, slik at egenkapitalen fremstår som høyere enn den egentlig er.

Det siste sjekkpunktet for rapportering, handler om sammenligningstall for regnskapsåret før. Her manglet 2 av foretakene med hjelp og 7 av foretakene uten hjelp sammenligningstall for 2012. Vi så en sammenheng mellom feil overføring av egenkapital og mangel på sammenligningstall. Det kan virke som om foretak har forsøkt å kamuflere feil overføring ved å unnlate å ha sammenligningstall.

Av denne målingen av rapporteringskrav, ser vi at foretakene med ekstern hjelp jevnt over gjør det bedre enn de som ikke har hjelp. Summert blir gjennomsnittlig rapporteringskvalitet for foretakene uten hjelp 79,1 % og de med hjelp 90,8 %. Ved kjøring av en t-test ser vi at forskjellen er statistisk signifikant, da p-verdien $< 0,01$ ($t=3,39$). Med andre ord konkluderer vi med at bruk av regnskapsfører og/eller revisor fører til bedre rapporteringskvalitet for vårt utvalg av bedrifter lokalisert i Troms.

Årsberetningskvalitet

For å undersøke årsberetningskvalitet anvendte vi måleinstrumentet for årsberetning og undersøkte i hvilken grad foretakene oppfyller rskl. § 3-3. For de fleste av sjekkpunktene gjør selskapene med hjelp det litt bedre enn de uten hjelp, men forskjellen er ikke stor. Figur 15 viser gjennomsnittlig antall poeng gruppen uten hjelp og med hjelp har oppnådd for hvert enkelt sjekkpunkt for årsberetningskvalitet.

Figur 15 Gjennomsnittlig antall poeng for hvert av sjekkpunktene for årsberetningskvalitet.

De sjekkpunktene vi trekker fram som spesielt viktige er sjekkpunkt nummer 9 og 11 om rettvise oversikt og styrets handleplikt. Som oppgavens metodekapittel beskrev, har vi ikke stilt strenge krav til rettvise oversikt over utviklingen og resultatet. Både de med og uten hjelp oppnådde likevel lav gjennomsnittlig poengsum på dette punktet. Den store majoriteten gjengir tall fra regnskapet og/eller henviser til at regnskapet gir en rettvise oversikt, eller enda verre, rettvise bilde av selskapets resultat og stilling. NRS 8 er helt tydelig på at det skal gis overordnede opplysninger om forretningsmessige forhold på dette punktet. Resultatet viser med andre ord at praksisen i utvalget er langt unna å samsvare med god regnskapsskikk.

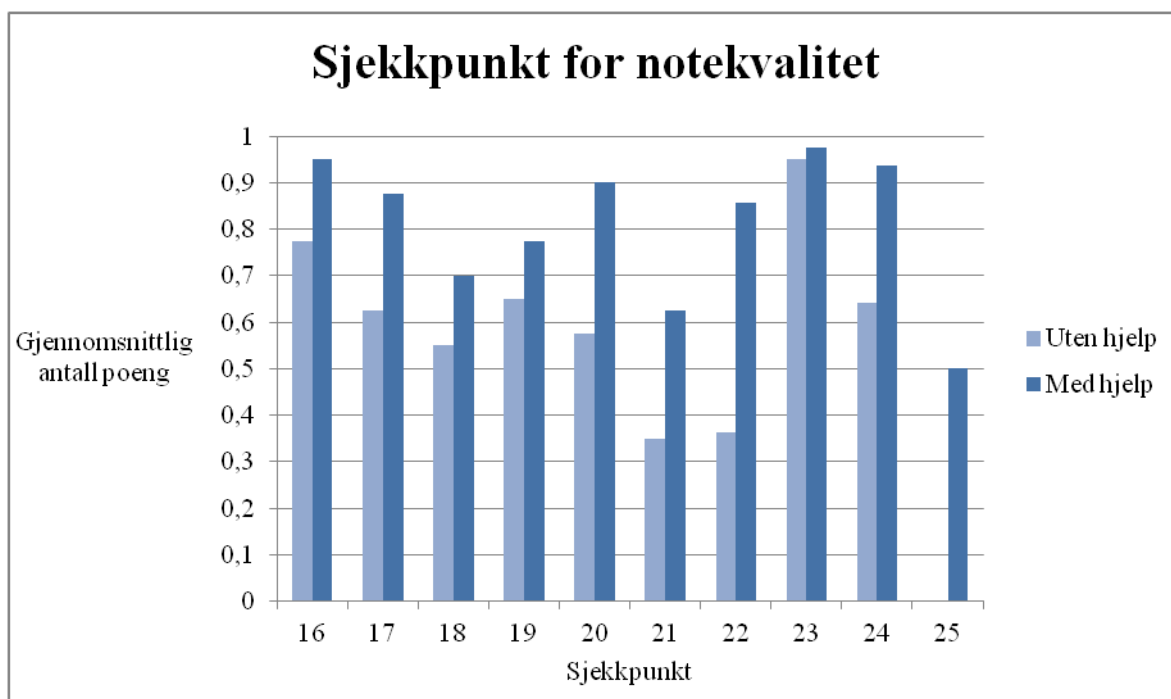
Sjekkpunktet om styrets handleplikt har kun vært relevant for foretak hvor over halvparten av aksjekapitalen er tapt. På dette punktet ser vi større variasjon mellom de med og uten hjelp. De fleste av foretakene med hjelp der handleplikten har intrådt, nevner dette i årsberetningen og redegjør for hvorvidt det er igangsatt tiltak eller besluttet å avvike selskapet. For de uten hjelp er det motsatt. Over halvparten nevner ikke engang egenkapitalsituasjonen, selv om egenkapitalen er svært lav eller negativ.

Målingen av årsberetningskvalitet viser at de med ekstern hjelp jevnt over gjør det bedre enn de som ikke bruker hjelp. Summert blir gjennomsnittlig årsberetningskvalitet for foretakene uten hjelp 74,6 % og de med hjelp 85,0 %. T-test viser at forskjellen er statistisk signifikant,

da vi $p\text{-verdi} < 0,01$ ($t=4,49$). Dermed kan vi konkludere med at bruk av regnskapsfører og/eller revisor fører til bedre årsberetningskvalitet for vårt utvalg av bedrifter lokalisert i Troms.

Notekvalitet

For å undersøke notekvalitet har vi brukt måleinstrumentet for notekrav og undersøkt i hvilken grad foretakene oppfyller regnskapsloven § 7-1 og kapittel 7 II. På sjekkpunktene for noter ser vi en klarere tendens til at foretakene med hjelp gjør det bedre enn de uten hjelp, sammenlignet med sjekkpunktene for årsberetning og rapportering. Figur 16 viser gjennomsnittlig antall poeng gruppen uten hjelp og med hjelp har oppnådd for hvert enkelt sjekkpunkt for notekvalitet.

Figur 16 Gjennomsnittlig antall poeng for hvert av sjekkpunktene for notekvalitet.

Sjekkpunkt 16 og 17 handler selskapets aksjekapital og pålydende, samt identiteten til aksjeeiere og om de har en ledende posisjon i selskapet. Vi anser disse punktene som ganske enkle å oppfylle, men likevel har flere av foretakene ikke oppfylt kravene. Omkring en fjerdedel av alle foretakene uten hjelp har unnlatt å opplyse om selskapets aksjekapital og pålydende. Til sammenligning har bare en tjuendedel av foretakene med hjelp unnlatt denne noten. På kravet om identiteten til aksjeeiere har alle foretakene gjort det dårligere, men spesielt de foretakene uten hjelp har syndet mye. En tredjedel av de uten hjelp har oppgitt identiteten til aksjeeiere, men samtidig unnlatt å nevne at aksjeeier har en eller flere ledende

posisjoner i selskapet, og dermed oppnådd 0,5 poeng. I samme gruppe gjør tjue prosent det enda verre, og enten utelater informasjon om aksjeeier eller oppgir at selskapet eier alle aksjene i seg selv, selv om dette er en umulighet jf. asl. § 9-2. Disse har derfor fått 0 poeng. Sammenlagt har dermed over halvparten av de uten hjelp gitt mangelfulle opplysninger om aksjeeiere, mens det tilsvarende tallet for de med hjelp er under en femtedel.

Foretakene med hjelp gjør det litt bedre enn de uten hjelp når det gjelder informasjon om antall årsverk og obligatorisk tjenstepensjon (sjekkpunkt 18 og 19). For sjekkpunkt 20 om spesifisering av skatt gjør foretak med hjelp det betydelig bedre enn de uten hjelp. Punktet om spesifisering av skatt kan være komplisert å forstå for personer uten regnskapskompetanse. Dette er en mulig årsak til at nesten halvparten av foretak uten hjelp ikke har gjort spesifisert skattekostnaden riktig.

Punkt 21 dreier seg om en oversikt over anvendte regnskapsprinsipper. Vi oppdaget at den uheldige praksisen, som både Handeland og Scwhenche (2011) og Norsk Regnskapsstiftelse beskrev angående denne noten var reell. Det var særlig to ting som gikk igjen, for det første glemmer noen foretak å nevne regnskapsprinsipper i det hele tatt. For det andre er det svært mange foretak som gir en lang smørbrøddliste av prinsipper som ikke er aktuelle. For eksempel redegjør noen for avskrivningsplan, samtidig som de ikke har anleggsmidler med begrenset levetid oppført i balansen. Begge utvalgsgruppene gjør det svakt på dette området, men de med hjelp gjør det litt bedre.

Noten om sammenslåing av poster i resultatregnskapet og spesifisering av lønn (sjekkpunkt 23) blir stort sett gjennomført riktig, uavhengig av ekstern hjelp eller ikke. Når det gjelder note om fordring og gjeld til foretak i konsern og noten om immaterielle eiendeler (sjekkpunkt 22 og 25) var disse relevant for svært få foretak i utvalget vårt. Dette gjør at vi har vanskelig å dra noen slutninger om dette punktet. Samtidig ser vi den samme tendensen her som ellers i undersøkelsen – der notene er relevant gjør de med hjelp det best.

For avskrivningsnote ser vi større forskjell mellom gruppene. Her har 40 % av foretakene uten hjelp ikke oppnådd full score, mens det samme gjelder bare 4 % av de med hjelp. Foretakene har gjort mye forskjellig; mens flere bare unnlater å ha avskrivningsnote på tross av avskrivningskostnader i resultatregnskapet, har andre valgt å oppgi en avskrivningsnote som beskriver avskrivninger for selskapets aksjeholdning.

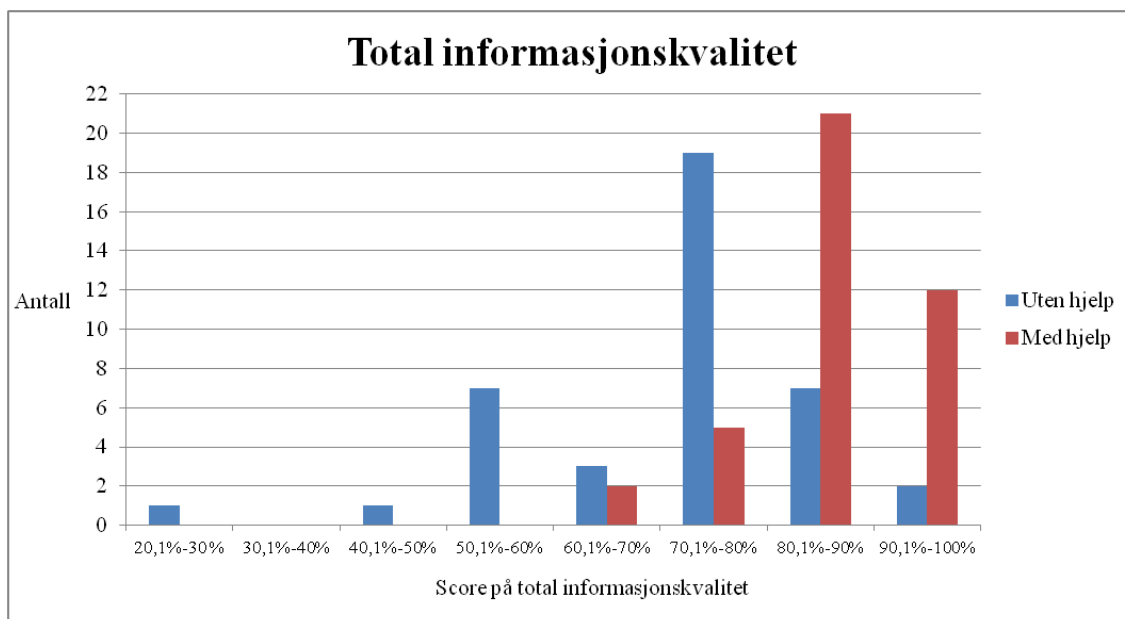
Gjennomgangen av selskapenes noter viser entydig at foretak med ekstern hjelp gjør det bedre enn de som ikke får hjelp. Summert blir gjennomsnittlig notekvalitet for foretakene uten hjelp bare 63,1 % sammenlignet mot de med hjelp som i snitt fikk 83,1 %. Anvendelsen av t-test viser at forskjellen er statistisk signifikant. P-verdien $< 0,01$ ($t=4,49$). Dermed kan vi konkludere med at bruk av regnskapsfører og/eller revisor fører til bedre notekvalitet for vårt utvalg av bedrifter lokalisert i Troms.

Total informasjonskvalitet

Av analysen ovenfor ser vi at foretak med ekstern hjelp gjør det bedre på nesten samtlige sjekkpunkter, og på mange av sjekkpunktene betydelig bedre, enn de som ikke bruker ekstern hjelp. For tekniske sjekkpunkt om avskrivning, overføring av resultat, styrets handleplikt og spesifisering av skatt framkommer en spesielt stor forskjell mellom gruppene. Dette kan tyde på at regnskapsfører og/eller revisor bidrar med nødvendig regnskapskompetanse og kontroll som sikrer korrekt gjennomføring av disse punktene.

Forskjellen mellom gruppene kommer tydeligst fram på notekvaliteten – her oppnår de med hjelp hele 20 prosentpoeng høyere kvalitet. Dette kan ha sammenheng med at det er relativt omfattende og delvis tekniske notekrav, som kan være vanskelig å ha oversikt over dersom man ikke innehar høy regnskapskompetanse. Det kan også tyde på at regnskapsfører og/eller revisor yter mest bistand for utarbeidelse av noter, og fokuserer mindre på årsberetningen og rapportering.

Når vi summerer opp gjennomsnittlig score for alle sjekkpunktene og kommer fram til gjennomsnittlig total informasjonskvalitet, oppnår de uten hjelp i snitt 71,6 % og de med hjelp 86,2 %. T-testen viser at forskjellen er statistisk signifikant, siden p-verdi $< 0,01$ ($t=6,04$). Vi kan derfor med stor sikkerhet konkludere at små aksjeselskaper i Troms med regnskapsfører og/eller revisor har best informasjonskvalitet.

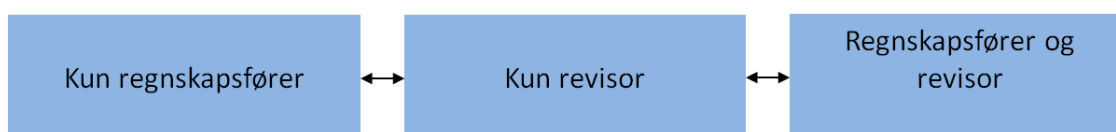

Figur 17 Fordeling av score på total informasjonskvalitet for foretak med og uten hjelp.

I figur 17 har vi gjengitt fordelingen av score på total informasjonskvalitet for gruppene med og uten hjelp. Fordelingen viser at tyngdepunktet er forskjellig i gruppene. De fleste av foretakene i gruppen uten hjelp scorer mellom 50 % og 90 %, mens majoriteten av foretakene med hjelp scorer mellom 80 % og 100 %. Figuren illustrerer også at det er litt større variasjon i informasjonskvalitet for gruppen uten hjelp. Resultatene tyder på at revisor og/eller regnskapsførers rolle som kompetanseperson og ekstern kontrollør bidrar til et bedre regnskap i små aksjeselskaper.

5.2 Forskjell på typene ekstern hjelp

Delkapittelet setter hovedfokus på foretakene som bruker ekstern hjelp, for å besvare forskningsspørsmål 2: *Hvilken type hjelp bidrar til best informasjonskvalitet - regnskapsfører, revisor eller begge deler?* For å besvare dette, sammenligner vi informasjonskvaliteten for tre grupper, de som kun har regnskapsfører (n=20), de som kun har revisor (n=10) og de som både har regnskapsfører og revisor (n=10). I denne sammenligningen velger vi ikke å bruke statistisk flergruppetest (e.g. ANOVA), og drøfter heller resultatene som en gjennomsnittsvurdering med usikkerhet.

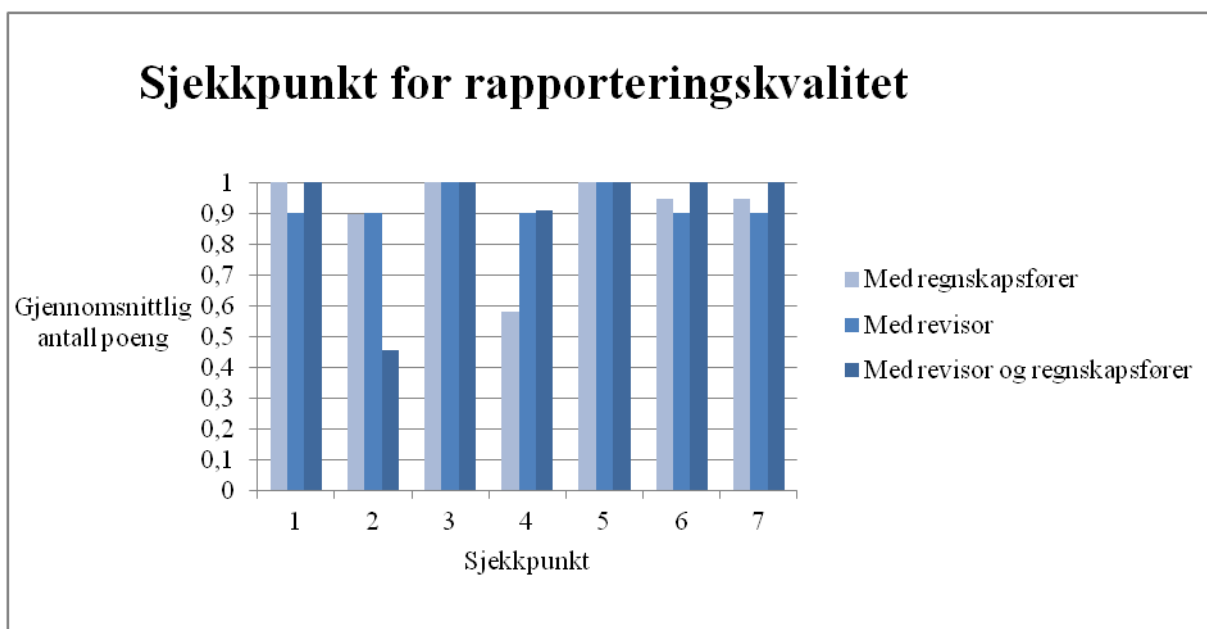

Figur 18 Sammenligning av informasjonskvalitet for å besvare forskningsspørsmål 2.

Sammenligningen er interessant fordi departement trakk fram at majoriteten av små aksjeselskaper benyttet seg av ekstern regnskapsfører, noe de mente økte kvaliteten på regnskapsinformasjonen (Prop. 51 L (2010-2011)). Vi ønsker å avdekke om argumentasjonen stemmer. Sammenligningen gjøres også på grunn av at teori om regnskapsfører og revisor viser at det er et skille mellom aktørenes roller, ansvar og oppgaver, og vi ønsker derfor å undersøke hvilken type hjelp som resulterer i best informasjonskvalitet. På samme måte som i forrige delkapittel deles resultatene i de forskjellige kvalitetsdimensjonene, det vil si rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet og notekvalitet. Til slutt retter vi blikket mot den totale informasjonskvaliteten hver av gruppene har oppnådd.

Rapporteringskvalitet

Når det gjelder rapporteringskvalitet drar resultatene for sjekkpunktene i ulik retning. Figur 19 viser gjennomsnittlig antall poeng gruppene har oppnådd for hvert enkelt sjekkpunkt for rapporteringskvalitet. For sjekkpunkt 1, 3, 5, 6 og 7 er det ingen til liten forskjell mellom de som bruker regnskapsfører, revisor eller begge delene. Stort sett alle som bruker ekstern hjelp har oversiktlige regnskap og sammenslår ikke for mye i balansen. Samtidig viser de korrekt sammenheng mellom balansen og resultatregnskapet når det kommer til avskrivning og overføring av resultatet, og oppstillingene har sammenligningstall fra året før.

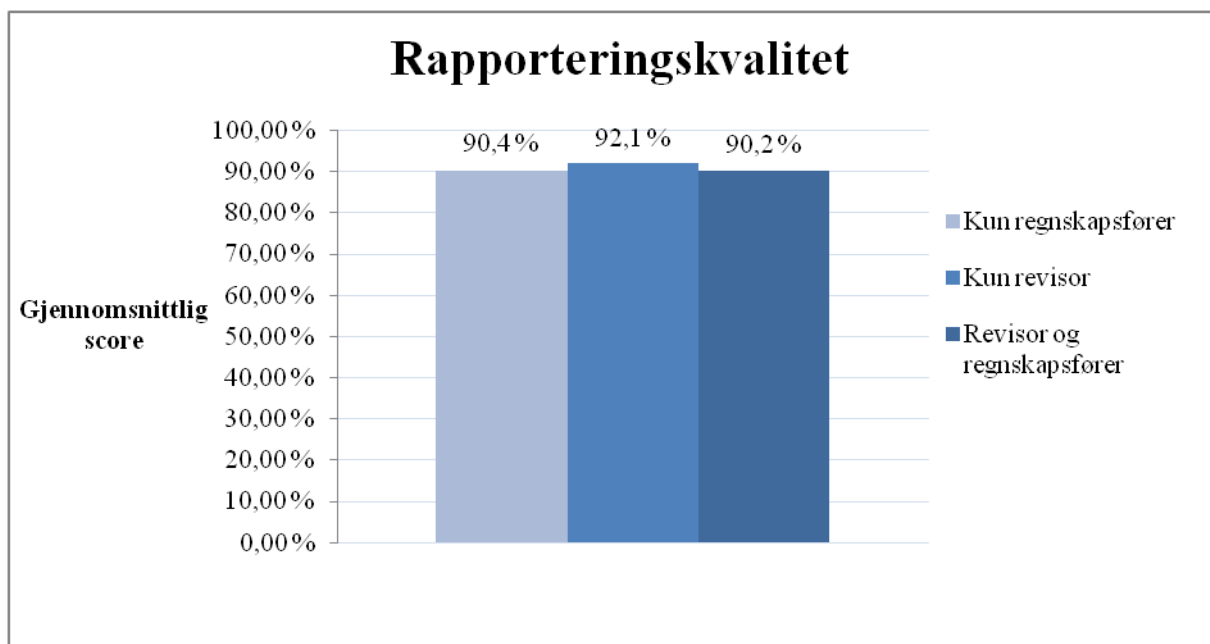

Figur 19 Gjennomsnittlig antall poeng for sjekkpunkt for rapporteringskvalitet for foretak med hjelp.

Det mest interessante funnet fra målingen av rapporteringskvalitet, er at foretakene med både revisor og ekstern regnskapsfører gjør det dårligst for punktet oppdeling i resultatregnskapet (sjekkpunkt 2). Majoriteten av disse selskapene hadde store generelle sekkeposter i resultatregnskapet sitt, som ikke var spesifisert i note eller oppdelt. Samlepostene det er snakk om er *annen driftsinntekt* og *annen driftskostnad* som utgjør over 50 % av selskapets driftsinntekter og over 100 000 kroner. Når slike poster ikke er spesifisert får ikke brukeren informasjon om hva storparten av inntektene og kostnadene faktisk stammer fra. Forklaringen for hvorfor akkurat denne gruppen gjør det dårligst ligger kanskje i at disse foretakene generelt har store poster som faller inn under kategorien *annen driftskostnad* eller *annen driftsinntekt*. Vi observerte eksempelvis mange eiendomsforetak i denne gruppen. Vi understreker at dette er et punkt der vi mener regnskapsfører og revisor bør rette større oppmerksomhet for å gjøre årsregnskapet mer informativt.

For det fjerde sjekkpunktet, om oppdeling av balansen, gjør de med regnskapsfører det dårligst. Ca. halvparten av disse har unnlatt å spesifisere eller oppdele store generelle sekkeposter som *andre fordringer*, *øvrig langsiktig gjeld* og *annen kortsiktig gjeld*. Mange av postene utgjør nesten hele balansesummen til foretakene, og burde definitivt vært oppdelt eller spesifisert i note. Som nevnt under forrige sammenligning (se 5.1) virker det som de fleste følger oppstillingsplanen ordrett, selv om årsregnskapet hadde blitt mer informativt dersom poster hadde blitt tilføyd eller spesifisert i note. Det er også mulig at postene har blitt feilkategorisert i årsregnskapet.

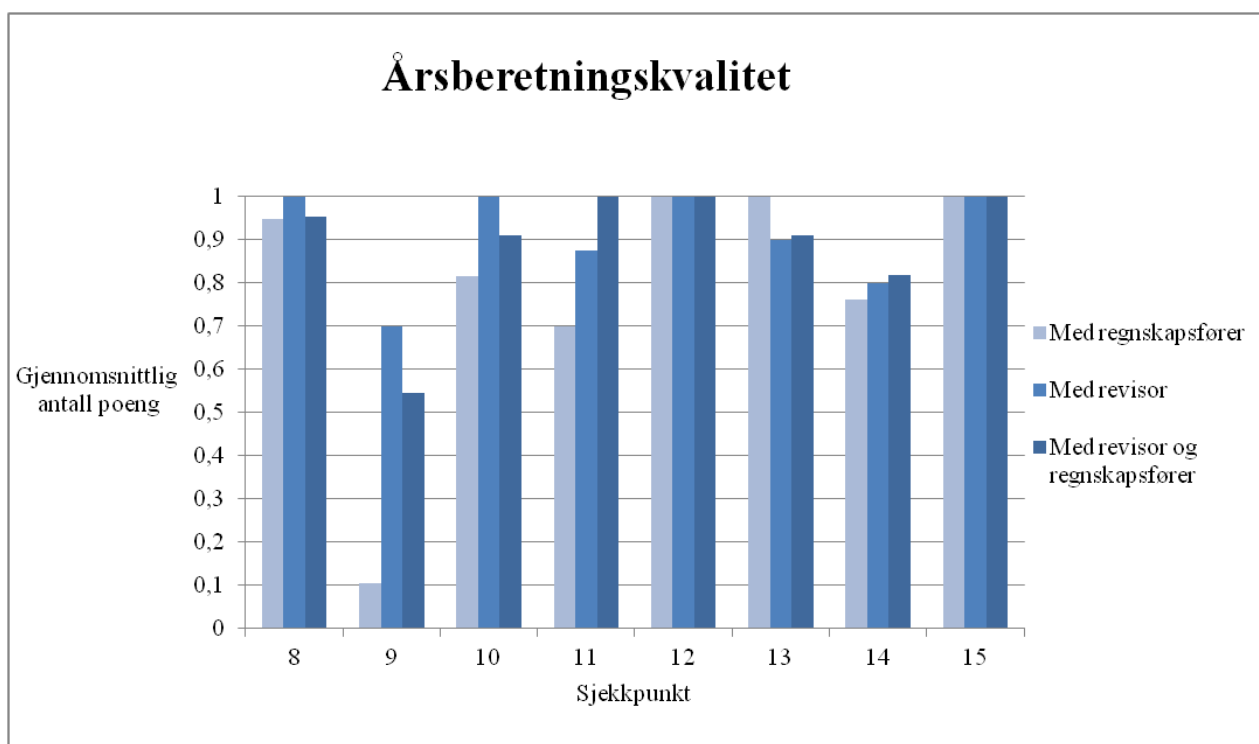
Figur 20 Gjennomsnittlig rapporteringskvalitet for foretak med regnskapsfører, revisor eller begge deler.

Målingen av gjennomsnittlig rapporteringskvalitet kan oppsummeres med at det er svært liten forskjell mellom foretak som bruker regnskapsfører, revisor eller begge deler i utvalget.

Gjennomsnittlig rapporteringskvalitet for foretakene med regnskapsfører 90,4 %, med revisor 92,1 % og de med begge deler fikk 90,2 %. Vi kan med dermed ikke konkludere om hvilken type hjelp som tilfører best rapporteringskvalitet.

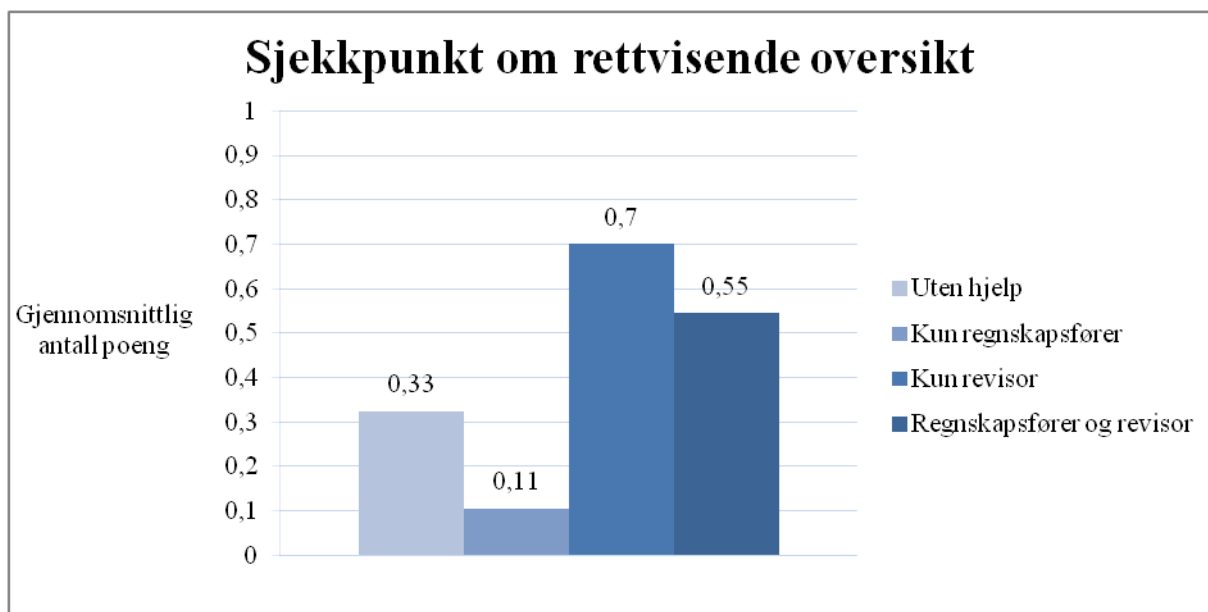
Årsberetningskvalitet

Majoriteten av sjekkpunktene for årsberetningskvalitet kjennetegnes av at de ulike typene hjelp gjør det like godt eller nesten like godt. Dette gjelder sjekkpunkt 8 om virksomhet og plass, 10 fortsatt drift, 12 bruk av overskudd/dekning av tap, 13 arbeidsmiljø og sjekkpunkt 15 påvirkning av ytre miljø. Samtlige foretak gjør det noe dårligere på punkt 14 om likestilling, og dette skyldes at de ikke angir brøken av kvinner og/eller menn i virksomheten og i styret.

Figur 21 Gjennomsnittlig antall poeng for sjekkpunkt for årsberetningskvalitet for foretak med hjelp.

Det funnet som forundret oss mest gjaldt punktet om rettvise oversikt av utviklingen og resultatet til foretaket. Figur 22 viser gjennomsnittlig antall poeng foretak i de ulike gruppene oppnådde for dette sjekkpunktet. Vi oppdaget at foretak med regnskapsfører gjorde det aller dårligst på dette punktet, til og med svakere enn foretakene uten hjelp. Nesten samtlige (90 %) av foretakene med regnskapsfører har gjengitt tall fra regnskapet og henvist til at regnskapet gir et rettvise bilde eller en rettvise oversikt. Tilsvarende har to tredjedeler av gruppen uten hjelp, halvparten av gruppen med regnskapsfører og revisor og en tredjedel av de med bare revisor gjort samme feilen. Det er vanskelig å si noe om hvorfor denne skilnaden har oppstått. En mulig forklaring kan være at regnskapsfører bruker en standardformulering i alle årsberetninger som de hjelper til å utforme for kundene sine, men at denne formuleringen ikke gir overordnet informasjon om foretaket og dermed er mangelfull. En annen forklaring kan være at utarbeidelse av årsberetning ikke i alle tilfeller vil være en del av regnskapsførers rolle, slik som beskrevet i teorikapitlet, samtidig som foretakene som velger bort hjelp generelt har bedre regnskapskompetanse. Det vil alltid være revisors rolle å kontrollere utsagnet om rettvise oversikt.

Figur 22 Gjennomsnittlig poengsum for rettviseende oversikt i årsberetningen.

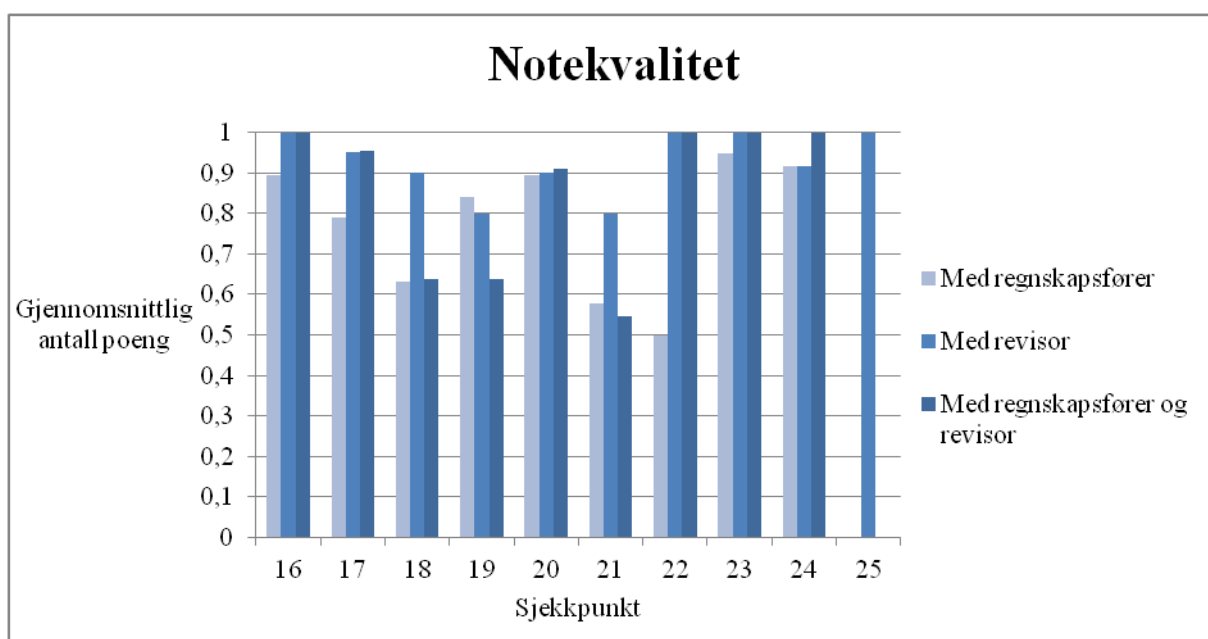
Det ellefte sjekkpunktet, om styrets handleplikt, var kun relevant for 4 av foretakene i hver av gruppene. Av disse få foretakene, gjorde de med revisor og regnskapsfører det best. Av selskapene som brukte regnskapsfører nevnte ikke 1 av 4 at handleplikten, mens alle fire i gruppen med revisor og regnskapsfører nevnte handleplikten samt tiltak som var iverksatt. For de med kun revisor var det 1 av foretakene som ikke fikk full score. Dette foretaket nevnte handleplikten, men redegjorde ikke for om det var iverksatt tiltak.

Resultatet fra målingen av årsberetningskvalitet kan oppsummeres med at det er større forskjell mellom gruppene enn for rapporteringskvalitet. Gjennomsnittlig årsberetningskvalitet for foretakene med regnskapsfører er 80,0 %, med revisor 91,1 % og med begge deler 88,2 %. Dette antyder anvendelse a revisor bidrar gir bedre kvalitet på årsberetningene, enn bruk av regnskapsfører alene.

Å kontrollere årsberetningen er bestandig en del av revisors rolle, noe som er en mulig forklaring på at foretak med revisor gjør det best. Revisor skal, som nevnt i teorikapittelet, vurdere om opplysninger i årsberetningen om rettviseende oversikt, forutsetningen om fortsatt drift og forslag til anvendelse av overskudd eller dekning av tap er i samsvar med lov og forskrifter, og om opplysningene er konsistente med årsregnskapet (EY, 2013). Regnskapsførers rolle er ikke like klart definert i loven, og det er kanskje ikke er like vanlig at regnskapsfører påtar seg oppgaver knyttet til årsberetningen. Dette var også en del av argumentasjonen i NOU 2008:12 for å beholde revisjonsplikten (NOU 2008:12).

Notekvalitet

Resultatene fra målingen av notekvalitet drar i ulike retninger for hver av gruppene. Figur 23 viser gjennomsnittlig antall poeng gruppene har oppnådd for hvert enkelt sjekkpunkt for notekvalitet. Vi avdekket vi ingen nevneverdige forskjeller for sjekkpunktene om spesifisering av skattekostnad (punkt 20), sammenslåing i resultatregnskapet (sjekkpunkt 23) og avskrivningsnote (sjekkpunkt 24). Det var svært få av foretakene som hadde fordring og gjeld i konsern (sjekkpunkt 22) og immaterielle eiendeler (sjekkpunkt 25), slik at vi ikke kan påstå at verken regnskapsfører, revisor eller begge deler er best på disse punktene.

Figur 23 Gjennomsnittlig antall poeng for sjekkpunkt for notekvalitet for foretak med hjelp.

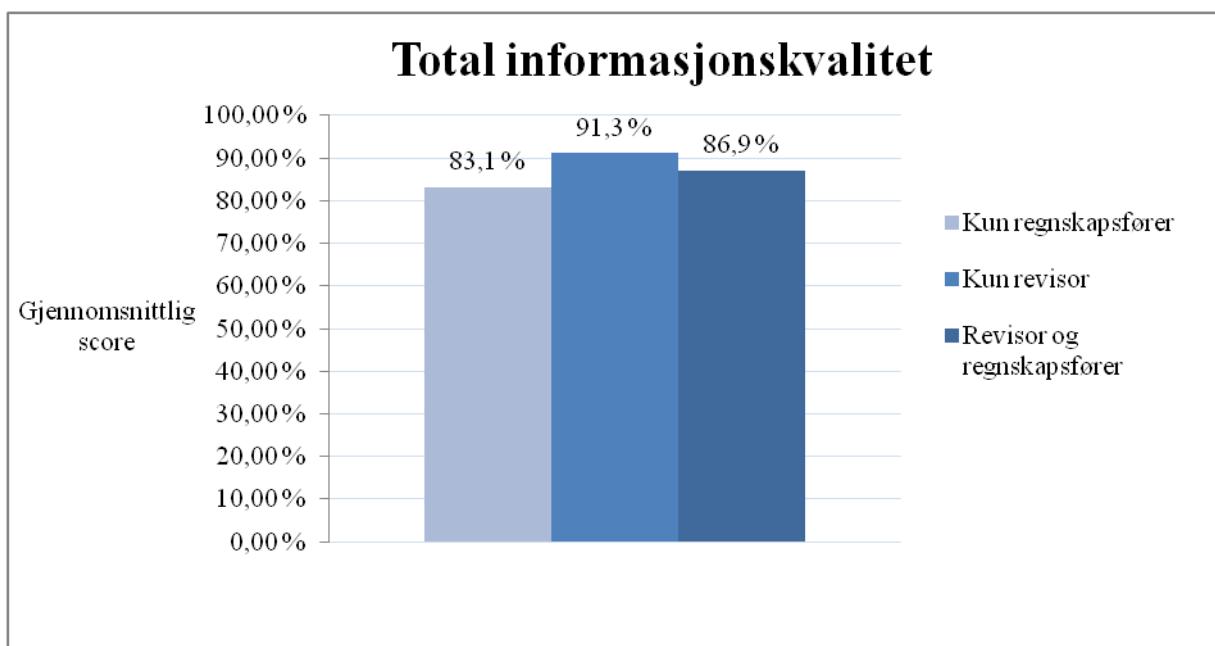
For notekravene om selskapets aksjekapital og pålydende, identiteten til aksjeeiere og om de har en ledende posisjon i selskapet (sjekkpunkt 16 og 17), gjør de med revisor eller både regnskapsfører og revisor det litt bedre enn selskapene med kun regnskapsfører. For sjekkpunktene 18, 19 og 21 er derimot resultatene ikke like entydige. For antall årsverk (sjekkpunkt 18) gjør de med kun revisor det betydelig bedre enn de andre gruppene, mens for obligatorisk tjenstepensjon gjør gruppene med bare regnskapsfører og bare revisor det bedre enn gruppen med begge deler. Angående noten om regnskapsprinsipper (sjekkpunkt 21) er resultatet også overraskende, da gruppen med kun revisor utmerker seg positivt.

På notekvaliteten oppsummert gjør revisor det best, med gjennomsnittlig score på 90,9 %. Det er liten forskjell mellom de som bruker ekstern regnskapsfører og både revisor og regnskapsfører. De med regnskapsfører scorer 79,4 % og foretakene med begge typene

ekstern hjelp scorer 82,6 %. Dette er overraskende, da det mest logiske er at mer hjelp ville føre til best resultat. En mulig forklaring kan være at forskjellen skyldes forhold eller karakteristikk ved foretakene, og ikke typen hjelp. En annen mulig årsak kan være at de som kun bruker revisor får såkalt regnskapsteknisk bistand for oppsettet av noter, mens de som bruker regnskapsfører eller begge deler ikke benytter seg av hjelp med notene. Vi kan overhodet ikke slå fast at dette er tilfellet. På bakgrunn av dette resultatet kan vi ikke konkludere med hvilken type hjelp som bidrar til best notekvalitet.

Total informasjonskvalitet

Resultatene tyder på at regnskapene som er produsert med ekstern hjelp generelt har god kvalitet, uavhengig av typen hjelp som blir benyttet. Når vi summerer opp gjennomsnittlig score for alle sjekkpunktene, og kommer fram til at gjennomsnittlig total informasjonskvalitet, får de som bruker regnskapsfører en score på 83,1 %. De som bruker revisor scorer gjennomsnittlig 91,3 % og de som bruker begge deler scorer i snitt 86,9 %.

Figur 24 Gjennomsnittlig total informasjonskvalitet for selskaper med ulike typer hjelp.

Av resultatene ovenfor kan vi bemerke oss at det ikke er nevneverdig forskjell mellom gruppens rapporteringskvalitet. Samtidig ser vi at resultatene drar i forskjellige retninger for en del av sjekkpunktene knyttet til notekvalitet. Det mest overraskende med notekvaliteten, var at de med kun revisor gjorde det best. Det er vrient å komme med en forklaring på dette uten å undersøke nærmere typen bistand foretakene har fått fra regnskapsfører og/eller revisor til utarbeidelsen/kontroll av noter.

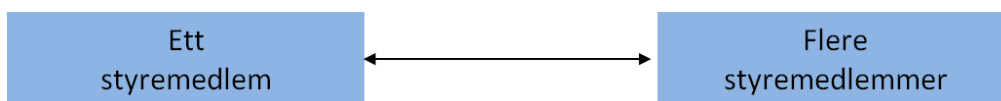
Forskjellen mellom gruppene kommer tydeligst fram for årsberetning, og her er det foretakene med revisor eller både revisor og regnskapsfører som gjør det best. Dette tyder på at revisor bidrar positivt til kvaliteten på årsberetningen. Vi kan ikke dra sikre konklusjoner om hva slags type hjelp som er best når det kommer til rapporterings- og notekvalitet.

5.3 Eksterne i foretakets ledelse

Delkapittelets hovedfokus er på foretakene som ikke bruker ekstern hjelp. Formålet med analysen i dette delkapittelet, er å besvare forskningsspørsmål 3: *Vil eksterne personer i foretakets ledelse føre til bedre informasjonskvalitet?* Med eksterne i foretakets sikter vi til fire forhold ved et foretak: hvorvidt det er flere enn ett styremedlem, om daglig leder og styreleder er samme person, om det er andre medlemmer i styret enn kun selskapets aksjeeiere og om foretaket er et enpersonsselskap. Dette skillet gjør vi med bakgrunn i aksjelovens organisatoriske regler, samt på grunn av at teori om styring og kontroll av foretak påpeker at eksterne i ledelsen kan tilføre mer kompetanse og kontroll til foretaket, noe vi tror kan øke informasjonskvaliteten. Delkapittelet deles inn med hensyn på den organisatoriske strukturen og ledelsessammensetningene som sammenligningen gjøres ut fra. For å gjøre funnene oversiktlig sammenligner vi kun den overordnede kvaliteten for hvert av kvalitetsbegrepene, og ikke for hvert enkelt sjekkpunkt som ovenfor.

Antall styremedlemmer

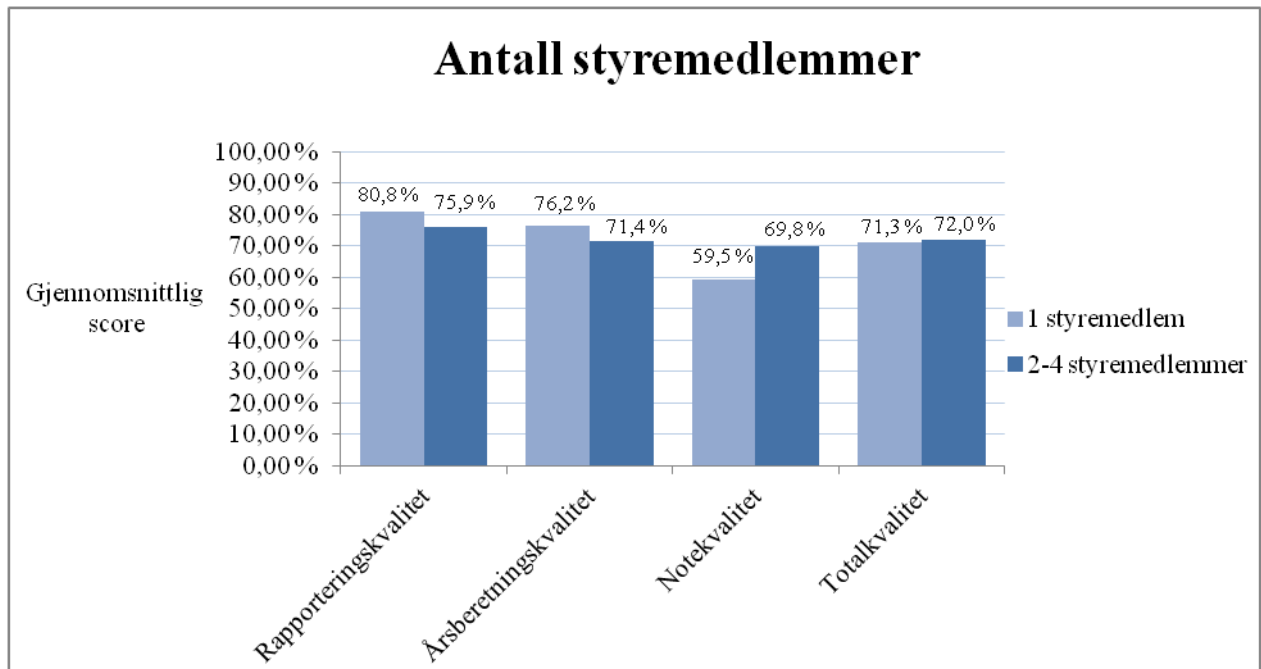
Først undersøker vi om antall styremedlemmer kan ha innvirkning på informasjonskvaliteten. I utvalget har vi en gruppe på 26 foretak med ett styremedlem, og 14 foretak med 2-4 styremedlemmer.

Figur 25 *Sammenligning av informasjonskvalitet for foretak med ett eller flere styremedlemmer.*

Når vi sammenligner gjennomsnittlig score for rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet og notekvalitet finner vi ingen entydig sammenheng mellom antall styremedlemmer og informasjonskvalitet. For rapporteringskvalitet og årsberetningskvalitet gjør foretakene med ett styremedlem det best, mens på notekvaliteten er det foretakene med flere styremedlemmer som får best resultat. Utfallet er at gjennomsnittlig total informasjonskvalitet er 71,3 % for foretak med enpersonsstyre, og 72,0 % for de med flere i styret ($p=0,86$, $t=0,18$). P-verdiene til samtlige kvalitetsbegreper er høyere enn signifikansnivået (se Vedlegg 7 Resultater fra t-

tester), noe som gjorde at vi ikke kan konkludere med at det er forskjell i informasjonskvalitet mellom foretak med ett eller flere styremedlemmer.

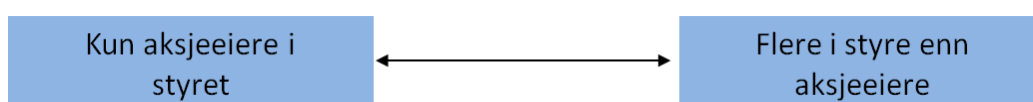

Figur 26 Gjennomsnittlig score for de forskjellige kvalitetsbegrepene for foretak med ett eller flere styremedlemmer.

Styret har det endelige ansvaret for årsregnskapet, og flere styremedlemmer vil både kunne tilføre selskapet kompetanse, men også opptre som en kontrollør av den finansielle informasjonen. Derfor er resultatet noe overraskende. En mulig forklaring kan være at styremedlemmer i selskapene i utvalget rekrutteres fra aksjeeiers nære krets, og dermed ikke bidrar med reell kontroll eller ekstra kompetanse. Norsk forskning antyder at dette er tilfellet i mange aksjeselskaper (e.g. Berzins & Bøhren, 2009; Kierulf, 2004).

Andre medlemmer i styret enn selskapets aksjeeiere

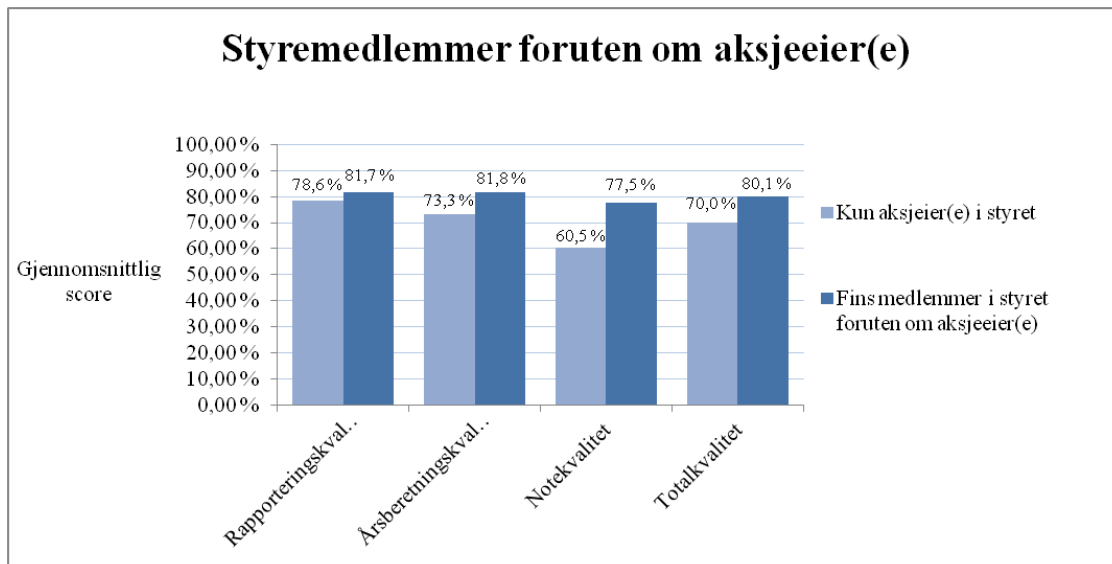
Vi undersøkte om styremedlemmer som ikke er aksjeeier kunne ha en positiv innvirkning på informasjonskvaliteten. I utvalget har vi en gruppe på 34 foretak der det kun er selskapets aksjeeiere som er representert i styret, og 6 foretak hvor det fins styremedlemmer foruten om aksjeeiere.

Figur 27 Sammenligning av informasjonskvalitet for foretak med og uten styremedlemmer som ikke er aksjeeiere.

I sammenligningen av gjennomsnittlig score på rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet og notekvalitet ser vi at selskap med andre medlemmer av styret enn kun aksjeeiere gjør det bedre på samtlige. Forskjellen er aller størst for notekvalitet, der de med andre medlemmer enn aksjeeiere i styret gjør det nesten 17 prosentpoeng bedre.

Figur 28 Gjennomsnittlig score for de forskjellige kvalitetsbegrepene for foretak med og uten styremedlemmer foruten om aksjeeiere.

Gjennomsnittlig total informasjonskvalitet er 70,0 % for foretak med kun aksjeeiere i styret, og 80,1 % der også andre enn aksjeeiere sitter i styret ($p=0,16$, $t=1,58$). Det kan være på grunn av at disse styremedlemmene er uavhengig av eventuelle særinteresser man kan ha som aksjonær, eller at slike eksterne styremedlemmer typisk har en mer profesjonell, kompetent og kontrollerende holdning. T-testen viser at forskjellen mellom gruppegjennomsnittene ikke er statistisk signifikant for noen av kvalitetsbegrepene (se vedlegg 7 Resultater fra t-tester). En mulig forklaring er at det var få foretak som hørte til gruppen med andre i styret enn kun aksjeeiere, og at det dermed må en større forskjell til for at denne skal regnes som signifikant. Vi konkluderer med at det ikke er en signifikant forskjell mellom gjennomsnittene.

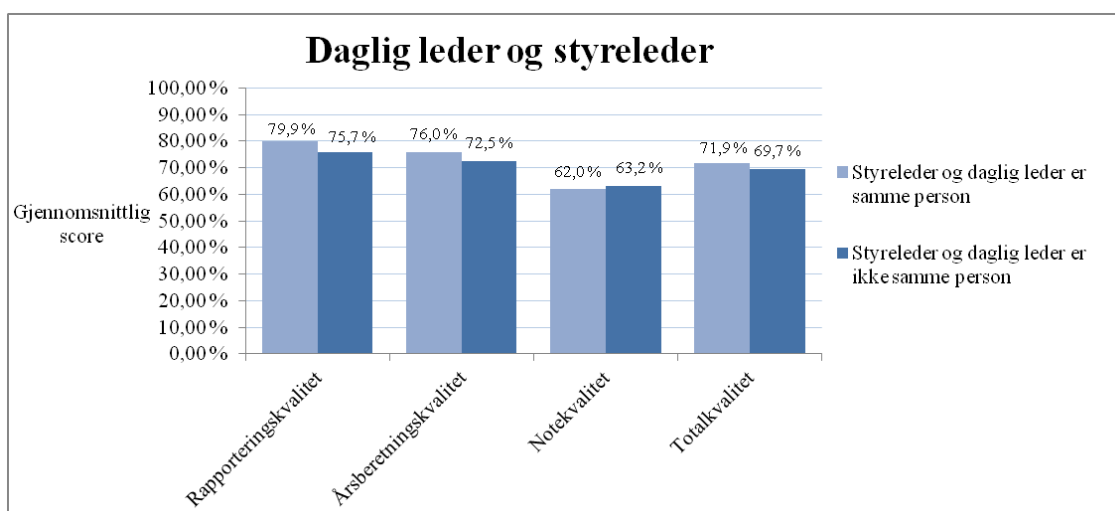
Daglig leder og styreleder

Videre analyserte vi hvorvidt selskap der styreleder og daglig leder ikke var samme person oppnådde bedre informasjonskvalitet. I utvalget vårt var det 27 selskaper der styreleder og daglig leder var samme person, og 9 der dette ikke var tilfellet. De resterende 4 foretakene hadde ikke daglig leder og ble derfor holdt utenfor analysen.

Figur 29 Sammenligning av informasjonskvalitet for foretak der styreleder og daglig leder er samme/ulike personer.

Gjennomsnittlig score på rapporteringskvalitet og årsberetningskvalitet viste vi at selskap der styreleder og daglig leder var samme person gjorde litt bedre. For notekvalitet gjorde foretakene der styreleder og daglig leder ikke var samme person det best, men forskjellen var veldig liten.

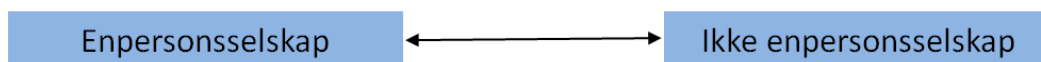

Figur 30 Gjennomsnittlig score for de forskjellige kvalitetsbegreper for foretak der styreleder og daglig leder samme person og styreleder og daglig leder ikke er samme person.

Oppsummert fikk gruppen der daglig leder og styreleder var samme person gjennomsnittlig informasjonskvalitet på 71,9 %, og foretakene der daglig leder og styreleder var ulike personer 69,7 % ($p=0,75$, $t=0,33$). Funnene var overraskende, da vi forventet at resultatene ville være omvendt. Der daglig leder og styreleder ikke er samme person forventet vi at styret i større grad kunne utøve sine tilsyns- og kontrolloppgaver ovenfor daglig leder, som i teorien kunne gi et bedre regnskap. Når det er sagt er det ikke sikkert at det er en faktisk forskjell mellom gruppene, da t-testene viser at det er langt fra en signifikant forskjell mellom gjennomsnittene på samtlige kvalitetsbegreper. Vi kan dermed ikke dra sikre konklusjoner om det fins en forskjell i informasjonskvalitet mellom gruppene.

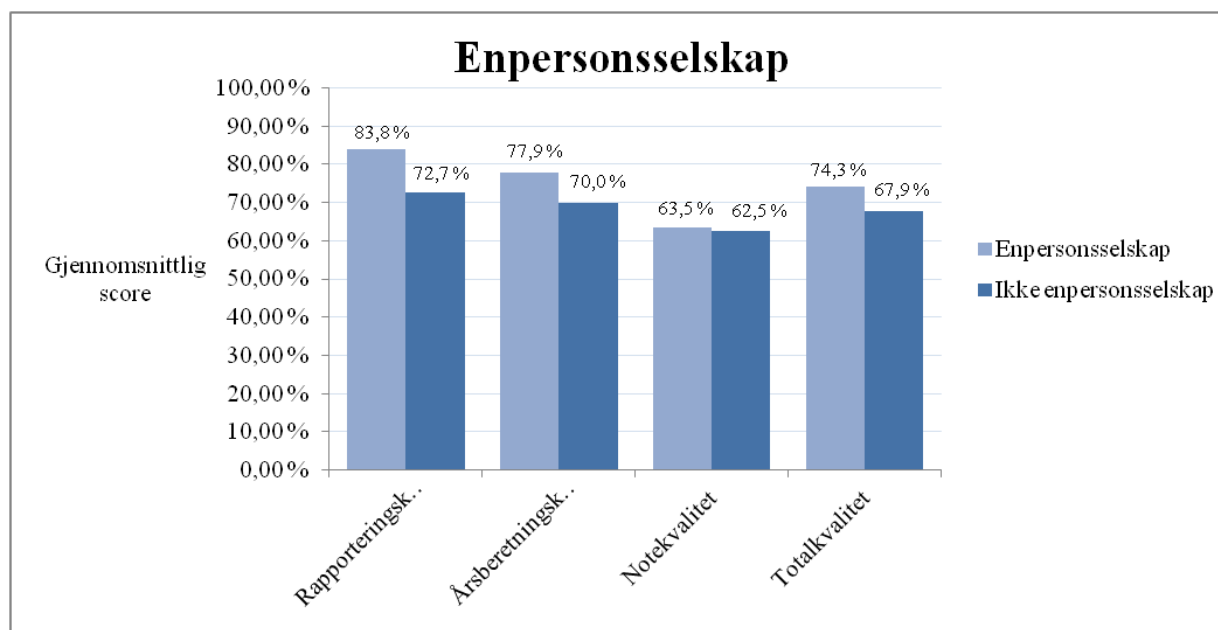
Enpersonsselskap

Den siste analysen gikk ut på å undersøke om enpersonsselskap hadde forskjellig informasjonskvalitet enn ikke-enpersonsselskaper. Når vi snakker om enpersonsselskap, sikter vi til et foretak hvor en og samme person utgjør generalforsamling, styret og eventuell daglig leder. I utvalget vårt var 23 foretak enpersonsselskaper, mens de resterende 17 ikke falt under denne kategorien.

Figur 31 Sammenligning av informasjonskvalitet mellom enpersonsselskaper og ikke-enpersonsselskaper.

Sammenligningen viste at selskap hvor bare en person utgjør selskapets ledelse og generalforsamling gjør det bedre på samtlige kvalitetsbegreper. Forskjellen er størst for rapporteringskvalitet og årsberetningskvalitet, der enpersonsselskapene gjorde det henholdsvis 11,1 og 7,9 prosentpoeng bedre.

Figur 32 Gjennomsnittlig score for de forskjellige kvalitetsbegreper for enpersonsselskaper og ikke-enpersonsselskaper.

Total informasjonskvalitet er 67,9 % for ikke- enpersonsselskaper, og 74,3 % for enpersonsselskaper ($p=0,15$, $t=1,47$). Funnet er svært overraskende, siden vi antok at eksterne i foretaket vil kunne bidra med kompetanse eller kontroll. T-testen viser riktignok at forskjellen mellom de fleste av kvalitetsbegrepene ikke er statistisk signifikant. Det eneste kvalitetsbegrepet hvor forskjellen er statistisk signifikant er gjennomsnittlig årsberetningskvalitet, hvor p-verdien er på 0,04 ($t=2,18$). Dette betyr at vi konkluderer med at

ikke-enpersonsselskaper gjør det signifikant dårligere enn enpersonsselskapene når det kommer til årsberetningen. Dette tyder på at eksterne i små foretaks ledelse ikke tilfører nødvendig kompetanse eller kontroll. Som nevnt tidligere tror vi dette skyldes at selskapsledelsen i utvalget rekrutteres fra aksjeeiers nære krets, og dermed ikke bidrar med reell kontroll eller ekstra kompetanse.

6 Diskusjon og konklusjon

I teorikapittelet gikk vi gjennom hvordan loven har pålagt styret og daglig leder ansvaret for korrekt regnskap. Samtidig stilles det ingen regnskapskompetansekrav til verken styret eller daglig leder, og loven tillater en svært enkel organisasjonsstruktur. Loven angir heller ikke hvem som skal utføre regnskapsføringen. Selskapet står dermed fritt for å gjennomføre regnskapsføringen selv eller utkontraktere dette til ekstern regnskapsfører. Etter lovendring i 2011 kan små aksjeselskaper også fravelge revisor. Dette åpnet for at små aksjeselskaper kan stå helt uten noen form for ekstern hjelp eller kontroll i sin regnskapsføring. Vi ønsket å undersøke om informasjonskvaliteten kan under slike forhold kunne bli mangelfull. Hovedmålet med studien ble derfor å finne ut hvorvidt ekstern kompetanse og kontroll har en påvirkning på informasjonskvaliteten. Undersøkelsens problemstilling er:

”Hvilken betydning har bruk av ekstern kompetanse og kontroll for årsregnskapets informasjonskvalitet i små aksjeselskaper?”

Denne oppgaven definerte vi informasjonskvalitet som *”i hvilken grad en samling av iboende egenskaper oppfyller informasjonskravene til årsregnskapet som er gitt i regnskapsloven.”* Graden av informasjonskvalitet handlet derfor om andel oppfyllelse av regnskapslovens informasjonskrav. Informasjonskravene gis i form av krav om rapportering, årsberetning og noter, og derfor delte vi også total kvaliteten inn i tre dimensjoner, altså rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet og notekvalitet. Med bakgrunn i definisjonen av informasjonskvalitet utviklet vi et måleinstrument bestående av totalt 25 sjekkpunkter og tilhørende poengskala som fanget opp hver av dimensjonene til informasjonskvalitet.

Måleinstrumentet ble anvendt på regnskaper til 80 selskaper. Selskapene i utvalget oppfylte de kumulative lovkravene i asl. § 7-6, var hjemmehørende i Troms, ble stiftet i løpet av 2012 og hadde en aksjekapital på 30 000. Vi delte utvalget inn i grupper basert på bestemte foretakskarakteristikk knyttet til kompetanse og kontroll og foretok sammenligninger av gjennomsnittlig informasjonskvalitet. Dette var for å se om det var en sammenheng mellom de relevante foretakskarakteristikkene og nivået på informasjonskvaliteten.

Foretakskarakteristikkene vi grupperte etter var med eller uten regnskapsfører og/eller revisor, typen hjelp (regnskapsfører, revisor eller begge deler) og eksterne i selskapets ledelse. Videre konklusjoner er basert på resultater fra den gjennomførte undersøkelsen.

6.1 Undersøkelsens resultater

Analysen resulterte i en rekke interessante funn. Vårt viktigste funn var at foretak med hjelp i snitt oppnådde høyere informasjonskvalitet enn de uten hjelp. Foretakene med hjelp var overlegen på samtlige kvalitetsdimensjoner, og oppnådde i snitt en total informasjonskvalitet på 15 prosentpoeng høyere enn de uten hjelp. Når vi sammenlignet informasjonskvalitet for de ulike typene hjelp (ekstern regnskapsfører versus revisor) fikk vi ikke like entydige resultater. Det tydeligste utfallet fra analysen var at revisor bidro til bedre kvalitet på årsberetningen, men for rapporteringskvalitet og notekvalitet så vi ikke en like klar sammenheng mellom typen hjelp og kvalitetsscore.

De siste sammenligningene var med hensyn på om selskapene hadde eksterne personer i selskapets ledelse. Her antydte én av sammenligningene at eksterne i foretakets ledelse ga bedre informasjonskvalitet. Dette gjaldt foretak der andre enn selskapets aksjeeiere var representert i styret, men en t-test avslørte at forskjellen ikke var statistisk signifikant. Samtidig tydet de øvrige sammenligningene på at foretak med eksterne i ledelsen fikk lavere informasjonskvalitet. De selskapene med flere styremedlemmer, der styreleder og daglig leder ikke var samme person og som ikke var enpersonsselskap oppnådde lavere informasjonskvalitet. De fleste t-testene viste at forskjellene heller ikke var statistisk signifikant. Årsberetningskvaliteten var signifikant dårligere i ikke-enpersonsselskaper enn i enpersonsselskaper.

6.2 Diskusjon og konklusjon

Ut fra oppsummeringen ovenfor skal vi svare på forskningsspørsmålene og problemstillingen.

Vil bruk av ekstern regnskapsfører og/eller revisor føre til at regnskapene har bedre kvalitet?

Resultatene våre tyder på at regnskapsfører og/eller revisor fører til bedre informasjonskvalitet. Dette samsvarer med den teoretiske forankringen vår om at regnskapsfører og revisor representerer en objektiv og kompetent tredjepart som sikrer kvaliteten på regnskapsinformasjonen. Dette føyer seg i samme retning som resultatene fra evalueringen av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper, som avdekket svekket regnskapskvalitet og kvalitet på ligningene blant foretak som valgte bort revisor (Langli, 2015). Som vi redegjorde for i teorikapitlet er regnskapsfører- og revisoryrket underlagt streng regulering, blant annet for å sikre at årsregnskapet blir ivaretatt på en tilfredsstillende måte og innehar en tilstrekkelig kvalitet. Resultatet indikerer denne strenge reguleringen har

ønsket virkning, i alle fall når det kommer til oppfyllelse av regnskapslovens informasjonskrav.

Selv om foretakene med hjelp i snitt oppnådde bedre informasjonskvalitet, var det flere av foretakene uten hjelp som produserte regnskap av tilfredsstillende kvalitet. Dette kan tyde på at flere av foretakene som har valgt bort ekstern hjelp, selv innehar den nødvendige regnskapskompetansen. På den andre siden var det mange i denne gruppen som oppnådde så lav kvalitet at de kunne dratt nytte av å anvende regnskapsfører eller revisor.

Prop. 51 L (2010-2011) og NOU 2008:12 advarte at regnskapene kunne få lavere kvalitet, og at det derfor kunne bli økt behov for kontrollinnsats fra regnskapsbrukerne når revisjonsplikten falt bort. Resultatene våre indikerer at dette er tilfellet, da regnskap produsert uten hjelp jevnt over holdt lavere kvalitet. Samtidig er dette kanskje ikke av så stor betydning, da unntaket gjelder en gruppe foretak som ofte har færre regnskapsbrukere (Langli, 2009). På akkurat dette punktet har NOU 2008:12 blitt kritisert, siden flertallets anbefaling om å beholde revisjonsplikten for små foretak, ble dratt uten å basere argumentasjon på empiri. Utvalget begrunnet revisjonsbehovet med bakgrunn i regnskapsbrukernes informasjonsbehov. De diskuterte regnskapsbrukerne på generell basis, uten å ta hensyn til at små aksjeselskaper har færre eller ingen regnskapsbrukere (Langli, 2009; Frøyshov & Johansen, 2011).

NOU 2008:12 tok heller ikke hensyn til at denne gruppen foretak utgjør en svært liten andel av Norges økonomi og verdiskapning. Siden lovendringen har fravalgselskapene har i snitt oppnådd en nettobesparelse på rundt 20 000 kroner i året. På grunn av disse selskaperes begrensede økonomiske betydning, har vi vansker med å se for oss at nytten av en lovpålagt revisjon overstiger denne kostnadsbesparelsen. Ser vi utenfor landets grenser, er trenden at terskelverdiene for å kunne fravelge revisjon øker. Dette betyr at fordelene med å la selskapene selv bestemme hvorvidt de vil ha revisor eller ikke vurderes som høyere enn ulempene (Langli, 2015).

I forlengelse av dette kan en stille spørsmål ved hvorvidt det er nødvendig med så omfattende regnskapskrav for små aksjeselskaper basert på en kost/nytte-betraktning. Vil kostnadene selskapene bruker på å produsere årsregnskapene, oppveies av nytten brukerne har av regnskapet? Et lite aksjeselskap har ofte få eller ingen regnskapsbrukere som er avhengige av årsregnskapet for å få økonomisk informasjon. Selskapene har ofte verken ansatte, lån, potensielle investorer eller leverandører som yter kreditt (Langli, 2009). Den viktigste regnskapsbrukeren er derfor som regel offentlige myndigheter, som ønsker å sikre riktig

skatte- og avgiftsbelastning. Riktige skatte- og avgiftsoppgaver sikres ikke av årsregnskapet, men av bokføringen. Behovet for de to siste stegene i regnskapsprosessen, det vil si periodisering og måling samt informasjon og offentliggjøring (se kapittel 2.3.2), er dermed begrenset. Fra en kost-/nyttebetraktning er kanskje bokføringsplikt tilstrekkelig for aksjeselskaper av denne størrelsen.

En slik forenkling for små aksjeselskaper har ikke vært mulig. EU-retten har tidligere krevd en relativt omfattende regnskapsplikt for alle selskaper med begrenset økonomisk ansvar (NOU 2003:23). Nylig har et regnskapsdirektiv fra EU åpnet for betydelige forenklinger for de aller minste selskapene, og et regnskapslovutvalg er nedfelt for å realisere forenklingene i norsk lov (Finansdepartementet, 2014). I fremtiden kan vi derfor forvente en regnskapslov som gir større samsvar mellom kostnadene de minste regnskapspliktige bruker for å utarbeide regnskapene, og nytten brukerne har av årsregnskapet.

Hvilken type hjelp vil bidra til best informasjonskvalitet - regnskapsfører, revisor eller begge deler?

Selv om revisor og regnskapsfører er underlagt delvis samme regulering, er det også forskjell mellom deres roller, ansvar og type tjenester de leverer til kunder. Analysen gir ikke et klart svar om hvem som bidrar til best informasjonskvalitet av revisor og regnskapsfører. Dette kan tyde på at regnskapsfører og revisor til en viss grad har overlappende oppgaver når det kommer til sikring av kvaliteten på finansiell rapportering. Dette var også en del av argumentasjonen for å fjerne revisjonsplikten for små aksjeselskaper. Departementet poengterte i Prop. 51 L (2010-2011) at majoriteten av små aksjeselskaper benyttet seg av ekstern regnskapsfører, noe de mente økte kvaliteten på regnskapene. Vår analyse underbygger med andre ord denne argumentasjonen.

Resultatene avdekket riktignok én forskjell i kvalitet for de ulike typene hjelp, da funnene indikerer at revisor bidrar til bedre kvalitet på årsberetningen. Dette tror vi har sammenheng med forskjeller mellom revisors og regnskapsførers roller. Revisor skal alltid kontrollere årsberetningen, mens det er større variasjon i hva slags tjenester en regnskapsfører utfører for sine kunder. Utarbeidelse av årsberetning er med andre ord ikke nødvendigvis inkludert i regnskapsføreroppdraget.

Vil eksterne i foretakets ledelse føre til bedre informasjonskvalitet?

Vi ble interessert i argumentasjonen knyttet til de forenklingene som skjedde i aksjelovgivningen i midten av 2013. Lovgiver hadde et ønske om å gi selskapene stor frihet til selv å regulere sine organisasjonsmessige forhold (Innst. 347 L (2012–2013)). Før lovendringen viste Knudsen-utredningen (2011) til erfaringer fra andre land og norske aksjeselskaper med under 3 millioner i aksjekapital. Så langt utredningen kjente til hadde det ikke vært registrert negative erfaringer med bare ett eller to styremedlemmer. Her mente utredningen at selskaper med en aksjeeier som selv står for den daglige driften ikke har behov for eksterne i foretaket og burde kunne bestemme hvordan selskapet skal organiseres (Knudsen-utredningen, 2011). Fokus rettet seg noe ensidig mot aksjeeiers interesser. Der eier og ledelse er samme person, vil det naturlig nok ikke forekomme noen interessekonflikt mellom eierskap og ledelse. Det grunnleggende eierstyringsproblemet som oppstår når eierskap og kontroll skiller lag ved at eierne delegerer makt til ledere med svake lønnsomhetsinsentiver vil dermed ikke gjøre seg gjeldende (Berzins & Bøhren, 2009).

Knudsen-utredningen og Prop. 111 L (2012-2013) tok ikke for seg eventuelle negative konsekvenser av en enkel ledelsessammensetning og organisasjonsstruktur. Teorikapittelet slår fast at flere i selskapets ledelse kan tilføre kontroll og kompetanse. Aksjeloven legger ansvar for tilsyn og kontroll med daglig leder til styret, noe som kan synes umulig der styret og daglig leder er en og samme person. Samtidig slår loven fast at ledelsen i selskapet skal ivareta selskapets interesser og sikre oppfyllelse av lovkrav, og ikke eventuelle særinteresser som aksjeeiere kan ha. Dette kan være vanskelig å ivareta i en ledelse kun bestående av aksjeeiere. Intern kontroll understreker viktigheten av arbeidsdeling. I foretak der ledelsen er kun en person, vil arbeidsdeling i ledelsen ikke forekomme, og det blir vanskelig å oppnå en god intern kontroll. Kan ledelsens oppgaver knyttet til årsregnskapet bli ivaretatt i et selskap hvor en person har på seg alle hattene og opptrer som generalforsamling, styre og daglig leder ene og alene?

Funnene fra undersøkelsen gir ikke et klart svar på hvorvidt eksterne i foretakets ledelse fører til høyere eller svekket informasjonskvalitet. De fleste av sammenligningene tydet overraskende nok på at eksterne i ledelsen fører til verre regnskapskvalitet, men siden de fleste av forskjellene ikke var statistisk signifikant tør vi ikke å dra sikre konklusjoner om dette.

Resultatet kan tyde på at så små selskaper ikke får tilført mer kompetanse og kontroll av eksterne personer i foretakets ledelse, og vil heller kunne dra større nytte av å bruke regnskapsfører eller revisor for å sikre informasjonskvaliteten. Vi tror årsaken til dette er at ledelsen i slike selskaper ikke blir rekruttert på bakgrunn av behovet for kompetanse og kontroll, men heller velges blant aksjeeiers venner og familie. Dette antyder tidligere forskning om ledelse i norske aksjeselskaper. Analyser fra norsk næringsliv viser at rekruttering og sammensetning av selskapsledelsen ofte er tilfeldig. Rekrutteringen handler ofte om kjennskap og vennetjenester, og ikke søk etter kompetanse (Kierulf, 2004). Berzins og Bøhren (2009) advarer om at intern familie- og vennerekuttering til ledelsen kan skape innavl og inkompetanse i aksjeselskaper. Dersom vi hadde målt faktisk kompetanse og kontroll innad i foretakene eller hatt større utvalg kunne vi kanskje fått et tydeligere svar på dette forskningsspørsmålet.

Hvilken betydning har bruk av ekstern kompetanse og kontroll for årsregnskapets informasjonskvalitet i små aksjeselskaper?

Diskusjonen ovenfor gir oss delvis klare og uklare svar på problemstillingen. Svaret som framstår som klarest er undersøkelsens sterke indikasjoner på at ekstern kompetanse og kontroll i form av revisor og/eller regnskapsfører bidrar til høyere informasjonskvalitet. Svaret er ikke like åpenbart når det kommer til ekstern kompetanse og kontroll i selskapets ledelse. Resultatene gir indikasjoner på at eksterne personer i selskapets ledelse gir lavere informasjonskvalitet. Vi tror at eksterne personer i ledelsen ikke tilfører nødvendig kompetanse og kontroll i foretak på denne størrelsen.

Vår anbefaling til små aksjeselskaper blir dermed å benytte seg av ekstern regnskapsfører eller revisor, da disse vil kunne bidra med kompetanse og kontroll som vil gi tilfredsstillende kvalitet på økonomisk rapportering. Samtidig stiller vi spørsmål ved hvorvidt det er nødvendig å øke kvaliteten på årsregnskapene til disse foretakene hvis de ikke har eksterne regnskapsbrukere.

6.3 Forslag til videre forskning

Mens vi gjennomførte denne undersøkelsen ble vi opptatt av hvem som bruker regnskapene til små aksjeselskaper, og om det har noe for seg at denne gruppen foretak har regnskapsplikt. En mulig undersøkelse er derfor å finne ut hvorvidt små aksjeselskaper og lignende typer selskap faktisk bør være regnskapspliktige.

Det hadde også vært interessant å gjennomføre samme type undersøkelse med et enda større utvalg fra hele landet. I en slik undersøkelse kunne det vært nyttig å bruke flere datakilder, slik at man kunne avdekke hva forskjellen i informasjonskvalitet skyldes på en mer valid måte. Vårt kvalitetsbegrep dreier seg kun om oppfyllelse av informasjonskravene. Det kunne vært interessant å undersøke om revisor eller regnskapsfører vil bidra til bedre kvalitet på andre områder også, for eksempel skatteregnskapet. Siden tidligere forskning antyder at større revisjonsselskaper bidrar til bedre regnskapskvalitet (Bjørnerud & Vestli, 2013), kunne det vært interessant å utføre en undersøkelse der man sammenligner regnskapskvalitet med hensyn på størrelsen av regnskapsførerfirmaet. I hvilken grad de ulike støttepersoner som revisor, regnskapsfører og eksterne personer i ledelsen har nødvendig kompetanse og utøver kontroll, kan vår studie ikke bekrefte. En undersøkelse hvor vi trekker inn informasjon og utsagn fra disse personene, eller fra øvrige personer i selskapet sine vurderinger om kompetanse og kontroll vil kunne bidra til mer pålitelige resultater.

7 Litteraturliste

- Aaker, D. A. & Kumar, G. S., 1998. *Marketing research*. 6. utgave red. New York: Wiley.
- Agdesteen, Ø., 2013. Internkontroll over finansiell rapportering. *Praktisk økonomi & finans*, 29(2), pp. 33-51.
- Andenæs, M. H., 2006. *Aksjeselskaper & allmennaksjeselskaper*. 1. utgave red. Oslo: Mads Henry Andenæs.
- Berzins, J. & Bøhren, Ø., 2009. Unoterte aksjeselskaper er viktige, utforskede og spesielle. *Praktisk økonomi & finans*, 25(2), pp. 65-76.
- Bjørnerud, L. & Vestli, H., 2013. *The impact of audit exemption and auditor choice in earnings quality in Norwegian limited companies*. Oslo: Handelshøgskolen BI Oslo.
- Brymen, A. & Bell, E., 2007. *Business research methods*. 2. utgave red. New York: Oxford University Press.
- Bråthen, T., 2008. Revisjonsplikten for AS, NUF og SPE. *Magma*, 11(6).
- Bråthen, T., 2013. *Selskapsrett*. 4. utgave red. Oslo: Universitetsforlaget.
- Buanes, F., 2009. *Advarer mot NUF-er*. [Internett]
Available at: <http://www.bt.no/na24/article689508.ece>
[Funnet 02. februar 2015].
- Cappelen, A. W., 2004. Revisors samfunnsansvar. *Revisjon og regnskap*, 74(5), pp. 39-42.
- Cordt-Hansen, H., Siebke, H. A. & Knudsen, E., 2010. *Revisorloven med kommentarer*. 4. utgave red. Oslo: Den norske revisorforening.
- Ellefsen, H. C., 2011. *NARF.no*. [Internett]
Available at: <http://www.narf.no/Nyhetsbrev/NARF-Nyhetsbrev/2011/Nyhetsbrev-fra-NARF--01---2011/Regnskapsforer-og-revisor/>
[Funnet 16 februar 2015].
- Elling, J. O., 2002. *Årsrapporten - teori og regulering*. 1. utgave red. København: Gads Forlag.
- Elvestad, K., 2009. Rådgivning og uavhengighet - hva kan revisor bidra med og hva må revisor si nei til?. *Praktisk økonomi & finans*, 25(4), pp. 35-43.
- EY, 2013. *God styreskikk*. 9. utgave red. Oslo: Ernst & Young AS.
- EY, 2013. *Årsavslutning 2013*. 1. utgave red. Oslo: Ernst & Young AS.
- Finansdepartementet, 2014. *Regnskapslovutvalg oppnevnt*. [Internett]
Available at: <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/Regnskapslovutvalg-oppnevnt/id2000929/>
[Funnet 14 mai 2015].
- Frøyshov, H. & Johansen, H. S., 2011. Revisjonsplikten for Norskregistrerte Utenlandske Foretak - en empirisk studie. *Praktisk økonomi & finans*, 27(1), pp. 49-63.
- Gulden, B. G., 2012. *Den eksterne revisor*. 8. utgave red. Oslo: Gyldendal Akademisk.

- Handeland, Ø. & Schwencke, H. R., 2011. *Regnskapsloven med kommentarer*. 2. utgave red. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Huneide, J.-E., Pedersen, K., Schwencke, H. R. & Haugen, D. O., 2014. *Årsregnskapet i teori og praksis*. 15. utgave red. Sandefjord: Gyldendal Akademisk.
- Høylye, K., Kristensen, R. & Opsahl, H., 2011. *God regnskapsføringsskikk : med kommentarer til lov og standarder*. 1. utgave red. Oslo: Gyldendal.
- Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P. A., 2011. *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. 3. utgave red. Oslo: Abstrakt forlag.
- Kaaby, J. T., 2013. *Bokføringsloven - med kommentarer til lov, forskrifter og god bokføringsskikk*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke.
- Kierulf, K., 2004. Rekruttering eller reproduisering til styrene. *Magma*, Issue 1.
- Klein, A., 2006. *Audit Committee, Board of Director Characteristics, and Earnings Management*. New York City: New York University School of Law.
- Knudsen, G., 2014. Modernisering og forenkling av aksjelovgivningen. *Lov og rett*, 53(9), pp. 550-569.
- Kristoffersen, T., 2005. *Årsregnskapet. En grunnleggende innføring*. 2. utgave red. Bergen: Fagbokforlaget.
- Langli, J. C., 2009. Hvem er brukerne av årsregnskapene til små aksjeselskaper, og trenger de reviderte regnskaper?. *Praktisk økonomi & finans*, Issue 1, pp. 104-119.
- Langli, J. C., 2010. *Årsregnskapet*. 9. utgave red. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Langli, J. C., 2015. *Evaluering av unntak for revisjonsplikt i små aksjeselskaper*, Oslo: Handelshøyskolen BI.
- Lind, D. A., Marchal, W. G. & Wathen, S. A., 2012. *Statistical techniques in business & economics*. 15. utgave red. New York: McGraw-Hill/Irwin .
- Moen, T.-G. & Havstein, B., 2009. *Regnskapsorganisasjon: bokføring og intern kontroll*. 5. utgave red. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Moen, T.-G. & Havstein, B., 2014. *Regnskapsorganisasjon - bokføring og intern kontroll*. 6. utgave red. Oslo: Cappelen Damm.
- NARF, 2014. *Ny standard for god regnskapsførerskikk (GRFS)*. [Internett]
Available at: <http://www.narf.no/Fagstoff/RF-regelverket/RF/Ny-standard-for-god-regnskapsforingsskikk-GRFS/>
[Funnet 3. mars 2015].
- PricewaterhouseCoopers, 2011. *Din guide for ansvarlig eierstyring og selskapsledelse*. Oslo: PricewaterhouseCoopers .
- Revisorforeningen, 2014. *Hva skjer?*. [Internett]
Available at: <http://www.revisorforeningen.no/d9656972/hva-skjer>
[Funnet 02. desember 2014].
- Saunders, M., Lewis, P. & Thornhill, A., 2012. *Research methods for business students*. 6. utgave red. Edinburgh: Pearson Education.

- Siebbe, H. A., 2009. Ny hvitvaskingslov. *Revisjon og regnskap*, Issue 3, pp. 32-36.
- Siebbe, H. A., 2009. Revisjon og rådgivning - etiske dilemmaer: Hva gjør revisor, og hva bør revisor gjøre?. *Praktisk økonomi & finans*, 25(4), pp. 45-53.
- Sæther, H. K., 2013. Anbefaling om regnskapsføreruttalelse. *Revisjon og regnskap*, Issue 2, pp. 28-30.
- Thoresen, P., 2005. Styrearbeid og daglig ledelse. Styret er "arkitekten"... daglig leder er "byggemesteren".... *Praktisk økonomi & finans*, Issue 4, pp. 3-13.
- Zikmund, W., Babin, B., Carr, J. & Griffin, M., 2013. *Business research methods*. 8. utgave red. Mason: Cengage Learning.

Juridiske kilder:

Norske lover

- Lov 15. januar 1999 nr. 2 om revisjon og revisorer (revisorloven eller revl.)
- Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven eller asl.)
- Lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap (regnskapsloven eller rskl.)

Norske regnskapsstandarder

- Norsk RegnskapsStandard 8 *God regnskapskikk for små foretak* (NRS 8)

Forarbeider og andre juridiske publikasjoner

- Innst. 347 L (2012–2013) Innstilling fra justiskomiteen om endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger)
- NOU 2003: 23 Evaluering av regnskapsloven
- NOU 1995: 30 Ny regnskapslov
- NOU 2008:12. Revisjonsplikten for små foretak
- Ot.prp. nr. 42 (1997-98) Om lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven)
- Prop. 111 L (2012-2013). Endringer i aksjelovgivningen mv. (forenklinger)
- Prop. 148 L (2010-2011) Endringer i aksjeloven mv. (nedsettelse av kravet til minste aksjekapital mv.)
- Prop. 51 L (2010-2011). Endringer i revisorloven og enkelte andre lover (unntak fra revisjonsplikt for små aksjeselskaper)

Offentlige dokumenter

Knudsen-utredningen. Knudsen, Gudmund. Rapport. *Forenklinger og modernisering av aksjeloven*. En utredning skrevet etter oppdrag Justis- og politidepartementet. Oslo 07. jan 2011.

Anbefalinger

Anbefaling av 17. desember 2012, utarbeidet av Norges Autoriserte Regnskapsførers Forening (NARF), Økonomiforbundet og Den norske Revisorforening (DnR) – Regnskapsførers uttalelse om utarbeidelsen av årsregnskapet

Standarder for kvalitetsstyring

NS-EN ISO 9000:2006 Systemer for kvalitetsstyring – grunntrekk og terminologi.

Vedlegg 1 Måleinstrument for informasjonskvalitet

Nedenfor er måleinstrumentet for informasjonskvalitet. Måleinstrumentet er delt inn i tre deler; rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet og notekvalitet.

Måleinstrument for rapporteringskvalitet
Sjekkpunkt nr. 1 Mangel på sammenslåing av poster: Resultatregnskapet og balansen
0 poeng <ul style="list-style-type: none">
• Svært detaljert spesifisering av poster i balansen og/eller resultatregnskapet slik at regnskapet fremstår som uoversiktlig (for eksempel at alle kontoene i kontoplanen er spesifisert eller at regnskapet viser mange irrelevante linjer)
1 poeng <ul style="list-style-type: none">
• Ikke for detaljert spesifisering av poster
Sjekkpunkt nr. 2 Oppdeling av poster i resultatregnskapet
0 poeng <ul style="list-style-type: none">
• Der posten <i>annen driftsinntekt</i> eller <i>annen driftskostnad</i> er høyere enn 100 000 og over 50 % av driftsinntekter kroner: Ingen oppdeling eller opplysning i note
1 poeng <ul style="list-style-type: none">
• Der posten <i>annen driftsinntekt</i> eller <i>annen driftskostnad</i> er høyere enn 100 000 kroner og over 50 % av driftsinntekter: Posten oppdeles ytterligere eller spesifiseres i note
• Der posten <i>annen driftsinntekt</i> eller <i>annen driftskostnad</i> ikke er høyere enn 100 000 kroner og over 50 % av driftsinntekter: Ingen oppdeling nødvendig
Sjekkpunkt nr. 3 Sammenslåing av poster: Balansen
0 poeng <ul style="list-style-type: none">
• Der poster som utgjør mer enn 20 % av balansesummen og over 100 000 kroner har blitt sammenslått uten at det gis note

1 poeng

- Der poster som utgjør mer enn 20 % av balansesummen og over 100 000 kroner er ikke blitt sammenslått eller er blitt sammenslått, men det er gitt note

Sjekkpunkt nr. 4

Oppdeling av poster: Balansen

0 poeng

- Der postene *øvrig langsiktig gjeld, annen kortsiktig gjeld, andre avsetninger og forpliktelser, øvrige fordringer* utgjør mer enn 20 % av balansesummen og over 100 000 kroner: Ingen oppdeling eller opplysning i note

1 poeng

- Der postene *øvrig langsiktig gjeld, annen kortsiktig gjeld, andre avsetninger og forpliktelser, øvrige fordringer* utgjør mer enn 20 % av balansesummen og over 100 000 kroner: Oppdeling eller opplysning i note
- Der postene *øvrig langsiktig gjeld, annen kortsiktig gjeld, andre avsetninger og forpliktelser, øvrige fordringer* ikke utgjør mer enn 20 % av balansesummen: Ingen note eller oppdeling nødvendig

Sjekkpunkt nr. 5

Avskrivning – sammenheng mellom resultatregnskap og balansen

0 poeng

- Der foretaket har varige driftsmidler med en begrenset levetid: Ingen avskrivningskostnad i resultatregnskapet eller at avskrivningen ikke har påvirkning på balanseført verdi av driftsmiddelet

1 poeng

- Der foretaket har varige driftsmidler med en begrenset levetid: Avskrivningskostnad i resultatregnskapet og avskrivningen har påvirket balanseført verdi av driftsmiddelet

Ingen registrering

- Der foretaket ikke har varige driftsmidler med begrenset levetid

Sjekkpunkt nr. 6

Årsresultatet overført til egenkapital - sammenheng mellom resultatregnskap og balansen

0 poeng

- Annen egenkapital/udekket tap i 2013 $\neq$ annen egenkapital/udekket tap i 2012 + årsresultat i 2013 etter utdeling til eiere, uten at det er gitt note som forklarer dette

1 poeng

- Annen egenkapital/udekket tap i 2013 = annen egenkapital/udekket tap i 2012 + årsresultat i 2013

Sjekkpunkt nr. 7**Sammenligningstall****0 poeng**

- Der selskapet har hatt regnskapsår i 2012: Mangel på sammenligningstall i resultatregnskapet og/eller balansen

1 poeng

- Der selskapet har hatt regnskapsår i 2012: Sammenligningstall for både resultatregnskapet og balansen

Ingen registrering

Der selskapet ikke har hatt regnskapsår i 2012

Måleinstrument for årsberetningskvalitet**Sjekkpunkt nr. 8****Virksomhetens art og hvor den drives****0 poeng**

- Verken informasjon om virksomhetens art eller hvor den drives

0,5 poeng

- Informasjon om enten virksomhetens art eller hvor den drives

1 poeng

- Informasjon om både virksomhetens art og hvor den drives

Sjekkpunkt nr. 9**Rettvisende oversikt over virksomhetens resultat og stilling****0 poeng**

- Ingen kommentar om rettvisende oversikt, eller kun gjengivelse av informasjon som allerede kommer fram i resultatregnskapet og/eller balansen

1 poeng

- Gir overordnede opplysninger om forretningsmessige forhold utover det som framkommer i resultatregnskapet og/eller balansen

Sjekkpunkt nr. 10**Fortsatt drift forutsetningen****0 poeng**

- Ingen kommentar til fortsatt drift-forutsetningen

0,5 poeng

- Ved usikker fortsatt drift: Kommentarer på at det er tvil om videre drift, men ingen redegjørelse for usikkerheten
- Ved avvikling: Kommentarer om at selskapet skal avvikles, men ikke hvordan avviklingsverdien beregnes (og dette framkommer heller ikke i note)
- Ved utvilsom fortsatt drift: Forutsetningen kommenteres, men bekreftes ikke

1 poeng

- Ved utvilsom fortsatt drift: Forutsetningen om fortsatt drift bekreftes
- Ved usikker fortsatt drift: Redegjørelse for usikkerheten
- Ved avvikling: Kommentarer om at selskapet skal avvikles, og årsberetning redegjør for hvordan avviklingsverdien er beregnet dersom det ikke framkommer av note

Sjekkpunkt nr. 11**Opplysning om styrets handleplikt****0 poeng**

- Ved reduksjon av egenkapitalen til under halvparten av aksjekapitalen: Ingen informasjon om styrets handleplikt

0,5 poeng

- Ved reduksjon av egenkapitalen til under halvparten av aksjekapitalen: Styrets handleplikt nevnes, men det kommenteres ikke hvorvidt det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet

1 poeng

- Ved reduksjon av egenkapitalen til under halvparten av aksjekapitalen: styrets handleplikt kommenteres, og det kommenteres hvorvidt det er besluttet eller satt i verk tiltak for å sikre selskapets drift, eventuelt å oppløse selskapet

Ingen registrering

- Der egenkapitalen ikke er redusert til under halvparten

Sjekkpunkt nr. 12

Bruk av overskudd/dekning av tap

0 poeng

- Der anvendelse av overskudd/dekning av tap ikke framkommer av årsregnskapet: Ingen kommentar om anvendelse av overskudd/dekning av tap

1 poeng

- Der anvendelse av overskudd/dekning av tap ikke fremkommer av årsregnskapet: Anvendelse av overskudd/dekning av tap kommenteres
- Der anvendelse av overskudd/dekning av tap framkommer av årsregnskapet: Ingen kommentar til anvendelse av overskudd/dekning av tap

Sjekkpunkt nr. 13

Arbeidsmiljø

0 poeng

- Der foretaket har ansatte: Ingen kommentar om arbeidsmiljø
- Der foretaket har ingen ansatte, og dermed ingen arbeidsmiljø: Kommentrar om arbeidsmiljø

0,5 poeng

- Der foretak har sysselsatt over 5 årsverk: Kommentrar om arbeidsmiljø og eventuelle tiltak av arbeidsmiljømessig betydning, men ingen kommentar om sykefravær

1 poeng

- Der foretaket har ingen ansatte: Det kommenteres at foretaket ikke har noe arbeidsmiljø
- Der foretaket har sysselsatt under 5 årsverk ansatte: Kommentrar om arbeidsmiljø og eventuelle tiltak av arbeidsmiljømessig betydning
- Der foretaket har sysselsatt over 5 årsverk: Kommentrar om arbeidsmiljø og eventuelle tiltak av arbeidsmiljømessig betydning og kommentar på sykefravær

Sjekkpunkt nr. 14**Likestillingssituasjonen****0 poeng**

- Likestillingssituasjonen er ikke kommentert

0,5 poeng

- Likestillingssituasjonen er kommentert, men andel kvinner/menn i styret og virksomheten ikke angitt

1 poeng

- Likestillingssituasjonen er kommentert og andelen kvinner/menn i styret og virksomheten er angitt

Sjekkpunkt nr. 15**Påvirkning på det ytre miljø****0 poeng**

- Forurensning på det ytre miljø er ikke kommentert

1 poeng

- Forurensning på det ytre miljø er kommentert

Måleinstrument notekvalitet

Sjekk punkt nr. 16

Selskapets aksjekapital, aksjer og pålydende

0 poeng

- Ingen opplysning om selskapets aksjekapital og aksjens pålydende

1 poeng

- Opplysning om selskapets aksjekapital og aksjens pålydende

Sjekkpunkt nr. 17

Selskapets aksjeeiere og om ledende personer eier aksjer

0 poeng

- Ingen opplysning om selskapets 10 største aksjeeiere

0,5 poeng

- Opplysning om selskapets 10 største aksjeeiere som eier over 5 % av aksjene, men ikke opplysning om styret eller daglig leder eier aksjer

1 poeng

- Opplysning om selskapets 10 største aksjeeiere som eier over 5 % av aksjene, og opplysning om styret eller daglig leder eier aksjer

Sjekkpunkt nr. 18

Gjennomsnittlig antall årsverk

0 poeng

- Ingen eller feil opplysning om antall årsverk i regnskapsåret eller opplysning

1 poeng

- Opplysning om antall årsverk eller ansatte i regnskapsåret

Sjekkpunkt nr. 19

Obligatorisk tjenestepensjon

0 poeng

- Ingen opplysning om obligatorisk tjenstepensjon

1 poeng

- Opplysning om obligatorisk tjenstepensjon

Sjekkpunkt nr. 20

Nødvendige opplysninger for å vurdere selskapets stilling og resultat: Spesifikasjon av skattekostnaden på betalbar skatt og endring utsatt skatt

0 poeng

- Ikke gitt spesifikasjon om skattekostnaden spesifisert på betalbar skatt og utsatt skatt

1 poeng

- Det er gitt spesifikasjon om skattekostnaden spesifisert på betalbar skatt og utsatt skatt

Sjekkpunkt nr. 21

Bruk av regnskapsprinsipper

0 poeng

- Ingen kommentar om regnskapsprinsipper eller en ”standardliste” der irrelevante prinsipper nevnes

1 poeng

- Oversikt over prinsipper som virker relevante for foretaket ut fra hvilke poster som fins i resultatregnskapet og balansen

Sjekkpunkt nr. 22

Konsern, tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet

0 poeng

- Der foretaket har fordring eller gjeld til foretak i samme konsern, tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet: Det angis ikke beløp fordelt på fordring, kortsiktig gjeld eller langsiktig gjeld

1 poeng

- Der foretak har fordring eller gjeld til foretak i samme konsern, tilknyttet selskap eller

felleskontrollert virksomhet: Beløpet angis fordelt på kortsiktig gjeld, langsiktig gjeld eller fordring

Ingen registrering

- Der foretak ikke har fordring eller gjeld til foretak i samme konsern, tilknyttet selskap eller felleskontrollert virksomhet

Sjekkpunkt nr. 23

Sammenslåing av poster i resultatregnskapet

0 poeng

- Der det har vært sammenslåing av poster i resultatregnskapet: Ingen note om sammenslåingen eller ingen spesifisering av lønnskostnad

1 poeng

- Der det har vært sammenslåing av poster i resultatregnskapet: Spesifisering i note av de sammenslåtte postene og lønnskostnad
- Der det ikke har vært sammenslåing av poster i resultatregnskapet: Spesifisering av lønnskostnad

Sjekkpunkt nr. 24

Varige driftsmidler

0 poeng

- Der selskapet har varige driftsmidler: Ingen kommentar om dette

0,5 poeng

- Der selskapet har varige driftsmidler: Informasjon om noe av det følgende, men ikke alt; anskaffelseskost, tilgang og avgang i løpet av regnskapsåret, samlede avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger, og avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger i regnskapsåret

1 poeng

- Der selskapet har varige driftsmidler: Informasjon om anskaffelseskost, tilgang og avgang i løpet av regnskapsåret, samlede avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger, og avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger i regnskapsåret

Ingen registrering

- Der selskapet ikke har varige driftsmidler: Ingen informasjon nødvendig

Sjekkpunkt nr. 25**Immaterielle eiendeler (ekskludert utsatt skattefordel)****0 poeng**

- Der selskapet har immaterielle eiendeler: Ingen kommentar om dette

1 poeng

- Der foretaket har immaterielle eiendeler: Informasjon om anskaffelseskost, tilgang og avgang i løpet av regnskapsåret, samlede avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger, og avskrivninger, nedskrivninger og reverseringer av nedskrivninger i regnskapsåret og opplysning om økonomisk levetid og valg av avskrivningsplan

Ingen registrering

- Der selskapet ikke har immaterielle eiendeler: Ingen informasjon nødvendig

Vedlegg 2 Resultater fra måling av rapportering

Vi startet med å måle årsregnskapene ved hjelp av måleinstrumentet for rapportering.

Årsregnskap nummer 1-40 er foretak uten hjelp, mens foretak nummer 41-80 er foretak med hjelp. Tabellene under viser resultatene fra målingen.

Tabell 1 Oversikt over poeng for rapportering for foretakene uten hjelp.

	1	2	3	4	5	6	7	
Nr.	Samleposter resultat-regnskap	Oppdeling resultat	Sammen-slåing av balansen	Samle-poster balansen	Avskrivning resultat/balanse	Overførig til annen EK	Sammenlignings-tall	Rapportering-skvalitet
1	0	1	1	1	0	0		50,00 %
2	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
3	1	1	1	1		1	1	100,00 %
4	1	1	1	1		1	1	100,00 %
5	1	1	1	1		1	1	100,00 %
6	1	1	1	1		1	0	83,33 %
7	1	1	1	1		1	1	100,00 %
8	0	1	1	1		0	0	50,00 %
9	0	1	1	0		0	0	33,33 %
10	1	1	1	0		1		80,00 %
11	1	1	1	0		1	1	83,33 %
12	1	1	1	1		1	0	83,33 %
13	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
14	1	1	1	1		1	1	100,00 %
15	1	1	1	0	0	1	1	71,43 %
16	1	1	1	0		1	1	83,33 %
17	1	1	1	1		1	1	100,00 %
18	1	1	1	0		0	1	66,67 %
19	1	1	1	1		0	1	83,33 %
20	1	0	1	1	1	1	1	85,71 %
21	1	1	1	1		1	1	100,00 %
22	1	1	1	1	0	1	1	85,71 %
23	1	1	1	1		0	1	83,33 %
24	1	1	1	1		0	1	83,33 %
25	1	1	1	1		1	1	100,00 %
26	1	1	1	1		1	1	100,00 %
27	1	0	1	0	1	1	1	71,43 %
28	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
29	1	0	1	0		1	1	66,67 %
30	1	1	1	0	0	0	1	57,14 %
31	1	1	1	0	0	0	0	42,86 %
32	1	0	1	0	0	1	1	57,14 %
33	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
34	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
35	0	1	1	1		0	0	50,00 %
36	0	1	1	1		1		80,00 %
37	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
38	0	1	1	0	1	0	0	42,86 %
39	0	1	1	1		0		60,00 %
40	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
Antall	40	40	40	40	16	40	36	
Gjn	0,825	0,9	1	0,575	0,625	0,7	0,805555556	79,07 %

Tabell 2 Oversikt over poeng for rapportering for foretakene med hjelp.

	1	2	3	4	5	6	7	
Nr.	Samleposter resultat-regnskap	Oppdeling resultat	Sammen-slåing av balansen	Samle-poster balansen	Avskrivning resultat/balanse	Overførings til annen EK	Sammenlignings-tall	Rapporterings-kvalitet
41	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
42	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
43	1	0	1	0		1	1	66,67 %
44	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
45	1	1	1	1		1	1	100,00 %
46	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
47	1	1	1	0		1	1	83,33 %
48	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
49	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
50	1	0	1	1		1	1	83,33 %
51	1	0	1	1		1	1	83,33 %
52	1	0	1	1	1	1	1	85,71 %
53	1	0	1	1	1	1	1	85,71 %
54	1	0	1	1	1	1	1	85,71 %
55	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
56	1	0	1	1		1	1	80,00 %
57	1	0	1	0	1	1	1	71,43 %
58	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
59	1	1	1	1		1	1	100,00 %
60	1	1	1	1		1	1	100,00 %
61	1	1	1	1		1	1	100,00 %
62	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
63	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
64	0	1	1	1		1	1	83,33 %
65	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
66	1	1	1	1		0	0	66,67 %
67	1	1	1	1		1	1	100,00 %
68	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
69	1	1	1	1		1	1	100,00 %
70	1	1	1	1		1	1	100,00 %
71	1	0	1	1	1	1	1	85,71 %
72	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
73	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
74	1	1	1	1		1	1	100,00 %
75	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
76	1	1	1	1		1	1	100,00 %
77	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
78	1	1	1	0	1	0	1	71,43 %
79	1	1	1	0	1	1	1	85,71 %
80	1	1	1	1		1	0	83,33 %
Antall	40	31	40	30	23	38	37	
Gjn.	0,975	0,775	1	0,75	1	0,95	0,948717949	90,75 %

Ut fra tabellene ovenfor kan vi se antall poeng som alle selskapene har fått for hvert sjekkpunkt. Siste kolonne viser score for rapporteringskvalitet hvert foretak har oppnådd. Nest nederste rad viser antall foretak hvert sjekkpunkt er relevant for, og nederste rad viser hvor mange poeng foretakene i snitt har oppnådd for hvert enkelt sjekkpunkt.

Vedlegg 3 Resultater fra måling av årsberetning

På samme måte som for rapportering, målte vi årsberetningskvaliteten ved hjelp av måleinstrumentet vårt. Tabellene under viser resultatene fra målingen.

Tabell 3 Oversikt over poeng for årsberetning for foretak uten hjelp.

	8	9	10	11	12	13	14	15	
Nr.	Virksomhet og plassering	Rettvisende oversikt	Fortsatt drift	Handleplikt	Bruk av overskudd/underskudd	Arbeidsmiljø	Likestilling	Ytremiljø	Årsberetningskvalitet
1	1	0	1		0	1	0,50	1	64,29 %
2	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
3	1	0	1		1	0	0	1	57,14 %
4	1	0	1	0	1	1	0,5	1	68,75 %
5	0,5	0	0,5		1	1	0,5	1	64,29 %
6	1	1	1		0	1	0	1	71,43 %
7	1	0	1		1	1	0,5	1	78,57 %
8	1	1	1		1	0	1	1	85,71 %
9	1	0	0,5		1	1	1	1	78,57 %
10	1	0	1	0	1	1	1	1	75,00 %
11	1	0	0,5		1	1	1	1	78,57 %
12	0,5	0	0		1	1	0,5	1	57,14 %
13	1	1	1		1	0	1	1	85,71 %
14	1	0	0,5		1	1	0,5	1	71,43 %
15	1	0	1	1	1	1	1	1	87,50 %
16	1	0	0,5	0	1	1	1	1	68,75 %
17	1	1	1		1	1	1	1	100,00 %
18	0,5	0	1		1	1	1	1	78,57 %
19	1	0	1	1	1	1	0	1	75,00 %
20	1	0	1		1	1	0,5	1	78,57 %
21	1	0	1		1	0	1	1	71,43 %
22	0,5	1	1	0,5	1	0	0	0	50,00 %
23	0,5	1	1	1	1	1	0	1	81,25 %
24	1	0	1	0	0	0	1	1	50,00 %
25	1	0	0,5		1	1	1	1	78,57 %
26	1	1	1		1	1	0,5	1	92,86 %
27	1	1	1	1	1	0	1	1	87,50 %
28	1	1	1		1	1	0,5	1	92,86 %
29	1	0	0,5	1	1	1	1	1	81,25 %
30	1	1	1		1	0	0	1	71,43 %
31	1	0	0,5	0	0	1	1	1	56,25 %
32	1	0	0,5	1	1	1	0,5	1	75,00 %
33	1	0	1		1	0	1	1	71,43 %
34	1	0	1		1	1	0,5	1	78,57 %
35	1	0	1	0	0	1	1	1	62,50 %
36	1	0	1		0	1	1	1	71,43 %
37	1	0	0,5	1	1	1	1	1	81,25 %
38	1	1	1	0	1	0	1	1	75,00 %
39	1	1	1		1	0	0	0	57,14 %
40	1	1	1		1	0	1	1	85,71 %
Antall	40	40	40	15	40	40	40	40	
Gjn.	0,9375	0,325	0,85	0,5	0,85	0,7	0,6875	0,95	74,55 %

Tabell 4 Oversikt over poeng for årsberetning for foretakene med hjelp.

	8	9	10	11	12	13	14	15	
Nr.	Virksomhet og plasing	Rettvisende oversikt	Fortsatt drift	Handleplikt	Bruk av overskudd/underskudd	Arbeidsmiljø	Likestilling	Ytremiljø	Årsberetningskvalitet
41	1	0	0,5		1	1	1	1	78,57 %
42	1	0	0,5		1	1	0,5	1	71,43 %
43	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
44	1	0	1		1	1	0,5	1	78,57 %
45	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
46	1	1	0,5		1	1	0,5	1	85,71 %
47	1	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
48	1	0	1	0,5	1	1	0,5	1	75,00 %
49	0,5	0	0,5	1	1	1	1	1	75,00 %
50	1	0	0,5	0	1	1	1	1	68,75 %
51	1	1	0,5	1	1	1	1	1	93,75 %
52	0,5	1	1		1	1	0,5	1	85,71 %
53	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
54	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
55	1	1	1		1	1	1	1	100,00 %
56	1	1	1	1	1	1	0	1	87,50 %
57	1	0	0,5		1	1	1	1	78,57 %
58	1	1	1		1	1	1	1	100,00 %
59	1	0	1		1	0	1	1	71,43 %
60	1	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
61	1	0	1	1	1	1	0,5	1	81,25 %
62	1	1	1	1	1	0	1	1	87,50 %
63	1	1	1		1	1	0	1	85,71 %
64	1	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
65	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
66	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
67	1	1	1		1	1	0,5	1	92,86 %
68	1	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
69	1	1	1	0,5	1	1	0,5	1	87,50 %
70	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
71	1	1	1		1	1	1	1	100,00 %
72	0,5	0	1		1	1	0,5	1	71,43 %
73	1	0	1		1	1	1	1	85,71 %
74	1	0	0,5		1	1	1	1	78,57 %
75	1	0	1		1	1	0,5	1	78,57 %
76	1	0	0,5		1	1	1	1	78,57 %
77	1	0	1		1	1	0,5	1	78,57 %
78	1	0	1		1	1	0,5	1	78,57 %
79	1	0	1		1	1	0,5	1	78,57 %
80	1	0	1	1	1	1	1	1	87,50 %
Antall	40	40	40	13	40	40	40	40	
Gjn.	0,9625	0,375	0,8875	0,846154	1	0,95	0,7875	1	85,02 %

Vedlegg 4 Resultater fra måling av notekrav

På samme måte som for rapportering og årsberetning, målte vi notekvaliteten ved hjelp av måleinstrumentet vårt. Tabellene under viser resultatene fra målingen.

Tabell 5 Oversikt over poeng for notekrav for foretak uten hjelp.

	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
Nr.	Aksje- kapital og pålydende	Aksje- eiere	Antall årsverk	OTP	Spesifika- sjon av skatte- kostnad	Regnskaps- prinsipper	Fordring/ gjeld konsern	Samenslåi- ng av resultat- regnskape t	Avskriv- ingsnote	Imma- trielle eien- deler	Note- kvalitet
1	1	0,5	1	1	0	0		1	0	0	50,00 %
2	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
3	1	0,5	1	0	1	0		1			64,29 %
4	1	0,5	1	1	0	0		1			64,29 %
5	1	1	0	0	1	0		1			57,14 %
6	1	0,5	1	1	0	0		1			64,29 %
7	1	1	1	1	0	1		1			85,71 %
8	0	0	0	0	0	0		1			14,29 %
9	1	1	0	0	0	0	1	1	1		55,56 %
10	1	1	1	1	0	1		1			85,71 %
11	1	1	0	0	1	0	1	1	1		66,67 %
12	0	0	1	0	0	0		1			28,57 %
13	0	0	0	1	1	1		1	1		62,50 %
14	1	0,5	0	0	0	1		1			50,00 %
15	1	1	0	1	1	1		1	1		87,50 %
16	1	1	0	1	1	1		1			85,71 %
17	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
18	1	0,5	1	1	1	0	1	1	0		72,22 %
19	1	1	1	1	1	0		1			85,71 %
20	1	1	0	0	1	0		1	1		62,50 %
21	1	0,5	1	1	1	0		1			78,57 %
22	1	1	1	1	0	1		1	1		87,50 %
23	1	1	1	0	1	0		1			71,43 %
24	1	0,5	0	1	1	0	0	0			43,75 %
25	1	0,5	0	0	1	0	0	1			43,75 %
26	1	0,5	0	1	1	0	0	1			56,25 %
27	0	0,5	1	1	1	0		1	1		68,75 %
28	0	0	0	1	1	1	1	1	1		66,67 %
29	1	0,5	0	1	1	1		1			78,57 %
30	1	0,5	1	1	1	0		1	0		68,75 %
31	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00 %
32	1	0,5	0	1	0	1		1	0		56,25 %
33	1	1	1	1	0	0		1	1		75,00 %
34	1	1	1	1	1	0		1	0		75,00 %
35	1	1	1	0	0	0		1			57,14 %
36	0	0	1	0	0	0		1			28,57 %
37	0	0	0	1	1	1	0	1	1		55,56 %
38	1	1	1	1	0	0		1	0,5		68,75 %
39	1	1	1	0	0	0	0	1	0		44,44 %
40	0	0	0	1	1	1	0	1	1		55,56 %
Antall	40	40	40	40	40	40	11	40	21	2	
Gjn.	0,775	0,625	0,55	0,65	0,575	0,35	0,36364	0,95	0,64286	0	63,07 %

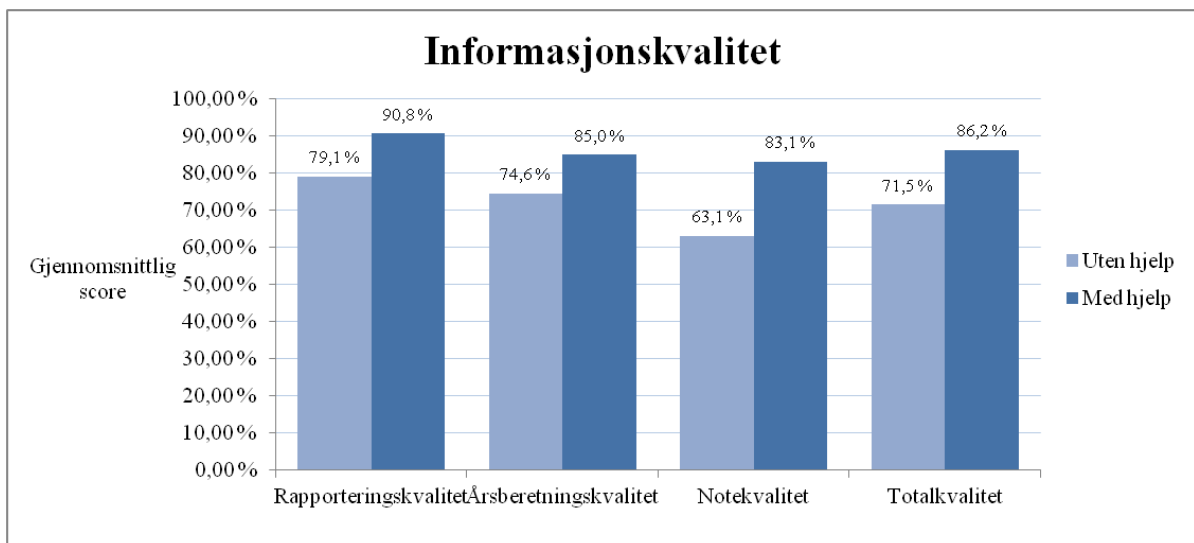
Tabell 6 Oversikt over poeng for notekrav for foretak med hjelp.

	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
Nr.	Aksje- kapital og pålydende	Aksje- eiere	Antall årsverk	OTP	Spesifika- sjon på skatte- kostnad	Regnskaps- prinsipper	Fordring/ gjeld konsern	Samenslå- ing av resultat- regnskap et	Avskriv- ingsnote	Imma- trielle eien- deler	Note- kvalitet
41	1	1	1	1	1	1		1	1	0	88,89 %
42	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
43	1	1	1	1	1	0	1	1			87,50 %
44	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
45	1	1	1	1	1	1		1			100,00 %
46	0	0	0	0	1	1	0	0			25,00 %
47	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
48	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
49	1	1	0	1	1	1		1	1		87,50 %
50	1	1	0	0	0	0		1			42,86 %
51	1	1	0	1	0	0		1			57,14 %
52	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
53	1	1	1	1	1	1	1	1	1		100,00 %
54	1	1	0	0	1	1	1	1	1		77,78 %
55	1	1	0	0	1	0		1	1		62,50 %
56	1	1	1	1	1	1		1			100,00 %
57	1	1	0	0	1	1		1	1		75,00 %
58	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
59	1	1	1	1	1	0		1			85,71 %
60	1	1	1	0	1	0		1			71,43 %
61	1	0,5	1	1	1	0		1			78,57 %
62	1	0,5	0	1	1	1		1	1		81,25 %
63	1	1	1	1	1	0		1	1		87,50 %
64	1	1	1	1	1	1		1			100,00 %
65	1	1	1	1	1	1		1	0,5		93,75 %
66	1	1	1	1	1	1		1			100,00 %
67	1	1	1	0	0	1		1			71,43 %
68	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	100,00 %
69	1	1	1	1	1	1	1	1	1		100,00 %
70	1	1	1	0	1	0	1	1			75,00 %
71	1	1	1	1	1	1		1	1		100,00 %
72	1	1	1	0	1	0		1	1		75,00 %
73	1	0,5	0	1	1	1		1	1		81,25 %
74	1	1	1	1	1	0		1			85,71 %
75	0	0	0	1	1	1		1	0		50,00 %
76	1	1	1	1	1	0		1			85,71 %
77	1	0,5	0	1	1	1		1	1		81,25 %
78	1	1	1	1	1	0		1	1		87,50 %
79	1	1	1	1	1	0		1	1		87,50 %
80	1	0	0	1	0	0		1			42,86 %
Antall	40	40	40	40	40	40	7	40	24	2	
Gjn.	0,95	0,875	0,7	0,775	0,9	0,625	0,85714	0,975	0,9375	0,5	83,14 %

Vedlegg 5 Diagram for foretak med og uten hjelp

Vi kodet inn i Excel hvorvidt foretaket brukte hjelp eller ikke, og regnet ut gjennomsnitt for hver gruppe.

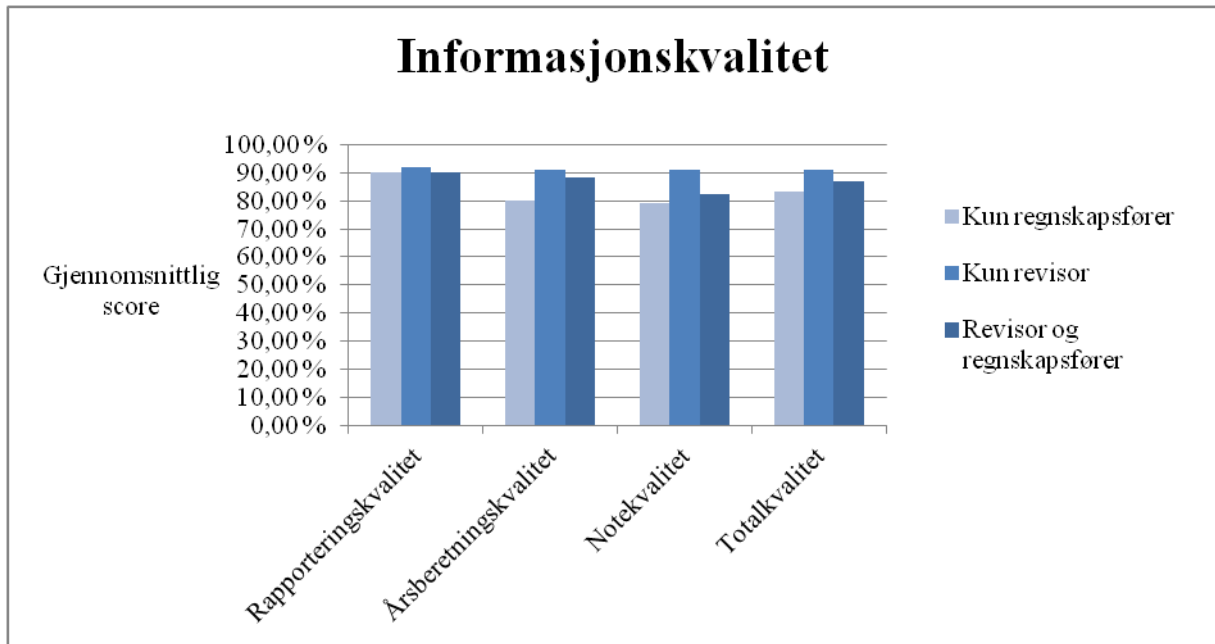
Nedenfor vises gjennomsnittlig score på rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet, notekvalitet og totalkvalitet for foretak med og uten hjelp. Den horisontale linjen angir det aktuelle kvalitetsbegrepet, og den vertikale linjen angir gjennomsnittlig score. Se oppgavens resultat- og drøftingskapittel (kapittel 5.1) for øvrige figurer.

Gjennomsnittlig score på kvalitetsbegrepene for foretak med og uten hjelp.

Vedlegg 6 Diagram for foretak med ulike typer hjelp

Nedenfor vises gjennomsnittlig score på rapporteringskvalitet, årsberetningskvalitet, notekvalitet og total kvalitet for foretak med kun regnskapsfører, kun revisor og både regnskapsfører og revisor. Den horisontale linjen angir det aktuelle kvalitetsbegrepet, og den vertikale linjen angir gjennomsnittlig score. Se oppgavens resultat- og drøftingskapittel (kapittel 5.2) for øvrige figurer.

Diagram som viser gjennomsnittlig score for kvalitetsbegrepene for foretak med hjelp.

Vedlegg 7 Resultater fra t-tester

Vedlegget viser resultatene fra t-testene. Typen t-test som ble gjennomført var t-test med ulike utvalg og antatt forskjellig varians. Testen var tohalet.

Tabellen viser t-verdier for sammenligningene av gjennomsnittene for informasjonskvalitet.

Sammenligning	Rapporteringskvalitet	Årsberetningskvalitet	Notekvalitet	Totalkvalitet
<i>Med/uten hjelp</i>	3,390	4,491	4,493	6,044
<i>Ett styremedlem/flere styremedlemmer</i>	0,723	1,215	1,626	0,179
<i>Kun aksjeeiere i styret/eksterne i styret</i>	0,373	1,447	2,107	1,588
<i>Styreleder og daglig leder samme/ulik person</i>	0,552	0,579	0,117	0,326
<i>Enpersonsselskap</i>	1,786	2,179	0,140	1,468

Tabellen viser p-verdier t-testene som er gjennomført for sammenligning av gjennomsnittene for informasjonskvalitet.

Sammenligning	Rapporteringskvalitet	Årsberetningskvalitet	Notekvalitet	Totalkvalitet
<i>Med/uten hjelp</i>	0,00123796	0,00002598	0,00002447	0,00000008
<i>Ett styremedlem/flere styremedlemmer</i>	0,47683065	0,23582589	0,11315906	0,85922719
<i>Kun aksjeeiere i styret/eksterne i styret</i>	0,71995539	0,19649355	0,06937031	0,16085627
<i>Styreleder og daglig leder samme/ulik person</i>	0,58995013	0,57574254	0,90901849	0,75117709
<i>Enpersonsselskap</i>	0,08520031	0,03668544	0,88980397	0,15454115